

T.C.

NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**ATAERKİL SİSTEMLERDE KADINA YÖNELİK
AYRIMCILIĞIN BOYUTLARI VE ADANA BÖLGESİNDE BİR
UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Bahar ÇAKMAK

NIĞDE

Temmuz, 2022

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ATAERKİL SİSTEMLERDE KADINA YÖNELİK
AYRIMCILIĞIN BOYUTLARI VE ADANA BÖLGESİNDE BİR
UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Bahar ÇAKMAK

Danışman : Doç. Dr. Mustafa Cem OĞUZ
Üye : Prof. Dr. Selim KILIÇ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Recep AYDIN

NİĞDE
Temmuz, 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘Ataerkil Sistemlerde Kadına Yönelik Ayrımcılığın Boyutları ve Adana Bölgesinde Bir Uygulama’ Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.../.../2022

Bahar ÇAKMAK

ÖN SÖZ

Bu Yüksek Lisans Tezinde, Adana Bölgesinin üç ilçesinde yaşayan kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet üzerine tutum ve davranışlarını anlamaya yönelik bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmada nicel yöntem ve anket tekniği kullanılarak bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çalışmada benim isteklerimi dikkate alıp değerlendiren, her koşulda desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Mustafa Cem OĞUZ'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu araştırmanın yürütüldüğü süreç boyunca benden desteğini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Bahar ÇAKMAK

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ATAERKİL SİSTEMLERDE KADINA YÖNELİK AYRIMCILIĞIN
BOYUTLARI VE ADANA BÖLGESİNDE BİR UYGULAMA

ÇAKMAK, Bahar
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Cem OĞUZ
Temmuz 2022, 105 Sayfa

Ataerkil sistemin hâkim olduğu toplumlarda, toplumsal cinsiyete dayalı kadın ve erkeğin rolü kalıplaşmış ve bu da cinsiyet eşitsizliği yaratmıştır. Kadına yönelik şiddetin altında yatan nedenlerden biri de toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Bu çalışmanın amacı Adana ilinin belirli ilçelerinde sadece kadınlara anket yapılarak kadınların bu konudaki tutum ve davranışlarını ölçmek ve bu kesimlerin tutum ve davranışları arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmaktır. Anket 18 yaş ve üstü 401 kadına online olarak yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre; sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan kadınlar da şiddete maruz kalmakla birlikte, haklarının farkında olmaları bakımından diğer bir kesime göre daha bilinçlidirler. Kadına yönelik şiddetin göstergesi sorusuna daha çok fiziksel şiddet işaret edilmiştir. Hangi şiddet biçimine maruz kaldınız sorusuna katılımcıların bir kesimi bunu fiziksel şiddet olarak belirtirken belli bir kesimi de diğer şiddet türlerini de belirtmiştir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddeti azaltmaya yönelik öneriler sunmak gerekirse; şiddete uğrayan ve uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlara sağlık, ekonomik, psikolojik ve hukuki alanda danışmanlık hizmeti sunulmalıdır. Ayrıca kadınlara yararlanabilecekleri hizmet kuruluşları hakkında bilgi verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddet, kadına yönelik şiddete ilişkin kadınların tutum ve davranışları.

ABSTRACT
MASTER THESIS

**THE DIMENSIONS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN IN
PATRIARCHY SYSTEM AND A PRACTISE IN ADANA DISTRICT**

ÇAKMAK, Bahar
Public Administration

Supervisor: Doç. Dr. Mustafa Cem OĞUZ
July 2022, 105 pages

In societies where the patriarchal system is dominant, the roles of men and women based on gender are stereotyped and this has created gender inequality. One of the underlying causes of violence against women is gender inequality. The aim of this study is to measure the attitudes and behaviors of women on this issue and to reveal the differences between the attitudes and behaviors of these groups by conducting a survey only on women in certain districts of Adana. The survey was conducted online with 401 women aged 18 and over. According to the results of the survey, although women with a high socio-economic level are also exposed to violence, they are more conscious than other groups in terms of being aware of their rights. Physical violence was mostly addressed to the question of the indicator of violence against women. To the question of which form of violence you have been exposed to, some of the participants stated it as physical violence, while a certain part of them also stated other types of violence.

If it is necessary to offer suggestions for reducing gender inequality and violence against women; Health, economic, psychological and legal counseling services should be provided to all women who have been subjected to violence and are at risk of being exposed to violence. In addition, women should be informed about the service organizations they can benefit from.

Keywords: Gender inequality, violence against women, attitudes and behaviors of women regarding violence against women.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. CİNSİYET	5
1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET	6
1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ	9
1.4. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİ ETKİLEYEN ETMENLER	11
1.4.1. Aile Hayatı	11
1.4.2. Eğitim Hayatı	13
1.4.3. İş Hayatı	14
1.5. TOPLUMSAL CİNSİYET AYRIMCILIĞI	15
1.6. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ	16
1.7. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN NİTELİKLERİ	17
1.7.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Eğitim ile İlişkisi	18
1.7.2. Toplumsal Cinsiyet İlişkisinin Sağlık ile İlişkisi	19
1.7.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Ekonomi ile İlişkisi	20
1.7.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Siyaset ile İlişkisi	21
1.7.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Şiddet İle İlişkisi	22

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN BOYUTLARI VE MEVZUAT

2.1. ŞİDDET	24
2.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET	26
2.3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ	29
2.3.1. Bireysel ve Psikolojik Nedenler	29
2.3.2. Ataerkil Toplum Yapısından Kaynaklı Nedenler.....	30
2.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ	32
2.4.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet	32
2.4.2. Kadına Yönelik Psikolojik /Duygusal Şiddet	33
2.4.3. Kadına Yönelik Sözlü Şiddet	35
2.4.4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet	35
2.4.5. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet	36
2.4.6. Tek Taraflı Israrlı Takip	38
2.5. DÜNYA'DA KADINA YÖNELİK ŞİDDET DURUMU VE YAYGINLIĞI ...	39
2.6. TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET DURUMU VE YAYGINLIĞI .	44
2.7. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMESİNE YÖNELİK HUKUKİ ALANDA YAPILAN MEVZUAT	50
2.7.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	50
2.7.2. Türk Ceza Kanunu	53
2.7.3. Türk Medeni Kanun	57
2.7.4. Belediye Kanunu	60
2.7.5. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	60
2.7.6. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	69
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	70
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	70

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

4.1. DEMOGRAFİK BİLGİLER	72
4.2. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDA KADINLARIN TUTUM VE DAVRANIŞLARI	74
SONUÇ VE ÖNERİLER	85
KAYNAKÇA.....	88
EKLER	99
Ek -1 Anket Formu	99

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerindeki Dişil ve Eril Özellikler.....	10
Tablo 2. Kadına Yönelik Şiddet Türleri.....	32
Tablo 3. “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” 2008-2014 karşılaştırması:	47
Tablo 4. Ankete katılan kadınların yaş aralığı	72
Tablo 5. Ankete katılan kadınların ilçelere dağılımı	72
Tablo 6. Ankete katılan kadınların eğitim durumunun ilçelere göre dağılımı	72
Tablo 7. Ankete katılan kadınların çalışma durumu	73
Tablo 8. Ankete katılan kadınların medeni durumu.....	73
Tablo 9. Ankete katılanların evlenme biçimi	74
Tablo 10. Ankete katılan kadınların ekonomide sağlıkta, siyaset ve eğitim alanında eşitliğin sağlanıp sağlanmadığı sorularına verdikleri yanıtların dağılımı.....	74
Tablo 11. Ankete katılan kadınların “Toplumda kadının rolü (annelik, çocuk bakımı), erkeğin rolü (evin reisi, çalışan) gibi kalıplaşmış yargıları doğru buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	75
Tablo 12. Ankete katılan kadınların, “Kadın erkek arasındaki eşitsizliği gidermek için yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	76
Tablo 13. Ankete katılan kadınların, “Kadınlar için en çok kaygı duyduğunuz durum nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	76
Tablo 14. Ankete katılan kadınların, “Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti doğurduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	76
Tablo 15. Ankete katılan kadınların, “Şiddete maruz kaldınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	77
Tablo 16. Ankete katılan kadınların, “Kim/ kimler tarafından maruz kaldınız?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	78
Tablo 17. Ankete katılan kadınların, “Hangi şiddet biçimine maruz kaldınız?” sorusuna verdiklerin yanıtların dağılımı	79

Tablo 18. Ankete katılan kadınların, “Uğradığınız şiddet biçimine ne sıklıkla maruz kaldınız?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	79
Tablo 19. Ankete katılan kadınların, “Şiddete maruz kalan kadınların şiddete maruz kalma nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	80
Tablo 20. Ankete katılan kadınların, “Kimlerden veya nerelerden yardım talebinde bulundunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	80
Tablo 21. Ankete katılan kadınların, “Hayır ise yardım istememe nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	80
Tablo 22. Ankete katılan kadınların, “Kadına yönelik şiddet konusunda yeterli hukuki destek sağlandığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı ...	81
Tablo 23. Ankete katılan kadınların, “İstanbul Sözleşmesi'nin fesih kararı ile kadınların şiddete karşı koruma sağlaması gereken devlet mekanizmalarına güvenin azaldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	81
Tablo 24. Ankete katılan kadınların, “İstanbul sözleşmesinin feshi kararı ile geçen sürede kadına karşı ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	82
Tablo 25. Ankete katılan kadınların “6284 Sayılı Kanun kapsamında şiddet mağduru kadına sağlanan destek ve koruma hizmetlerini yeterli buluyor musunuz” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	82
Tablo 26. Ankete katılan kadınların, “Şiddete maruz kalmadıysanız ve kalma durumunuzda kimlerden veya nerelerden yardım talebinde bulunursunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı	83
Tablo 27. Ankete katılan kadınların “Kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi merkezlerinden haberdar mısınız” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı.....	83

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. “Sizce kadına yönelik şiddetin göstergesi olduğunu düşündüğünüz davranışlar hangileridir?” sorusuna kadınların verdikleri yanıt.....77

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	: Aile Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
DEF	: Dünya Ekonomik Forum
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
HÜNEE	: Hacettepe Üniversitesi Nilüfer Etütleri Enstitüsü
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UAÖ	: Uluslararası Af Örgütü
UNSTATS	: Birleşmiş Milletler İstatistik Birimi

GİRİŞ

Biyolojik bir kavram olan cinsiyet, canlı varlığı üreme sistemine göre dişi ya da erkek olarak ayırmaktadır. Biyolojik farklılığın ötesinde farklı anlamlar yüklenen toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun kadın ve erkekte sosyal, ekonomik, kültürel, dini, psikolojik tüm beklentilerini ve yüklemeleri kapsayan geniş bir cinsiyet kavramıdır. Biyolojik olarak tanımlanan kadın ve erkek tanımları, yeryüzünün her yerinde kesin olarak kabul edilirken toplumsal cinsiyet açısından kadın ve erkek tanımı kesin değildir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet açısından kadın ve erkek tanımı farklılık göstermektedir. Her toplumun sosyo kültürel yapısı farklılık göstermektedir. Bu nedenle her toplumun kadın ve erkeğe farklı yüklemeler yaptığını görmekteyiz. Bu nedenle toplumsal cinsiyet anlamında kadın ve erkek olma durumu coğrafyadan coğrafya, toplumdan topluma, zamandan zamana farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet her toplumun kendi kültürel özelliklerine göre farklılık gösterse de evrensel olma özelliği engellenemez (Gölcük, 2011: 4). Toplumsal cinsiyetin, ataeril sisteme dayanması her toplumda kadın erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanmadığını göstermektedir.

Ataeril toplum yapısı hem kadını hem de erkeği her yönden etkileyen bir süreç olmakla birlikte daha çok erkeğin lehine kadının aleyhine gelişen bir olgudur. Ataerilliğin toplumsal cinsiyet kavramından dolayı kadının ötekileştirilmesi üzerindeki rolü yadsınamaz. Tarihsel süreci göz önünde bulundurduğumuzda ataeril toplum yapısının görüldüğü birçok toplum biyolojik olarak daha güçlü gördüğü erkeği ön planda tutarken kadını ise arka plana itmiştir. Kadına ve erkeğe toplum tarafından farklı roller yüklenmiştir. Erkeğe güç, kuvvet, ev reisi gibi sıfatlar yüklenirken kadına ise annelik, çocuk bakımı, ev işleri gibi roller yüklenmektedir. Kadına ve erkeğe yüklenen bu roller erkeği toplumda söz sahibi yaparken kadını ikinci plana itmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramının neden olduğu kadın erkek arasındaki eşitsizlik en gelişmiş ülkelerden, gelişmemiş ülkelere kadar tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı bir durumdur. Gelenekçi toplumdan, modern topluma geçilmesiyle birlikte birçok alanda iyileştirmeler görülsede kadın hala bugünkü toplumda özel alanla sınırlandırılmaktadır.

Türkiye’de kadın sorununun boyutları üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Özellikle 2000 sonrasında yapılan araştırmaların sonuçları kadın erkek eşitsizliğinin hala var olduğunu ve kadının bir birey olarak görülmediğini ve bu konuda yapılan

düzenlemelerin kadınların kendi hak ve özgürlüklerini hayata geçirmesinde yeterli olmadığını göstermektedir. Yine bu çalışmalarda, kadın erkek arasındaki eşitsizliğin en tipik çıktılarından birinin de kadına yönelik şiddet olduğu tespit edilmiştir.

Şiddet insanı hem ruhsal ve hem de fiziksel yönden olumsuz bir biçimde etkileyen tüm tavırlar biçiminde tanımlanmaktadır (Levent, 2019:1). Şiddet boyutu, önemli olmaksızın kime uygulanırsa uygulansın bir hak ihlalidir. Kadına yönelik şiddet de bir kadının sırf cinsiyetinden dolayı uğradığı şiddet olarak tanımlanmaktadır (Acar; 2019: 1). Kadına yönelik şiddet ataerkil toplum yapısında görüldüğünden ve tüm dünyada neredeyse ataerkil toplum yapısı hakim olduğundan yaygın bir durumdur. Tarihsel süreçte kadına yönelik şiddet dönüşüme uğramış ve kadın haklarını koruma yönünden birçok yasa çıkarılmasına rağmen tamamen ortadan kalkmamıştır. Kadın erkek arasındaki eşitsizlik devam ettiği sürece de tamamen ortadan kalkmayacaktır. Her çağda kadına yönelik şiddetin her türlü biçimine rastlamak mümkündür. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygın bir biçimde gündeme gelmesi 1980’lerde kadın hareketleriyle mümkün olmuştur. Birçok konferanslar, paneller, açık oturumlar düzenlenerek toplumun şiddete olan duyarlılığı artırılmaya çalışılmıştır.

Literatür incelediğinde cinsiyetinden dolayı kadına yönelik şiddetin yoğunluklu olarak aile içinde değerlendirildiği gerçeğiyle karşılaşılır. Kadına yönelik şiddet başlığı ile yapılan anket çalışmalarında katılımcıların genellikle evli ya da bir süre evli kalmış kadınlardan oluştuğu görülmektedir. İlgili çalışmalar genellikle kadınların toplumda rollerinden dolayı görmüş oldukları şiddeti aile içinde tespit etmeye çalışmışlardır. Oysa çalışmamızda kadınların salt aile içindeki rollerinden dolayı değil, genel olarak kamusal rollerinden dolayı şiddet gördükleri üzerinden durulacak ve bu şiddete maruz kalan kadınların bu şiddete karşı nasıl bir tutum ve davranış sergiledikleri ve bunu tam olarak nasıl algıladıkları değerlendirilecektir.

Kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili literatürü incelediğimizde Funda Mutlu’nun (2006) “Aile İçi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma” çalışması, Gökçe Çetiner’in (2006) “Aile İçi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar Ve İntihar Olasılığı” çalışması, Aykut Bora’nın (2015) “Evlilikte Kadına Yönelik Şiddet: Tutum Yaşantı ve Yasal Farkındalık Açısından Cinsiyetler Arası Karşılaştırma” çalışması ve Sema Çiftçi’nin (2011) “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığını

Etkileyen Faktörler” çalışması önemli dört örnek olarak gösterilebilir. Şiddetin çeşitli türlerine maruz kalan kadınlarla ilgili yapılan çalışmaları incelendiğinde; Seveda Yörük’ün (2010) “Kadına Yönelik Şiddet: Antalya Örneği” çalışması, Zeliha Damka’nın (2009) “Sığınma Evinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınların Anksiyete Duyarlılığı, Travmaya Bağlı Suçluluk ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ve Psikolojik Belirtiler” çalışması ve Işıl Karaboğa’nın (2013) “Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Psikolojik Belirtiler, Kişilik Özellikleri Ve Sosyal Destek Algısı Açısından Bir İnceleme” çalışması örnek gösterilmektedir. Sosyal bilimlerde tez konuları aynı olsa da içerik ve zaman bakımından farklı tezler mevcuttur. Örneğin Özlem Öztürk’ün (2011) “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet” isimli çalışması ile Evin Güleker Törer’in (2020) “Kadına Yönelik Şiddet: Diyarbakır İli Örneği” isimli çalışması konu bakımından çalışmamla benzerlik gösterse de zaman, sınırlılık, süreç ve amaç bakımından farklılık göstermektedir. Çalışmam ile amaç ve konu olarak benzer olan Songül Akıncı’nın (2009) “Nevşehir’de Yaşayan Kadınların Kadına Yönelik Şiddet Algısı” çalışması ve Esra Nur Meriç’in (2021) “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadına Yönelik Şiddet İlişkisinde Öğretmelerin Tutumlarının İncelenmesi” isimli tez çalışmaları bulunmaktadır. Fakat bu çalışmalar ile kendi çalışmam tamamen benzerlik göstermeyip zaman, mekân, sınırlılık ve örneklem arasında farklılıklar mevcuttur.

Araştırmanın konusunu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddetin nedenleri, hukuki alanda yapılan mevzuatlar ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin doğurduğu şiddete karşı kadınların nasıl bir tutum ve davranış sergiledikleri, hukuki alanda kadınlar için yapılan mevzuatlardan kadınların haberdar olup olmadığını ölçmektir. Bu amaç için de anket formundan yararlanılacaktır.

Çalışmamızın amacı Adana ilinin Seyhan, Yüreğir ve Çukurova ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üstü kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddete karşı tutum ve davranışlarını, eğitim düzeyi, istihdama katılım, medeni durum gibi demografik verilere göre değerlendirmek ve ilçelere göre kadınların tutum ve davranışlarındaki farklılıkları ortaya koymaktır. Bu çalışmayla hem kadına yönelik şiddetin farklı boyutları ele alınacak hem de şiddeti önlemeye yönelik öneriler sunulup, literatüre katkıda bulunulacaktır.

Çalışmamızda Adana ilinin seçilmesinin temel nedeni ise bu ilin hem demografik hem ekonomik hem de sosyal yapısı itibarı ile Türkiye’nin bir mikro

kozmosu olarak görülmesidir. Çalışmada seçilen ilçeler de gelişmişlik seviyeleri üzerinden ayrılmaktadır. Çukurova ilçesi yüksek bir gelişmişlik seviyesine sahipken, Seyhan ve Yüreğir ilçeleri onu takip etmektedirler.

Araştırmamın önemi, ankete katılan katılımcıların yarısını bekar kadınlar, yarısını evli kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmada hem aile içi kuruma değinerek hem de aile dışındaki kuruma değinerek araştırmanın bütüncül açıdan değerlendirilmesi bakımından önem taşıdığını göstermektedir. Ayrıca İstanbul Sözleşmesi'nin feshinden sonra yapılan ilk çalışma olması bakımından önem taşımaktadır.

Çalışmamızın hipotezi; toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda kadınların farkındalığının yüksek olması beklenilmektedir. Çalışmamızda kadınların hem aile içinde hem de aile dışında şiddete maruz kaldığını fakat aile içi şiddetin daha yaygın olduğu düşünülmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça kadınların haklarının neler olduğu konusunda daha bilinçli olduğu ve şiddetin sadece fiziksel şiddetten ibaret olmadığı düşünülmektedir. Fakat kadınların eğitim düzeyi ne olursa olsun şiddetin önünü kesmediği bilinmektedir. Kadınlar toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddeti konusunda yeterli hukuki destek sağlanmadığını düşünülmektedir.

Tez çalışmam toplam dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmamın birinci bölümünde kavramsal çerçeve başlığı altında cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyetten kaynaklanan eşitsizlik durumuna yer verilmiştir. İkinci bölümde kadına yönelik şiddet, kadına yönelik şiddetin boyutları kadına yönelik şiddetin nedenleri ve kadına yönelik şiddeti konu alan hukuksal mevzuatlara değinilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise araştırmamın yöntemine değinilmiştir. Burada araştırmanın evreni, örnekleme ve veri toplama teknikleri üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde analiz ve bulgular kısmına yer verilmiştir. Burada katılımcıların kadına yönelik şiddet konusundaki tutum ve davranışlarının, eğitim, medeni durum ve istihdama katılım ile ilişkili olup olmadığına değinilmiştir. Son olarak ise çalışmamızın sonuç ve öneriler kısmına değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. CİNSİYET

Birey doğuştan dişil ya da eril olarak dünyaya gelir. Bireyin cinsiyeti toplumda kadın ve erkek olarak genetik, biyolojik ve fizyolojik özelliklerine uygun olarak davranışta bulunması demektir (Aktaş, 2018: 4). Bu bağlamda bireyin cinsiyet oluşumu anne karnındayken başlar ve sonradan bireyin kendini diğer cinsten ayıran farklılıklarını anlaması ile toplumsal anlam kazanır. Tarihin ilk evrelerinden bu yana baktığımızda kadın ve erkek arasındaki bu cinsiyet farklılıkları birçok bilim adamı, uzmanlar tarafından tartışmaya açılmıştır. Kadın erkek arasındaki farklılıkların biyolojik özelliklerinden kaynaklandığını ileri sürenler ve dışsal etkenlerden kaynaklandığını ileri sürenler olmuştur.

Kadın ve erkek arasındaki farklılıkların biyolojik nedenlerden kaynaklandığını savunan uzmanlar İngilizcedeki karşılığı sex olarak ifade edilen cinsiyet teriminin kadın ve erkek olmanın biyolojik yönünü ifade ettiğini ve kadın ile erkeğin biyolojik yapısına karşılık geldiğini ileri sürmektedirler (Gök, 2013; Pehlivan, 2017; Gölcük,2011; Vatandaş,2011; Sarıtepe, 2019). Dökmen de cinsiyetin kadın ve erkeğin biyolojik yapısına karşılık geldiği düşüncesine katılarak cinsiyeti demografik bir kategori olarak ifade etmekte ve bireylerin kimliklerinde yazan cinsiyet teriminin anlamına uygun olduğunu belirtmektedir (2010: 20). Bu bağlamda Dökmen cinsiyetteki farklılıkları hücrelerde bulunan 23. kromozom çifti, cinsiyet kromozomlarıdır. Bu kromozomlar XX veya XY şeklindedir. Kadınlarda XX şeklinde kromozomlar, erkeklerde ise XY şeklinde kromozomlar bulunmaktadır. Bu da cinsiyet farklılıkları yaratmaktadır. Kadının ve erkeğin kromozom farklılıkları ve buna bağlı olarak cinsel organlarındaki farklılıkları cinsiyete bağlı farklılıklar olarak tanımlamaktadır (2010: 24). Genetik cinsiyeti ayırmada üreme sistemleri etkili olmaktadır. Prof. Baron Cohen de, doğum öncesi hormonların ve kromozomların cinsiyete dayalı farklılıkları etkilediğini ileri sürmektedir. Moir ve Cessel ise kişilerin beyninin cinsiyetlerine göre geliştiğini ve kadın ile erkeğin göstermiş olduğu farklı tutum ve davranışların hormonal etkilere bağlı olduğunu iddia etmektedirler (2002, akt. Ersoy, 2009). Kısaca kadın ve erkeğin doğuştan gelen farklılıklarına değinecek olursak, kadın ve erkeğin beyin yapısının, fiziksel özelliklerinin aynı olmadığını, cinsiyetlerine göre hastalıklarında da farklılıklar olduğunu, parmak izlerinden, ruh

hallerine kadar farklı oldukları bilimsel olarak gösterilmektedir (Gültekin, 2014: 14-25). Bu nedenle kadın ve erkek arasındaki farklılıkların doğuştan gelen ve değiştirilmesi mümkün olmayan farklılıklar olduğunu birçok gözlemci tarafından teslim edilmiştir.

Ancak kadın ve erkek arasındaki cinsiyet farklılıklarının sadece biyolojik nedenlerden olmayıp dışsal faktörlerden kaynaklandığını savunanlar da olmuştur. Bunlar daha çok kalıcı olmayan farklılıklardır. Ersoy cinsiyetler arasındaki farklılıkların sadece biyolojik, fizyolojik gibi nedenlerden kaynaklandığını düşünenlerin aksine aynı zamanda sosyolojik ve kültürel olduğunu ileri sürmüş ve toplum içinde kadına atfedilen rollerin tanımlanmış ve öngörölmüş olduğunu ileri sürmüştür (2009: 213) Simone de Beauvoir “kadın olarak doğulmaz kadın olunur” sözü ile kadının ve erkeğin toplum içindeki farklılıklarının biyolojik, ruhsal ve ekonomik ölçütlerle değil uygarlığın bir sonucu olarak oluştuğuna vurgu yapmaktadır (Şaşman Kaylı, 2007:80). Ayrıca Simon de Beauvoir bu sözyle DNA’larında ya da yıldızlarda bulunabilecek bir kadın doğası fikrine dayanan kadın doğası savunucularına karşı bir direniş göstererek erkeklerin ve kadınların DNA’ları arasındaki farklılıkların çok küçük olduğunu vurgulamıştır (Touraine, 2007: 85). Judith Butler (2005) da kadın ve erkek arasındaki üremeyi farklı kılan anatomik farklılıklara karşı çıkmıştır (Sarıtepe 2019:9). Butler aynı hat üzerinden biyolojik cinsiyetin doğallığı fikrini de reddetmektedir.

Genel olarak toplamak gerekirse cinsiyetin sadece bir tane değil birden çok tanımı bulunmaktadır. Yukarıdaki tanımlamalardan genel bir tanım oluşturacak olursak; kadın ve erkeğin biyolojik cinsiyeti anne karnındayken oluşumunu tamamlamakta olup sonradan değiştirilmesi mümkün olmamakta ve tüm dünyada kadın ve erkek arasındaki biyolojik cinsiyet farklılıkları aynı kabul edilmektedir. Bir sonraki başlığımızda kadın ve erkeğin toplumsal/tarihsel nedenlerden kaynaklı farklıları kadınlık ve erkeklik olgusu üzerinden ele alınıp değerlendirilecektir.

1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET

Cinsiyet ve *toplumsal cinsiyet* kavramı her ne kadar birbirlerinin yerine kullanılsa da ikisi arasındaki ayrıma literatürde geniş bir yer verilmiştir. Bu iki terimin ayrımı üzerinde durulması yeni olmaktadır. Akademik çalışmalarda bu konuyu ayrıntılı olarak ele almanın geçmişi 1970’lere dayanmakta ve bu konu üzerinde yoğunlaşılması da 1990larda başlamaktadır (Dökmen, 2010: 19). Ve toplumsal cinsiyet üzerine birçok kurum ve kuruluş uzmanlarının yaptığı tanımlamalara

değirmek gerekirse Dünya Sağlık Örgütü toplumsal cinsiyeti toplum tarafından kadına uygun görülen roller, davranışlar nitelikler olarak belirtmektedir (Pınar, 2019:6). Yani toplumsal cinsiyet kadının kadın olmasından erkeğin erkek olmasından dolayı arasındaki farklılıklara vurgu yapmaktadır. Birleşmiş Milletlerin toplumsal cinsiyet tanımına göre ise kadınlar ve erkeklerin arasında ilişkileri düzenleyen bir takım normlara atıfta bulunulmakta ve kadınlık ve erkeklik arasındaki ekonomik ve iktidar ilişkilerine odaklanılmaktadır. Avrupa Konseyine göre ise kadın ve erkeğin “toplum tarafından benimsenmiş rolleri” olarak tanımlanmaktadır. Şaşman Kaylı, *Kadın Bedeni ve Özgürleşme* adlı eserinde toplumsal cinsiyeti bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategori olarak ifade etmektedir (2007: 28). Bu durumda kadına zorla benimsetilen toplumsal cinsiyet kadınların kişisel kimliklerinin toplumsal yönünü daha belirgin kılmaya çalışmaktır. Berktaş (2003: 30) ise *toplumsal cinsiyeti* kadının ve erkeğin aynı olaylar karşısında farklı şekilde tecrübe edindikleri ve toplumdaki konumlarının ve güçlerinin farklı olduğu ve bundan dolayı çıkarlarının da farklı olabileceği olarak nitelendirmektedir. Bingöl de (2014: 109) toplumsal cinsiyeti bireyi kadınsı ve erkeksi olarak kategorize eden psikososyal özellikler olarak ifade etmektedir.

Yukarıda verilen tanımlamalardan genel bir tanım oluşturmak gerekirse toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerinden kaynaklı farklılıklarının ötesinde toplumun kadını ve erkeği nasıl algıladığı, nasıl gördüğü, kadına ve erkeğe biçtiği roller ve bu rollere uygun kişinin yaşamı boyunca nasıl davranması gerektiğine ilişkin beklentileri ifade etmektedir (Gökdemir, 2020:5; Pehlivan, 2017: 498; Yılmaz, 2010:5; Karakaya, 2018: 42; Başçı ve Giray, 2016: 119). Bu beklentiler kişi doğduğu andan itibaren etkili olmakta ve böylece bireyler küçük yaştan itibaren kadın ya da erkek olarak toplum tarafından belirlenmiş olan bu kurallara bağlı olarak yapmaları ve yapmamaları gereken davranış kalıplarını öğrenmeye başlar (Kaçar, 2007: 8). Böylece kadın ve erkeğe birbirinden farklı olarak bazı nitelikler atfedilir ve bu niteliklere uygun prototip bir kadın ve erkek algısı oluşur (Atabey 2017: 20). Buna bağlı olarak belirli kalıplara uygun davranılması beklenen kadın ve erkeğin rol ve sorumlulukları toplum tarafından şekillenmiştir. Ayrıca toplumun kadın ve erkekten beklentileri dünyanın her yerinde farklı olmaktadır. Yani toplumsal cinsiyet evrensel değildir; ülkeden ülkeye, coğrafyadan coğrafyaya, bölgeden bölgeye, kültürden kültüre toplumun kadın ve erkekten beklentisi değişmektedir.

Toplumun kadından beklentisi genel olarak ev içi rollerine uygun davranışlar olan çocuk bakımını üstlenme ve annelik olurken; erkekten beklentisi ise ev dışında çalışma, evi geçindirme yani aile reisi gibi roller olmaktadır. Günümüzde kadın çalışma hayatında aktif rol alsa da iş hayatındaki rolleri de ev yaşamındaki rolleri ile özdeşleşmektedir. Bu bağlamda Kadılar (2012: 37) “Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Rollerini” adlı eserinde çalışma hayatındaki kadınların hem iş yerindeki sorumlulukları yerine getirmekle hem de ev yaşamındaki sorumlulukları üstelenerek çifte yükümlülük altına girdiklerini ileri sürmektedir. Bu durumda kadın ve erkek arasında eşitsiz bir güç ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

Ann Oackley toplumsal cinsiyet terimini 1972 yılında yayımladığı *Sex, Gender and Society* adlı kitabında cinsiyeti, (sex) biyolojik açıdan erkek kadın ayrımına vurgu yaparken; toplumsal cinsiyeti (gender) erkeklik ve kadınlık arasındaki toplumsal açıdan eşitsizliğe vurgu yapmakta kullanmaktadır (akt. Vatandaş, 2011: 31). Kadın ve erkek arasındaki bu eşitsiz güç ilişkilerine bakıldığında, bunun tarihin ilk evrelerinden yani avcı toplayıcı toplumlardan bu yana devam ettiği görülmektedir.

Avcı toplayıcı toplum yapısına bakıldığında anaerkil toplum yapısı görülmektedir. Anaerkil toplum yapısında kadın erkeğe nazaran daha üstün konumdadır. Fakat kadın bu üstünlüğünü hiçbir zaman erkek aleyhine kullanmamıştır. Aksine bu anaerkil dönemdeki iş paylaşımlarına bakıldığında erkek avcılık ve toplayıcılık için evden uzaklaşırken kadın bulunduğu meskende kalıp evle ilgili işlerle uğraşmaktadır. Bu dönemde de görüldüğü gibi cinsiyet dayalı iş bölümü yapılmaktadır (Şahin, 2019: 7). Erkeğin av ve savaşa uğraştığı bu dönemde kadınlar da toplumun bütün üyeleri için yaşamın gereklerini üreten esas kişilerdir (Reed, 2012: 143). Yerleşik yaşama geçişle birlikte mülkiyet anlayışının ortaya çıkmasıyla kadın ikincil plana atılmaya, erkek egemenliği ise pekişmeye başlamıştır (Karakaya, 2018:41). Bu durumda erkek egemenliğinin üstün olduğu ataerkil toplum yapısı ortaya çıkmıştır. Ataerkil toplum yapısı ilk oluşmaya başladığı andan itibaren rasyonellik (akıl), uygarlık ve kültür erkekle özdeşleşirken irrasyonellik, doğa ve duygusallık kadınla özdeşleştirilmiştir (Berktaş, 2003:152). Ataerkil toplumda erkek ilk savaşını kadına karşı başlatmış ve bunun sonucunda kadın ve erkek arasında güç ilişkisi daha da görünür hale gelmiştir. Kadın ezilen yani sömürülen erkek ise ezen yani sömüren konumda olup hiyerarşik bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu hiyerarşik yapı sonucu bütün güç erkeğin eline geçmiştir, kadın ise özel alana hapsedilip ötekileştirilmiştir (Altın Mimir, 2017: 26). Kadınlar ve erkekler arasında nesilden

nesile aktarılan bu hiyerarşik düzen erkeğin lehine güçlenmeye devam etmiştir (Karakaya, 2018: 44). Kadınlar ise ataerkil toplumda meydana gelen bu hiyerarşik düzende önemli oranda eşitsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle bir egemenlik düzeni olan bu ataerkil sistemin, erkeği ve kadını iki kutba ayırarak iki cinsin de birbirini dışladığı ortaklıklarının bastırıldığı ileri sürülmüştür (Kaylı, 2007: 28). İki kutba ayrılan kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik çalışma hayatında, eğitim hayatında, sağlık alanında ve birçok alanda baş göstermiştir. Geleneksel ataerkil toplum yapısına baktığımızda kadın ve erkeğe biçilen kalıp yargılardan dolayı maruz kaldıkları eşitsizlik problemini daha çok yaşanırken modern topluma geçişle birlikte bu eşitsizlik problemi eğitim ile daha az yaşanmaya başlanmıştır. Ancak yine de modern toplumda tam anlamıyla bir eşitlik sağlanamamıştır. Toplum tarafından kadından üstlenmesi gereken kalıplaşmış rollerden dolayı eşitsizlik sorunu tam anlamıyla çözülmemiştir.

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Rol terimi sosyal bir yapı içinde belli bir konumda bulunan bireyin davranışları, sorumlulukları, ayrıcalıkları ve başka konumda bulunan diğer bireylerle olan etkileşimini ifade etmektedir (Dökmen, 2010:23). Her bireyin rolleri toplumda farklılık göstermektedir. Örneğin birey çalıştığı iş yerinde yönetici/asistan pozisyonunda, aile içerisinde baba/anne, eş, çocuk pozisyonunda, sivil toplum kuruluşunda üye ve spor takımında oyuncu pozisyonunda olabilmektedir (Akın Acuner, 2021: 6-7). Örnekten de anlaşılacağı gibi bireyin üstlendiği roller bulundukları pozisyona göre değişmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ise toplumun yazdığı senaryoya bağlı kalarak kadın ve erkekte rollerine uygun davranış sergilemesi anlamına gelmektedir (Dökmen, 2010: 29). Rice'a (1996) göre toplumsal cinsiyet rolü kadınlığın ve erkekliğin sosyal ortamda ifade ediliş şekli olmakla birlikte kadına ve erkeğe uygun bulunan kişilik özellikleri ve davranışlar olarak ifade edilmektedir (aktaran Gök, 2013: 8). Kadın ve erkek toplum tarafından beklenen bu rollerinin dışına çıktığında toplumdan dışlanabilmektedir. Ayrıca kadın için uygun bulunan davranışlar kadınsı, erkek için uygun bulunan davranışlar ise erkeksi olarak nitelendirilmektedir (Pekel, 2019: 31). Bireylerin sorumlu tutuldukları roller toplumsallaşma ile birlikte birey tarafından öğrenilmekte ve içselleştirilmektedir. Kadının ve erkeğin içselleştirdiği cinsiyet rolleri farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar kadının ve erkeğini biyolojik yapısından da kaynaklanmaktadır. Kadın doğurgan olma özelliğinden dolayı ev içi alanda (özel

alandaki) roller üstlenirken, erkek ev dışı alandaki rolleri (kamusal alandaki) üstlenmektedir. Kadının üstlendiği roller çocuk bakımı, misafir ağırlama gibi roller iken erkeğin üstlendiği roller evin geçimini sağlama siyasette ve iş yaşamında aktif yer alma yönetici olma ya da başka bir deyişle aile reisi olma gibi roller olmaktadır (Kadırlar, 2012: 23). Toplum tarafından bireyden beklenen bu roller önce ailede öğrenilmeye başlar. Ebeveynler çocuklarına bu rolleri öğretme görevini üstlenirler. Ailede öğrenilmeye başlanan bu roller daha sonra etkileşim halinde bulunduğu çevreden, eğitim hayatından, iş hayatına kadar birçok sosyal grup içerisinde öğrenilir.

Toplumsal cinsiyet rollerini gelenekçi toplumsal cinsiyet rolleri ve daha modern cinsiyet rolleri çerçevesinde değerlendirmek gerekirse geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ataerkil yapının hakim olduğu bakış açısıyla erkeğe üretim rolü yükleyerek kamusal alanla bağdaştırırken, kadını ise ikinci plana atarak yeniden üretimi rolü ile özel alanla bağdaştırmıştır (Akın Acuner, 2012: 7). Geleneksel cinsiyet rolünün görüldüğü toplumlarda kız çocukları yetiştirilme sürecinde daha naif ve içe dönük erkek çocukları ise daha rekabetçi, mücadeleci olarak yetiştirilmektedir. Gelenekçi toplumsal cinsiyet rollerindeki dişil ve eril özellikleri detaylı olarak sınıflandırma aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Geleneksel Toplumsal Cinsiyet Rollerindeki Dişil ve Eril Özellikler

Dişil özellikler	Eril özellikler
Edilgen	Etken
Bağımlı	Bağımsız
Korunmaya gereksinimi olan	Korumacı
İkincil planda ve denetim altında olan	Üstünlük kuran ve denetim altında tutan
Şefkatli	Benmerkezci
Duygusal	Saldırgan
Yardımsever	Hırslı
Sözel iletişim güçlü	Rekabetçi
Yaratıcı düşünen	Akılcı, dürtüsel eylem odaklı

Yukarıda da görüldüğü üzere dişil ve eril özellikler zıtlık içerisinde. Tarihsel süreçten bu yana erkeğin kadına göre daha güçlü ve iril olması gibi dayatmalar devam etmektedir. Biyolojik yapısından dolayı kadının doğurgan olması ve yeni doğanın bakımını da üstlenmesi gerektiği kanısı mevcuttur. Bundan dolayı kadından daha şefkatli ve merhametli olması beklenmektedir. Beyin yapısındaki

farklılıklar gerekçe gösterilerek kadının daha yaratıcı, estetik düşünebilen erkeğin ise daha akılcı, eylem odaklı olduğu savunulmaktadır. Kadına ve erkeğe uygun görülen mesleklerde de farklılık görülmektedir. Kadına öğretmenlik, hemşirelik gibi meslekler, erkeğe ise yöneticilik, mühendislik gibi meslekler uygun görülmektedir. Değişen ve gelişen sosyal yaşamla birlikte modern toplumlarda kadın ve erkeğe yüklenen rollerde daha eşitlikçi bir dağılım görülmektedir. Eğitim alanında, sosyal alanda, ekonomik alanda sorumlulukların daha eşit şekilde paylaşılmasına özen gösterilmektedir. Kadının kamusal alanda faaliyet göstermeye başlamasıyla birlikte ev işleri çocuk bakımı sadece kadını değil erkeği de ilgilendirmeye başlamıştır (Can, 2019:7). Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte kadın ve erkeğin biyolojik yapısından kaynaklı dezavantajlar önemini yitirmeye başlamıştır.

Geleneksel toplumsal yapıdan, modern toplumsal yapıya geçmekle birlikte kadın ve erkeğin rol ve sorumlulukları benzerlik göstermeye başlamıştır. Toplumsal cinsiyet bağlamında günümüze dek kadın ve erkeğin dişil ve eril özelliklerinin biyolojik yapısından kaynaklandığı ileri sürülmekte ve zaman içerisinde ekonomik, sosyal, psikolojik kültürel gelişmelerle birlikte kadına ve erkeğe yüklenen biyolojik avantaj ve dezavantajlar önemini yitirmeye başlamıştır. Böylece toplumda kadına ve erkeğe yüklenen rollerde esneme görülmüş, dişil özellikler erkeklerde eril özellikler kadınlarda görülmeye başlanmıştır (Can, 2019: 8). Her ne kadar daha eşitlikçi bir toplumsal cinsiyet rol dağılımı görülmeye başlansa da geleneksel cinsiyet rolleri günümüzde hala devam etmektedir. Kadının çalışma hayatına başlaması ile birlikte ev içi sorumluluklarını da birlikte yürütmeye çalışması gibi çoklu bir rol üstlenmektedir.

1.4. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

1.4.1. Aile Hayatı

Toplumun temel yapı taşı olan aile toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında önemli bir faktördür. Çocuğun toplumdaki rolleri daha doğmadan anne ve babası tarafından oluşmaya başlamıştır. Çocuğun giyeceği kıyafetten oynayacağı oyuncağa kadar önceden belirlenmiştir. Çocuk doğduktan sonra toplumsal cinsiyet rollerini anne ve babasından öğrenmektedir (Gençtarih, 2019: 15). Bu nedenle anne ve baba faktörü çocuğun cinsiyet rollerine ilişkin algının oluşmasında oldukça önemlidir.

Yetiştirilme sürecinde kız ve erkek çocukları öncelikle anneleri ile özdeşim kurup daha sonra babaları ile etkileşim halinde olup özdeşim kurmaktadır. Gök'e (2013: 12) göre bu etkileşim sürecinde kız ve erkek çocuklarının cinsiyet rollerine uygun davranışta bulunulması beklenilmektedir. Çocukların cinsiyet rollerinin benimsenmesinde etkili olan ebeveynler çocuklarının yetiştirilme sürecinde toplum tarafından uygun görülen kadınlık ve erkeklik rollerini bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde çocuklarına aşılamışlardır (Akın Acuner, 2021: 27). Bu durumda toplumsal cinsiyet rolleri kız ve erkek çocukları tarafından normalleşmiştir. Ayrıca kız çocukları bu yetiştirilme sürecinde anneleri ile özdeşim kurdukları kadar babaları ile de özdeşim kurdukları için cinsiyet rollerini erkek çocuklarına göre daha çok benimsemişlerdir.

Hartley çocukların yetiştirilme sürecinde ebeveynlerin çocuklarını manipüle etme, yönlendirme, sözel tanı, hitaplar ve etkinlikler ile farklı şekillerde etkilediklerini ileri sürmektedir (Dökmen, 2010: 27-28). Örneğin manipüle ve şekillendirmeye bir çocuğa davranış biçimimiz ifade edilir. Erkek çocukları bağımsız, güçlü bireylermiş gibi yetiştirilmekte, kız çocukları ise daha naif yetiştirilmektedir. Kız çocukları bebekler ile oynamaya yönlendirilirken, erkek çocukları arabalarla oynamaya yönlendirilmektedir. Sözel tanı ve hitaplarda kız çocuklarına fiziksel olarak ne kadar güzel göründükleri, erkek çocuklarına ise ne kadar güçlü göründükleri dile getirilir. Ayrıca erkek ve kız çocuklarına ödül ve övgülerde farklı kelime ve iltifatlarla bulunmaktadır (Meriç, 2021: 10). Etkinlikte ise erkek çocukları gündelik hayatta ve ev işlerinden uzak kamusal alanda aktif olurken, kız çocukları ise evde annelerine yardımcı olarak gündelik hayattan, siyasal yaşamdan, sosyal ortamdan uzaklaştırılmıştır. Aileden sonra çocuğun cinsiyet rollerini etkileyen diğer gruplar ise eğitim hayatı iş hayatı gibi aile dışındaki etkenlerdir. Çocuk bu kez rollerini çevreden öğrenmeye başlar böylece çocuk yaşamın hangi alanlarında ne kadar yer alması gerektiğini, nasıl davranması gerektiğini, nerelerde görünür olması gerektiğini anlar. Bu durumlar genellikle ataerkil sistemin gelenekçi yapısıyla bağdaşmaktadır. Daha modern eşitlikçi toplumda ise bu yetiştirilme tarzında iyileştirmeler görülmüştür. Hatta yapılan bazı araştırmalara göre çocukların yetiştirilme sürecinde eşitlikçi görüşü benimseyen ebeveynlere sahip olan çocukların geleneksel görüşe sahip olan çocuklara göre *kalıp yargısal davranışları* daha az gösterdikleri belirlenmiştir (Akın Acuner, 2021: 27). Bunun için eğitim ile gelenekçi kalıp yargısal görüş biraz daha esnetilebilir.

1.4.2. Eğitim Hayatı

Aileden sonda toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen bir diğer faktör eğitimidir. Eğitim toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde önemli bir etkidir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri eğitimde de kendini göstermiştir. Ataerkil sistemdeki geleneksel cinsiyet anlayışına göre hala erkeklerin öğrenim düzeyinin kadınlardan yüksek olması gerektiğini savunan kesimler bulunmaktadır (Kadılar, 2012: 71). Bu bakış açısı eskiye oranla yıkılmış olsa da devam etmektedir. İlk okuldan itibaren ders kitaplarında öğretmenlerin tutum ve davranışlarında bu anlayışın devam ettiğini görmekteyiz. Sayılan (2012: 44) araştırmasında öğretmenlerin cinsiyet rollerine ilişkin kalıplaşmış düşünceleri örtük ya da açık bir şekilde öğrencilere aktardığına vurgu yapmaktadır. Meriç de (2021: 11) aynı şekilde ders kitapları ve eğitim ile ilgili materyallerin gizli ve açık şekilde mesajlar verdiğini ve bireyde yaşama ve topluma dair bir farkındalık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Okullarda işlerin yürütülmesinde tıpkı günlük hayatta olduğu gibi kadın ve erkeğin emeğinden farklı şekilde faydalanılmakta ve temizlik ile büro gibi işlerin sorumluluğu kız öğrencilere yüklenirken, düzeni sağlamak gibi sorumluluklar da erkek öğrencilere yüklenilmektedir. Benzer bir durum öğretmenlerde de söz konusu olup kadın öğretmenler daha çok psikolojik yönden destek sağlarken erkek öğretmenler ise düzenleyici ve kural koyucu işlerde öğrencilere destek sağlamaktadır (Sayılan, 2012: 44). Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin hakim olduğu ataerkil sistemlerde görüldüğü gibi hem öğretmenler ile hem de eğitim amaçlı kullanılan ders kitapları ve eğitsel materyallerle, bireylere dolaylı ve dolaysız bir şekilde toplumsal cinsiyet rolleri empoze edilmiştir (Gençtarih, 2019: 17).

Eğitim hayatının ilerleyen dönemlerinde bireylerin meslek seçiminde de erkekler ve kadınlar farklı şekilde yönlendirilmektedir. Kadın daha çok ev işlerine yakın mesleklere yönlendirilirken erkek ise daha çok güç ve cesaret gerektiren işlere yönlendirilmektedir. Bu meslek grupları kadınlar için hemşirelik, öğretmenlik, sekreterlik olurken erkek için yöneticilik, mühendislik gibi meslekler olmaktadır. Bir sonraki başlıkta farklı mesleklere yönlendirilen kadın ve erkeğin iş hayatında rolü açıklanacaktır.

1.4.3. İş Hayatı

Günümüz toplumlarında temel üreticiler erkek olduğundan geçmişten günümüze de bunun böyle devam ederek geldiği düşünülmüştür. Reed (2012: 145) “Kadının Evrimi (1)” adlı kitabında gerçekte böyle olmadığını uygarlık öncesi dönemde bunun tam zıttı olduğunu hatta işin büyük bir bölümünün de kadınlara düştüğüne vurgu yapmıştır. Bu durumda kadınlar hem ev içi alanda hem ev dışı alanda faaliyet göstermiştir. Gönüllü ve İçli (2001) çalışmasında kadının ilkel toplumlardan günümüze dek hem evi içi alanlarda hem dış alanlarda ekonomik hayata aktif olarak katıldığı ve ev içi alanda ailenin temel ihtiyaçlarını sağlama, dışarıda ise tarımsal faaliyetlere dahil olduğunu dile getirmiştir. Kadın ev dışı alanda ücret getiren bir işte çalışmış olsa da ev içi sorumluluğu değişmemektedir.

Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin görüldüğü iş yaşamında da kadının toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak daha düşük statülü ve ücretli işlerde çalıştırıldığı ve ayrıca kadınların çalışması için eşlerinden izin almalarının rollerine uygun görüldüğü ve erkeklere de bunun tam tersi roller yüklendiği tespit edilmiştir (Pekel, 2019: 13). Genelde kamusal alandaki roller erkeğe uygun görülmüştür.

Kadının ve erkeğin geleneksel cinsiyet rollerindeki sabit fikirlerin azaldığı günümüzde kadın kamusal alanda aktif şekilde yer almaya başlamıştır. Evde çocuk bakımı, temizlik gibi roller kadının görevi olmakla birlikte erkekler de bu rolleri üstlenmeye başlamışlardır. Bu durumda gelenekçi yapının değişmesiyle evi geçindiren erkek ile evdeki sorumlulukları üstlenen kadının rollerinde değişiklik meydana gelmiştir (Mimir, 2017: 49). Fakat Kadılar (2012: 73), kadının kamusal alanda önemli oranda bir ilerleme kat etse de toplumda ona atfedilen toplumsal rollerin önemli ölçüde etkili olduğunu ve bunun da kadının ev içi sorumluluklarını yerine getirmek zorunda oldukları için daha esnek işlere yönelmesine neden olduğunu belirtmiştir. Kadınlar, çalışma saatleri bakımından daha rahat olan öğretmenlik, sekreterlik gibi işlere yönelmekte; yöneticilik ve sürekli seyahat gerektiren işlerden uzak durmaktadır. Her ne kadar daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin görüldüğü toplumumuzda gelenekçi toplumsal cinsiyet rollerinden tamamen özgürleşemediği anlaşılmaktadır.

1.5. TOPLUMSAL CİNSİYET AYRIMCILIĞI

Ayrımcılık bir toplumda yaşayan bireylerin sahip oldukları bazı özelliklerden dolayı maruz kaldıkları olumlu veya olumsuz davranış olarak betimlenmektedir (Aktaş,2018: 7). Ayrımcılık bir toplumda bir tarafın haklardan ve kaynaklardan eşit şekilde faydalanamamasıdır. Ayrımcılığın en fazla görüldüğü alanların başında cinsiyet gelmektedir ve bu ayrımcılıkta dezavantajlı olan kesim de kadınlardır (Karasu, 2019: 8). Bu olumsuz tutum ve davranışlar dolaylı olacağı gibi dolaysız da olmaktadır. Bu durum kadınların toplumdaki rollerinden kaynaklanmaktadır. Toplum tarafından hassas, pasif, kırılgan olarak sunulan kadının yöneticilik ve liderlik gibi konumlara yükselmesi pek uygun görülmemiştir. Çünkü toplum liderlik, yöneticilik pozisyonlarını daha güçlü ve cesur olarak algılanan erkeğe uygun görmüştür. Çalışma koşullarını incelediğimizde genelde bir kadının ihtiyacı oranında düzenlenmemesi, kadının doğumdan sonra izninin ihtiyacı oranında olmaması, ücretsiz izne çıkarılması, aile gelirine bir katkı sağlayamaması ayrımcılığın dolaylı şekilleridir. Çocuk doğduktan sonra çocuk yetiştiren kadınların bir diğer sorunu da, kreş ve anaokullarında yeterli oranda bir düzenlemeye gidilmemesidir; bu da kadının kariyerinde başarısız olmasına neden olmaktadır. Çünkü kadın, çocuk bakmakla yükümlü olduğu için çalışma hayatında yeteri kadar aktif olamamaktadır. Kadın çalışma hayatına tekrar dönse de evdeki sorumluluklarından dolayı belli bir pozisyondan ileriye yükselememektedir. Dökmen “Toplumsal Cinsiyet” adlı kitabında kadının yükselme sorununu kadına yönelik yapılan bu ayrımcılığı *cam tavan* kavramıyla açıklamıştır. Cam tavan kadının yükselmesine engel olan görünmez duvardır. Yönetmelik ve yasalarda kadının yükselmesini engelleyecek bir husus bulunmasa da kadının yükselmesini engelleyecek gayri resmi uygulamalar bulunmaktadır. Kadın ne kadar çabalasa da toplumdaki rolünden dolayı cam tavanı aşmakta güçlük çekmektedir (Dökmen, 2010:122).

Yapılan birtakım incelemelerde, raporlarda, sözleşmelerde kadına yönelik ayrımcılık üzerinde durulmuştur. UNİCEF raporuna göre; “Kadına yönelik ayrımcılık göz ardı edilmeyecek boyutta olup, bu ayrımcılık çocukluk döneminden itibaren kız çocuğa erkek çocuktan daha az imkanlar verilmesiyle oluşmaya başlamıştır” (Özaydınlık, 2014: 96). BM tarafından imzaya açılan “Kadına Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Dair Uluslararası Sözleşme’de” (CEDAW) kadına yönelik ayrımcılıkla mücadele için şu tanıma yer verilmiştir (Bora, 2012 :3): “ Kadına karşı

ayırım deyimi kadınların durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelmektedir” (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşme Madde: 1).

Bu sözleşmede cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmayı hedefleyen politik, ekonomik, sağlık gibi birçok alanda kadın ve erkeğin eşit muameleye tabi tutulması gerektiğine vurgu yapılmış ve bu sözleşmeye üye olan taraf devletlerin kadına yönelik her türlü ayrımcılığa karşı birtakım politikalar yürütmeleri zorunluluk haline getirilmiştir. Başka bir ifadeyle kadın erkek arasındaki cinsiyet ayrımcılığı kaynaklara ve fırsatlara erişimde eşitsizlik ve kadının ekonomide, sağlıkta, siyasette yeteri kadar yer almaması olarak ifade edilmektedir (Başçı ve Giray, 2016:119). Bir sonraki başlığımızda toplumsal rollerinden dolayı her türlü ayrımcılığa maruz kalan kadının, erkek egemen toplumdaki eşitsiz güç ilişkisi üzerinde durulacaktır.

1.6. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

Ataerkil toplumda daha çok erkeğin ön planda olduğu kadının ise ikincilleştirildiği görülmektedir. Kadın genelde erkeğin gerisinden gelen, onun takipçisi olarak tanımlanmıştır. Toplum tarafından güçlü cesur olarak tanımlanan erkeğe söz hakkı verilirken daha pasif edilgen olarak görülen kadına söz hakkı verilmemektedir. Bu durumda kadına ve erkeğe yüklenen rollerden dolayı kadının ikincil konuma itilmesi eşitsiz bir güç ilişkisinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Can, 2019:1). Kadın ve erkek arasındaki bu cinsiyet eşitsizliğinin tarihi çok eskiye dayanmakta olup, yerleşik hayata geçişle birlikte erkeğin kamusal alanda daha aktif hale gelmesi ve kadının özel alanda annelik, çocuk bakımı gibi rollerinden dolayı aralarındaki eşitlik durumu daha da açılmıştır. Kadınlar çalışma hayatına katılsalar bile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı daha az gelir getiren pozisyonlarda yer almaktadır. Ayrıca sadece çalışma hayatında değil sağlık alanında, eğitim hayatında, siyasette, kadına yönelik şiddette eşitsizlik durumu söz konusudur. Demirgöz Bal (2014: 16) kadın ve erkek arasındaki biyolojik, fizyolojik, genetik farklılıkları eşitsizlik olarak tanımlamayıp asıl eşitsizliğin toplum tarafından oluşan algıdan kaynaklandığını belirtmektedir. Özalp da (2016: 16-17) araştırmasında yapılan

politikaların ve sosyal yapıların erkek egemenliği üzerinde oluşturulduğundan böyle bir durumun kendiliğinden eşitsizliğe neden olduğunu belirtmiştir.

Kadının erkek egemen toplum yapısında maruz kaldığı eşitsizlik tüm dünya ülkelerinde de mevcuttur. Kadın ve erkek arasındaki bu ayrımcılığı önlemek, eşitsiz güç ilişkisini ortadan kaldırması için BM birtakım çalışmalar, stratejiler yürütmüştür. Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiş ve 1975- 1985 arasında kadının konumunu yükseltmeye yönelik çalışmalar yürütülmüş ve bu dönem Kadın 10 Yılı olarak ilan edilmiştir. 1990'da toplumsal cinsiyet eşitliği konusu Dünya Kadın Konferans'larının gündeminde yer almıştır. 1995'te de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda iki belge kabul edilmiştir. Bu belgeler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'dur. Pekin Deklarasyonunda kadın erkek arasındaki eşitsizliğin devam etmesiyle yoksulluğun devam ettiğini ve böyle bir durumun yoksulluğu daha da şiddetlendireceğinden dolayı hükümetlere bu eşitsizliğin giderilmesi için birtakım görevler atfedilmiştir. Eylem Platformu'nda ise kadın ile erkek arasında özel ve kamusal alanda eşitliğin sağlanmasına yer verilmiştir. Bu konferanstan sonra da 2000 senesinde Pekin'de 5. BM Genel Kurulu özel oturumlar gerçekleştirilmiş, “Kadın 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kalkınma Barış” konulu oturum ile CEDAW sözleşmesinin önemi, sivil toplum kuruluşlarının rolü gündeme getirilmiştir (Coşkun ve Özdilek, 2012: 31). Ayrıca bu oturumda toplumsal cinsiyet bakış açısının temel politika plan ve programlarında yer almasının önemi, kadın haklarının tanınması ve bu hakların korunması ve geliştirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası alan oluşturulması üzerinde de durulmuştur (Pekin 5 Raporu).

Kadın erkek arasındaki cinsiyet eşitliğini sağlamak için hükümete görev düştüğü kadar toplumda yaşayan bütün bireylere de önemli görevler düşmektedir. Ancak birlik ve beraberlik içinde eşitsizlik bir nebze önlenecektir. Sadece bir tarafın çalışmalarıyla önlenebilecek bir durum değildir. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bilinmesi ve bunlara yönelik çözüm arayışları kadın erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliğini giderme sürecini hızlandıracaktır.

1.7. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN NİTELİKLERİ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşamın pek çok alanında karşımıza çıkmaktadır. Erkeklerin daha baskın olduğu kadınların ise genellikle ikinci plana

itildiği eşit olmayan güç ilişkilerini içermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin görüldüğü alanlarda kadının karşı karşıya kaldığı sorunlar ele alınacaktır.

1.7.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Eğitim ile İlişkisi

Bir toplumu ileriye götürecek olan ana faktör eğitimidir. Bu eğitimden kadın ve erkek ancak eşit şekilde faydalanabilirse bir toplum ileriye gidecektir. Sadece erkeğe eğitim konusunda daha fazla imkân sağlanıp kadının ise bu eğitim olanaklarından yoksun bırakılması bir toplumu ileriye götürmez aksine o toplumu daha da geriye götürecektir. Geleneksel ataerkil sistemin hâkim olduğu toplum yapısına baktığımızda eğitim olanaklarından erkeğin ve kadının eşit şekilde faydalanmadığını görmekteyiz. Bunun nedenini Giddens (2012) geleneksel toplumda kadınların eğitim konusunda daha az desteklendiği ekonomik sıkıntıların varlığından dolayı çocuklarının tamamını okutmakta güçlük çeken ailelerin kız çocuklarının eğitiminin göz ardı edip öncelikli olarak erkek çocuğunun eğitim görmesine imkan sağlandığı şeklinde vurgulamıştır (aktaran Pınar, 2019: 20). Günümüz toplum yapısı ise bilgiye dayalı bir toplum olmakla birlikte rekabet ortamı oluşmaya başlanması ile eğitimin önemi gittikçe artmaya başlamaktadır. Bu durumda kadının eğitim düzeyinin güçlendirilmesi hem kadının özgüvenini artırmakta hem de kadının geleceğe katkısını artırmaktadır (KSGM, 2008:27). Eğitim sayesinde bilinçlenen kadınlar gelecekte çocuk yetiştirilme konusunda sosyo-ekonomik duruma bakılmaksızın daha eşitlikçi davranacaktır.

Eğitimin işlevleri yadsınamayacak kadar çoktur. Kadınların bu haklardan yararlanamaması adil olmayan bir durumu ortaya çıkaracaktır. Doğan (2015) eğitimin işlevlerini bireysel, toplumsal, ekonomik ve siyasal olarak tanımlayıp, bireysel işlevin bireye daha akılcı düşünme yetisi kazandırma, yetenek ve tutumlarının gelişmesine katkı sağlama; toplumsal işlevin, toplumsal problemlere çözüm üretme ve toplumun gelişmesine katkı sağlama; ekonomik işlevin ise üreten bireyler yetiştirme, son olarak siyasal işlevin daha demokratik bir toplum yapısının oluşturulması ve herkesin eşit oranda söz sahibi olduğu bir düzen kurulmasıdır (akt. Can, 2019: 10). Çakmak da (2008: 34) “eğitimin amacı bilgi seviyesi yüksek bireyler yetiştirmekse bu ancak kadın ve erkeğin bu olanaklardan eşit şekilde faydalanmasıyla mümkün olacağını” dile getirmiştir. Eğitimde kadın erkek eşitliğinin sağlanmasıyla birlikte sağlık alanındaki imkanlardan eşit şekilde faydalanmanın ve şiddet görme olasılığının azalması da sağlanacaktır. Pekin Eylem Planı (1995) ve 2000 yılında yapılan

Milenyum Kalkınma Hedeflerinin amacı da eğitimde eşitsizliği gidermek ve hükümetlere yönelik bir eylem çerçevesi oluşturmaktır (Sayılan, 2012: 13).

1.7.2. Toplumsal Cinsiyet İlişkisinin Sağlık ile İlişkisi

Erkeğin ve kadının sağlıklı olma durumları genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerinin farklı olmasından dolayı değişiklik gösterebilmektedir (Pınar, 2009: 22). Ataerkil sistemin hâkim olduğu toplum yapısında kadının ikincilleştirilmesi, erkeğin ihtiyaçlarına öncelik tanınması, kadının istek ve ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi, bireysel kimliklerinden daha çok anne-çocuk bakımı kimlikleriyle ön plana çıkan kadın; kadınsal sağlık sorunlarıyla ilgili durumları dile getirmeye çekinmekte ya da önemsememektedir (Mavili Aktaş, 2007: 67-68). Kadın kendi sorunlarından daha çok ailesinin sorunlarının daha önemli olduğunu dile getirmektedir. Kadın eğer hastalanırsa ailedeki işlevlerini yerine getiremeyeceğini düşünmektedir.

Geleneksel aile yapısının hâkim olduğu kesimlerde cinsiyet eşitsizliğinden dolayı kadının eğitim olanaklarının kısıtlı olması, sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamaması, kadınsal rahatsızlıklarıyla alakalı konularda bilgi eksikliğine sahip olması daha riskli hastalıklarla karşılaşma oranını artırmaktadır (Sezgin, 2015: 159). Ayrıca bu geleneksel ataerkil zihniyetten dolayı kadının tek başına sağlık hizmeti verilen kurumlara gitmesi ayıp olarak görülmekte ve sınırlamalarla karşılaşmaktadır. Şavran (2014: 98) kadınların sağlık hizmetlerine erişimi sağlansa dahi sağlık hizmeti veren kurumların kadınları bilgilendirme ve tedavi etme sürecinde erkeklere oranla daha az özen gösterdiğini ve bu kurumların yeteri kadar bilgilendirme yapmadığını vurgulamaktadır. Kadınlar hem ekonomik yönden eşitsizliğe maruz kalmakta hem eksik bilgilerinden dolayı kendi kendilerini geleneksel yöntemlerle tedavi etmeye çalışmaktadırlar. Bu durumdan ötürü kadının kendi sağlığını tehlikeye attığı görülmektedir.

Daha eşitlikçi bir zihniyetin hâkim olduğu bir toplumsal seviyeye geçişle birlikte kadın hem ekonomik yönden daha özgür olmakta hem de sağlık konusunda bilinçlenmekte, böylelikle de gelenekçi toplum anlayışının hakim olduğu zihniyeti biraz da olsa kırmaktadır. Kadın sağlık kuruluşlarına gittiğinde sorunlarını rahatlıkla dile getirebilmektedir. Fakat her ne kadar gelenekçi zihniyet anlayışı biraz kırılmış olsa da ekonomik yönden de eğitim konusunda da eşitsizliğe maruz kalan bir kadın topluluğu hala günümüzde mevcut bulunmaktadır. Bu nedenden ötürü kadının sağlık

hizmetlerinden hem faydalanması hem de bilinçlenmesi için kurum ve kuruluşlara daha çok görevler düşmektedir.

1.7.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Ekonomi ile İlişkisi

Anaerkil toplum yapısında kadının erkeğe egemen olduğu yanılıısına düşölmektedir. Reed (2012: 173) ise anaerkil toplum yapısının egemen anlayışın aksine eşitlikçi bir toplum yapısı olduğunu ileri sürmüş ve bu toplumda eşitsizlik durumunun söz konusu olmadığını vurgulamıştır. Ataerkil toplum yapısında ise eşitsizlik durumunun varlığı toplumun kadına biçtiğı rollerden kaynaklanmaktadır. Kadına annelik, yaşlı bakımı, çocuk bakımı vb. gibi roller yüklendiğinde kadın toplumun hemen hemen her alanında eşitsizlik sorunlarıyla karşılaşmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi eğitim, sağlık gibi alanlarda bu eşitsizlik belirgin bir şekilde görölmektedir. Bu alanlarda görölen eşitsizlik ekonomiyi de etkilemektedir. Geleneksel toplum yapısında eğitim olanaklarından yeterince faydalanmayan kadınlar iş gücü piyasalarına girmek için gerekli nitelikleri edinme şansından da yoksun kalmaktadırlar (Pınar, 20119: 25).

Sanayi devrimi ile iş gücüne olan talebin artmasıyla erkek iş gücünün yanında kadın iş gücünün de önemi yükselmiştir (Özdemir vd., 2012: 115). Kadın hem ücretli hem de işçi olarak iş gücü içerisinde yerini almaya başlamıştır (Turgut, 2019: 318). Kadın iş gücü piyasasında genelde belli alanlarda yoğunlaşmaktadır. Bu alanlar emeğin daha yoğun olduğu, gelirin az olduğu, ücretin düşük olduğu ve kadının kariyerinde yükselmesine engel olan alanlardır. Ataerkil toplum yapısında göröldüğü gibi kadının potansiyeli, yeteneğı hem göz ardı edilmekte hem de küçömsenmektedir. Kadının daha iyi pozisyonlara gelmesi de eğitim ile doğrudan ilişkilidir. Eğitim seviyesi artıkça ekonomik büyüme katkısı artmakta eğitim seviyesi düştökcö ekonomik büyömeye katkısı azalmaktadır. Çolak (2021: 1095), kadın erkek arasındaki eşitliğin ve refahın eşit ve adil şekilde dağılımının sağlanması için kadının yeteneklerine yatırım yapılmasını ve böylece ekonomik büyömeye katkılarının artırılmasının gerekli olduğuna vurgu yapmıştır.

Ecevit ve Elden (2013:53-58) araştırmasında ekonomik alandaki kadın ve erkek eşitsizliğini gidermek için bireylere ve kuruluşlara önemli görevler düştüğünü belirtmişler ve alınması gereken önlemleri şu şekilde ifade etmektedir:

- “Kadının eğitim seviyesinin iyileştirilmesi için mesleki eğitim programları düzenlenmesi ve mesleki eğitim olanaklarından kadın ve erkeğin eşit şekilde yararlanmasının sağlanması,
- Aktif iş gücü piyasa politikaları ile mesleğe yönelme, mesleki alanda rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi,
- Kadın girişimciliğine destek verilmeli ve kadının iş gücü piyasasında yükselmesine engel olan cam tavanı kaldırmaya yönelik politikalar geliştirilmesi,
- Farkındalık yaratan eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmesi gerektiği,
- Toplumsal cinsiyete dayalı yasal düzenlemelerin yapılması,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini bölgesel, yerel farklılıklar dikkate alınacak şekilde tasarlanması,
- Toplumsal cinsiyete duyarlı uygulamalar yapılması,
- Ulusal kadın istihdamı politikası benimsenmesi ile kadının istihdam oranlarının artırılması ve kadını çalışma yaşamında karşılaşılabileceği sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirecek siyasi kararlar hazırlanması ve bu kararları uygulayacak politikalar izlenmesi gerektiği” üzerinde durmuştur.

1.7.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Siyaset ile İlişkisi

Kadınlar yüzyıllar boyunca geleneksel yaşam biçimlerinden ve yasalardaki ayrımcı hükümlerden kaynaklanan engeller nedeniyle içinde yer aldıkları siyasal arenada yeterince temsil edilmeden yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Siyasal katılma, toplumda bireyin siyasal sistemle kurmuş olduğu ilişkiyi ve bu ilişkiler siyasal eylemlerden tutun siyasal karar verme mekanizmalarına kadar kendini göstermektedir (Gökçimen, 2008: 7). Aytekin de (2014: 22) siyasal katılım olanaklarının, kadının karar vermede söz sahibi olmasına imkân tanıdığını vurgulamıştır.

Geleneksel ataerkil zihniyetli kesimlerde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine baktığımızda bu durum kadının diğer alanlarda karşılaştığı eşitsizlikler gibi siyasette de eşitsizlik sorunuyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. 20. yüzyıla gelindiğinde geleneksel yaşam biçiminin terk edilip modern yaşam biçimine geçilmesiyle birlikte kadının konumunu belirleyecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmasıyla, kadın eşitsizliğinin bilincine varılıp daha eşitlikçi düzenlemelerle kadının siyasal katılımı teşvik edilmiştir (Turan, 1996:8; akt. Çağlar, 2011: 59).

Modern topluma geçişle birlikte cinsiyet eşitsizliği konusunda yaşanan engeller azal-
dınrmış fakat yeterli olmamıştır. Paxton ve Kunovich, toplumsal kültür ne kadar
eşitlikçi olursa kadının siyasal katılım taleplerinin de o kadar yüksek olacağını ileri
sürmüştür (2003:4; akt. Erzen, 2019: 24).

Günümüz modern toplumunda geleneksel yaşam biçimi terk edilmiş olsa da
siyasal katılımda kadın erkek eşitsizliği hala devam etmektedir. Siyasal yaşam
kadınlara kapalı bir arena olmaya devam etmiştir. Altınova Hancı (2020: 88) bu
durumun çevresel etkenlerden kaynaklandığı gibi kadınların bu durumu kabullenip,
siyaset arenasından çekilip bu alanı erkeklerin kontrolüne bırakmaları ve mevcut
durumu değiştirme konusunda da istekli olmamaları gibi nedenlerden kaynaklandığı
vurgulamıştır. Çevresel faktörlerden kaynaklanan bu eşitsizliklere baktığımızda en
başta ataerkil bir toplum düzeninin devam etmesinden kaynaklandığını görmekteyiz.
İnsan Hakları Bildirgesi'nde, anayasalarda herkes için eşitlik ilkesi kabul edildiği
halde toplumsal düzen erkek egemen ideoloji çerçevesinde biçimlendirildiği için
kadının siyasal katılımının önünde açılması zor bir engel bulunmaktadır (İstanbul
Barosu Kadın Hakları Merkezi, 2016). Siyasetin erkeklere özgü bir alan olduğu
anlayışı egemen olmuştur. Ataerkil zihniyeti takiben ailevi problemler, eğitimsizlik
sorunu toplumsal ve kültürel yapı, ekonomik nedenler, siyasal sistemdeki politik
yapılardan kaynaklı nedenler vs. kadınların kendilerinden kaynaklanmayan birçok
neden gelmektedir. Kadının kendisinden kaynaklı nedenlere baktığımızda ise onlar
için biçilen toplumsal rolleri görmekteyiz. Kadının siyasal hayattan uzak durmasının
kendisinden kaynaklı nedeni ise eş, annelik, ocuk bakımı gibi kalıplaşmış rollerinin
dışına çıkmaktan kaçınmasıdır (Altınova Hancı, 2020: 102). Siyasal hayatta aktif
olan kadınlar ise daha çok eğitim seviyesi yüksek, kendi haklarının farkında olan
kadınlardır.

1.7.5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin şiddet İle İlişkisi

şiddet bir insan hakkı ihlalidir. Tüm dünya ülkelerinde şiddet bireylerin
ekonomik durumuna, eğitim durumuna bakılmaksızın grlen toplumsal bir
meseledir. şiddetin kadına yönelik olması toplumsal cinsiyet eşitsizliğin en ağır
sonuçlarından biri olmakla birlikte kadına yönelik şiddet, bir kadının sırf
cinsiyetinden dolayı kadına uygulanan veya oransız bir şekilde kadını etkileyen
cinsiyete dayalı şiddet olarak ifade edilmektedir (Demirgöz Bal, 2014: 23). Başar ve
Demirci de (2015: 43) kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını etkileyen birçok

faktörün bulunması ile asıl şiddetin temel kaynağının toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil toplum yapısından kaynaklanan orantısız güç ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Erkek egemen toplumda şiddetin aile içi bir mesele olarak görülmesi ve kamusal alanda gündeme getirilmemesi kadının ikincil konumunun devam ettiğinin göstergesidir (Pınar, 2019: 27-28). Kadının içinde bulunduğu bu erkek egemen zihniyette siyasal, sosyal, ekonomik, sağlık, eğitim gibi alanlarda yardım almasının engellenmesi şiddetin devam etmesini neden olmakta ve şiddet sadece aile içi bir mesele olmayıp çalışma hayatında, hukuksal yapıda, eğitimsel yapıda, kadını erkeğe bağlı kılmaktadır (Gökkaya , 2009: 169-170). Şiddet sadece fiziksel anlamda orantısız güç kullanma anlamına gelmemekte psikolojik boyutta kadının erkeğe uyguladığı orantısız güçtür. Örneğin çalışma hayatında kadının yönetici pozisyonuna gelmemesi için kadına yönelik bir psikolojik şiddet uygulanmaktadır. Literatürde kadına yönelik şiddet geniş kapsamlı bir şekilde yer almaktadır. Bu durumda Acar ve Altunok (2013: 101) ve diğer araştırmacılar bu şiddetin sebeplerini araştırmış ve şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olduğu ve kadına yönelik şiddetin -fizikselden, psikolojiğe kadar- hakların kullanılmasının engellenmesine neden olduğunu göstermişlerdir. İkinci bölümde kadına yönelik şiddet ve şiddet türleri detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN BOYUTLARI VE MEVZUAT

2.1. ŞİDDET

İnsanlık tarihi ile ortaya çıkan şiddet insanlık dışı bir muamele olarak kabul görmüştür. Geçmişten günümüze şiddet her toplumda görülmüştür. Şiddet yer ayırt etmeksizin hayatın her alanında kadına, çocuğa, yaşlıya uygulansa da sadece insana yönelik bir davranış biçimi olmamaktadır (Özçoban, 2018: 3). Örneğin hayvana, bitkiye yani kısaca insan dışı diğer yaşam kaynaklarına verilen zararlar da şiddet olarak tanımlanmaktadır. Bazı toplumlar şiddeti sıradan karşılarken bazı toplumlar şiddeti terbiye amaçlı olarak görmektedir (Solmaz, 2014:12). Birden fazla disiplin şiddeti kendi alanlarında incelemiştir. Sosyoloji, siyaset, eğitim, psikoloji, din hukuk, sağlık gibi disiplinler şiddete farklı biçimde değinmişlerdir. Zira şiddet çok boyutlu, çözümü karmaşık olan bir yapıya sahiptir ve bu nedenle de genel bir tanımı bulunmamaktadır (Özçoban, 2018:3). Günümüzde farklı disiplinlere konu olan ve kötü bir eylem biçimi olan şiddet küresel boyut kazanmıştır (Tekin, 2011:1). Küresel boyut kazanan şiddet zamana ve topluma göre değişerek hem bireysel boyutta hem de toplumsal boyutta sık sık karşılaştığımız bir olgu olmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016: 34). Bu nedenle şiddeti tek bir nedene indirgemek bilimsel gerçekliklere ters düşmektedir (Yüksel Oktay 2015: 63). Birçok disipline konu olan şiddetin dar ve geniş anlamdaki tanımlarına değinmekte fayda vardır.

Etimolojik açıdan şiddet kavramı dilimize Arapçadan geçtiğini bilinmektedir. Kamus-i Türk'e bakıldığında şiddet sertlik, sert, ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmaktadır. “Şedid” sert katı ve şiddetli anlamına gelmektedir “Şeddet” ise sertlik ve kızgınlığı ile tanınan eski Yunan Hükümdarının adı olarak bilinmektedir (Tekin, 2011:1). TDK sözlüğünde şiddet bir hareketten doğan güç ve karşıt düşüncede olanlara kaba kuvvet kullanma, duygu ve davranışta aşırıya kaçma olarak tanımlanmaktadır (Karabela, 2020: 11). Karşıt düşünceye baktığımızda siyasal arenada farklı düşünceler, farklı takım taraftarlığı ya da kadın erkek arasındaki farklılık gibi birçok alanda karşılaşmaktayız. Latince şiddet kelimesi “violentia” kelimesinden gelmektedir. Violenita sözcüğü “vis” ile bağlantılı olup “vis” etken güç anlamı taşımaktadır (Michaud, 1991: 7 akt. Mutlu, 2006: 6). Fransızca da ise şiddet (vioelence) bir kişiye güç ve baskı uygulayarak; istediği bir şeyi yapmak ya da yaptırmak şeklinde ifade edilmektedir (Kocacık, 2011: 2).

Bir güç göstergesi olan şiddeti sadece fiziksel boyutuyla değerlendirmek yanlış olacaktır. Şiddetin sadece fiziksel boyutu olmayan psikolojik, sosyo ekonomik boyutu da olmaktadır (Doğrucan ve Yıldırım 2020:124; Harcar ve diğerleri, 2008: 52; Özkan, 2017: 536; Yüksel Oktay, 2015: 62-63). Sallan Gül de (2011:15) şiddeti insanın hem fiziksel açıdan hem de ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan bireysel ve toplumsal bir hareket olarak tanımlamaktadır. Mimir buna dayanarak şiddeti şu şekilde tanımlamıştır: “Faili tarafından kişi, kurum veya herhangi bir canlı üzerinde üstünlük kurmak maddi ve manevi menfaatleri elde etmek amacıyla fiziksel, psikolojik, ekonomik, sözlü ve cinsel olarak karşıdaki kişi kurum veya herhangi canlıya zarar verecek davranışlar” (2017: 1721-172). Ünsal da (1996: 29) şiddeti; “sertlik sert katı kaba davranış” olarak tanımlamaktadır. Hukuki açıdan tanımlamak gerekirse; şiddet, “kanuna uymamak insan onurunu kırmak huzuru bozmak karşıdaki kişinin hakkını çiğnemek incitici davranışta bulunmak” şeklinde ifade edilmektedir (Erten ve Ardalı, 1996: 143). Bir nevi şiddet çatışma ve çıkarları olan sosyal ilişkilerden kaynaklanmaktadır (Ergil, 2001: 40). Şiddet hangi nedenden dolayı ortaya çıkmış olursa olsun kişinin kendi çıkarları doğrultusunda kalkıştığı yasalara aykırı eylemdir.

Dünya Sağlık Örgütü’ne (DSÖ) (2002) göre; “şiddet fiziksel güç ve kuvvetin kasıtlı olarak bir kişinin kendisine ya da bir gruba ya da topluluğa fiziksel zarara yol açabilecek ya da fiziksel hasar sonucu oluşan psikolojik hasara ölüme gelişim problemlerine ve yoksunluğa sebep olacak şekilde güç kullanmak veya tehditte bulunmak” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre şiddeti üç sınıfa ayırmak mümkündür: kişinin kendisine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet. Kişinin kendisine yönelik şiddet, kişinin beden ve ruh bütünlüğüne zarar vermeyi kapsar. Kişiler arası şiddet diğer kişiler tarafından uğradığı fiziksel ve cinsel saldırıdır. Kolektif şiddet ise daha büyük gruplar tarafından uygulanan şiddettir. Bunlar genelde terör eylemleri, siyasi şiddet, savaşlar vs.’dir (Kaya, 2019: 5-6).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGM) şiddet tanımlamasını şu şekilde ele almıştır: “Şiddet fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddete maruz kalan kimselerin maddi ve manevi bütünlüğünü, temel hak ve özgürlüklerini kısıtlayan veya geçici süre bu haklarını kullanmasını engelleyen her türlü hareket” olarak ifade etmektedir (ASAGM, 2008; akt. Akıncı, 2019: 4-5).

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna göre şiddetin tanım; “Kişinin şiddetin her türlü olanından zarar görmesi veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi nedenlerden engellenmesi ve toplumsal, kamusal ve özel alanda ortaya çıkan fiziksel, psikolojik, cinsel, sözlü, ekonomik şiddet gibi her türlü tutum ve davranışı içermektedir” (KSGM, 2012; akt. Demir, 2019: 4).

Yukarıda şiddet dar ve geniş anlamlarıyla geniş çerçevede değerlendirilmiştir. Şiddetin tek bir tanımı olmadığı için bu tanımlamalardan yola çıkarak ortak bir tanım oluşturacak olursak, şiddet güçlü olan tarafın güçsüz tarafa uyguladığı fiziksel baskı psikolojik baskı, ekonomik baskı ve sözel baskı ve tahakküm olarak nitelendirebiliriz . Asıl ele alacağımız şiddet, kadına yönelik yapılan şiddettir. Bir sonraki başlığımızda toplumda örselenmiş olan kadına yönelik şiddet, şiddete neden olan unsurlar ve türleri üzerinde durulacaktır.

2.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına yönelik şiddet evrensel olup, Dünya’nın hemen hemen her yerinde karşılaşılmaktadır (Solmaz, 2014: 18). Kadına yönelik şiddetin genel geçer tek bir tanımı yoktur (Özçoban, 2018: 12). Bu yüzden farklı alandaki uzmanlar tarafından farklı değerlendirmelere konu olmuştur. Bunun bilimsel araştırmalara konu olması ise yakın geçmişe dayanmaktadır. Kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalık 1900lü yılların ikinci yarısında oluşmaya başlamıştır (Akpınar’dan akt, Bora, 2015: 9). Kadına yönelik şiddete literatürde insan hakları sorunu olarak da değinilmiştir.

Ataerkil sistemin hâkim olduğu toplumda kadın ikinci plana atılıp örselenmiştir. Ekonomik, siyasal, sosyal vb. gibi alanlarda kadınlar ayrımcılığa tabi tutulmuştur. Bu ayrımcılık maalesef pozitif yönde olmayıp negatif yönde bir ayrımcılıktır. Toplumda eşitsiz konumda olan kadın cinsiyetinden ötürü şiddete maruz kalabilmektedir. Tekin (2011: 24) “Şiddet” adlı kitabında kadına yönelik şiddet sorununu esasında bir cinsiyet ayrımcılığı olarak ele almıştır. Salman da (2020: 54) kadına yönelik şiddetin temelinde eğitim, sağlık, siyasal katılım gibi alanlarda yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bulunduğunu ifade etmektedir. Başka bir araştırmada da toplumsal cinsiyete dayalı şiddet terimi, sırf cinsiyet farklılığından dolayı kadının şiddet mağduru olmadığına vurgu yapılmıştır. Sosyo-kültürel yapı

içerisinde bu cinsiyet farklılıkları normalleştirilip olağan kabul edilmiştir (Uluocak vd. 2014: 371). Ataerkil egemen toplum yapısında kadınların ikincil plana itilmesi toplumda din, dil ve ırka bakılmaksızın ayrımcılığa maruz kalması asırlar boyu sürmüş olan eşitsiz güç ilişkisi kadına yönelik şiddeti doğurmuştur (Baydur ve Ertem, 2006: 92, Doğrucan ve Yıldırım, 2020: 130, Harcar vd., 2008: 55, Özkan, 2017: 537, Solmaz, 2014:18). Gündoğmuş (2020: 7) da *şiddeti* toplumsal yaşamda hiyerarşik ilişkilerden kaynaklı eşitsizliğe dayalı şiddet türlerinin şemsiye kavramı olarak düşünmektedir. Kadına yönelik şiddet sadece fiziksel olmayıp ekonomik, cinsel, sözel ve psikolojik boyutu olan bir insan hakkı ihlalidir. (Akkaş ve Uyanık, 2016: 37, Solmaz, 2014: 19, Kuş, 2018: 13). Genel olarak cinsiyetinden dolayı ayrımcılığa maruz kalan kadının karşılaştığı şiddetin uluslararası sözleşmelerde ve kanunlardaki tanımları üzerinde durmakta fayda var.

Dünya Sağlık Örgütü “kadınları inciten fiziksel, cinsel ruhsal hasara yol açma ihtimali bulunan toplum içerisinde ya da özel hayatta kadına baskı uygulanması ve özgürlük kısıtlanması şeklinde kendini gösteren davranışları” kadına yönelik şiddet olarak ifade etmektedir (akt. Levent 2019: 27). Diğer bir ifade ile DSÖ’ye göre kadına yönelik şiddet sadece fiziksel açıdan olmayıp diğer açılardan da kadının zarara uğramasıdır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabında; “kadınlara sırf kadın oldukları için kadınları etkileyen cinsiyete dayalı ayrımcılık ile fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarara uğramasıyla sonuçlanan ve sonuçlanması muhtemel olan her türlü tutum ve davranış kadına yönelik şiddet” olarak ifade edilmiştir (KSGM,2008).

Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı’ndaki (2016-2020) kadına yönelik şiddet yaklaşımı ise şu şekildedir: “Çok boyutlu sorun olan kadına yönelik şiddet sadece kadını ilgilendirmeyip tüm toplumu ilgilendirmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği esasında karmaşık bir yapıya bürünmektedir. Evlilik içinde çatışma yaşanması, ilişkide sorunları çözememe, kadının ekonomik bağımsızlığının kısıtlı olması, istihdama erişimde sıkıntılar yaşanması, karar alma mekanizmalarında eşitsizliğin olması şiddetin ortaya çıkmasını etkileyen faktörler” olarak değinilmektedir. KSGM bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için daha kapsamlı ve uygulanabilir politikalar yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir (KSGM, 2016).

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde (CEDAW) kadına yönelik şiddete 12 ve 19 numaralı tavsiye kararında yer vermiştir. 12 numaralı tavsiye kararında devletin kadınları aile içerisinde, işte, toplumsal hayatın her alanında şiddete karşı korumakla yükümlü kıldığına yer verilmiştir. 19 numaralı tavsiye kararında ise toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, kadınları erkeklerle eşit şekilde hak ve özgürlüklerini kullanmalarının engellenmesi olarak ifade edilmektedir. CEDAW'ın birinci maddesinde ise kadınların medeni durumuna bakılmaksızın sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal alanda erkeklere verilmiş temel hak ve özgürlüklerden kadının mahrum bırakılması olarak değinilmiştir. Kadınların bu haklardan yararlanmak ve kullanmak istemesi erkekler tarafından şiddet görmelerine neden olmaktadır.

Birleşmiş Milletler (1993) Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge CEDAW'a etkin olarak uygulanması kadına yönelik şiddeti önlemeye katkıda bulunması ve bu sürecin güçlendirmesini amacıyla kabul edilmiştir. Bildirgenin birinci maddesinde; “kadınlara yönelik, şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddeti kapsamaktadır” denmektedir. Cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan kadına yönelik şiddet simetrik olmayan bir güç ilişkisine dayanmaktadır. Bildirgenin 4. Maddesinde ise konuya ilişkin yükümlülükler yer verilmiştir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da kadına yönelik şiddet tanımına madde 2'de yer verilmiştir; “Kadına yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ve kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu konuda şiddet olarak tanımlanan her tutum ve davranış kadına yönelik şiddet” olarak ifade edilmiştir.

Yukarıda tanımlara dayanarak ortak bir tanım oluşturmak gerekirse kadına yönelik şiddet ataerkil sistemin hâkim olduğu toplumsal yaşamda ikincil plana itilen ve diline, dinine, etnik kökenine bakılmaksızın sırf kadın oldukları için ekonomik, sosyal, siyasal, eğitim, sağlık alanında ayrımcılığa maruz kalan kadına kocası, babası sevgilisi, ağabeyi tarafından fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü şiddete maruz bırakılması olarak tanımlanabilir.

2.3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ

Şiddetin nedenini tek bir olguya dayandırmak yanlış olacaktır. Şiddetin nedenleri karmaşık olmasına rağmen şiddetin nedenleri birbirlerinden bağımsız değildir. İnsan psikolojisi sürekli aynı kalmadığı için şiddetin nedeni, etkisi coğrafyadan coğrafyaya, kişiden kişiye, toplumdan topluma, bölgeden bölgeye farklılaşmaktadır (Kuş, 2018: 19). Şiddetin nedenlerini genel olarak ele alırsak bireysel ve psikolojik sebeplerden kaynaklandığı gibi ataerkil toplum yapısından da kaynaklandığını söyleyebiliriz. Bireyi esas alıp, şiddete başvuran kişilerin bireysel özelliklerinin yani psikolojik nedenlerinin şiddete neden olduğu ve bireyin içinde büyüdüğü çevre ve aile ortamından dolayı psikolojik etkenlerin şiddeti tetiklediği görülmektedir (Bolevin, 2016: 15). Ataerkil zihniyetin hâkim olduğu toplum yapısında kadının ikincil konumda olması, statüsünün düşük olması, ekonomik özgürlüğünün kısıtlı olması, eğitim seviyesinin düşük olması gibi faktörler kadının güçsüzlüğünü artırmakta ve kadının şiddet görmesine neden olmaktadır (Solmaz, 2014: 24). Kadınlar ataerkil zihniyetin hâkim olduğu toplumda belli bir konuma, eğitime sahip de olsalar, bu durum erkeğin kadına şiddet uygulamasını önlemeye yetmemiştir.

2.3.1. Bireysel ve Psikolojik Nedenler

Kadına yönelik şiddetin bireysel nedenleri, genelde erkeğin üzerine düşen bir görev olarak düşündüğü ve erkekliğini korumak adına kadına uyguladığı şiddettir. Psikolojik nedenleri ise kişinin doğuştan cinsiyetinden dolayı ya da insan olmanın getirdiği doğal saldırgan özelliklere sahip olmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu biyolojik ve psikolojik özellikler saldırganlık terimi kapsamında değerlendirilmiştir (Yıldırım, 2016: 83). Tüm toplumlara baktığımızda erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan olduğu görülmektedir. Utkan (2019: 12) araştırmasında erkek hormonu ile saldırganlık arasında bir ilişki olduğunu, kadınlık hormonunun ise tam tersine saldırganlığı bastırdığını ileri sürmüştür. Şiddet uygulayanların büyük çoğunluğu erkekler olduğu için ve saldırgan davranışların ilerleyen yaşla birlikte azaldığı görüldüğü için bunun temelinde erkeklik hormonunun etkili olduğu da söylenmiştir (Öztürk, 2011:35). Şiddeti tetikleyen genetik ve biyolojik faktörlere baktığımızda bunların; hormonal etkiler, doğuştan gelen kalıtsal rahatsızlıklar, şizofreni bozuklukları ve paranoid kişilik bozukluğu gibi mental hastalıklar olduğu ve de madde bağımlılığının da bu süreçte etkili olduğu tespit edilmektedir (Güleker

Törer, 2020: 26). Alkol ve uyuşturucu gibi madde kullanımları bazı kaynaklarda biyolojik neden olarak görülmesi de çoğu kaynak bu tür madde kullanımlarına biyolojik yani bireysel nedenler arasında yer vermektedir. (Kuş, 2018: 22). Madde kullanıldığında görülen biyolojik ve psikolojik durum kişileri şiddete yönlendirebilmektedir. Ayrıca stres, depresyon, küçük yaşlarda geçirilen travmatik durumlar, kötü yaşam biçimi insanların psikolojisinde derin izler bırakabilmekte ve şiddete başvurmalarına neden olmaktadır. Tekin “Şiddet” adlı kitabında bireysel ve psikolojik nedenlerden kaynaklanan şiddeti şu şekilde ele almıştır (2011: 18-19):

- “Eğitim hayatındaki başarısızlık
- Sosyal beceri eksikliği
- Dışlanmışlık ve yalnızlık duygusu
- Kişide özgüven eksikliği
- Genetik yatkınlık
- Psiko ve patolojik sorunlar
- Öfke kontrolüne hakim olamamak ve sık sık öfke patlamaları yaşamak
- Madde ve alkol bağımlılığı
- Dürtüsel hareketler
- Sosyal uyumsuzluk ve engellenmişlik durumu”

Şiddete başvuranların dengesiz ve ruhsal bozukluğu olan kişiler olduğu düşüncesi yaygın olsa da yapılan araştırmalarda şiddete başvuran erkeklerin %93’nün normal yapıda olduğu belirtilmiştir. Ayrıca alkol ve uyuşturucu tek başına şiddetin esas nedeni olarak değerlendirilmemesine rağmen var olan bir eğilimin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır (T.C Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1994; akt, Yörük, 2010: 26).

2.3.2. Ataerkil Toplum Yapısından Kaynaklı Nedenler

Ataerkil zihniyetin hâkim olduğu toplum yapısında kadının cinsiyetinden kaynaklı toplumdaki rolü şiddet görmesinde etkili olan önemli bir etmendir. Kadının ikincil konumda olması, erkeklerin kadınları değersizleştirme çabaları, kadının kendi değerinin bilmemesi ve kadının kendisi için değil de başkaları için yaşaması kadına yönelik şiddetin temelinde yatan nedenlerdir (Solmaz, 2014:25). Bu durumda şiddeti uygulayanın büyük çoğunluğu erkek ve şiddete maruz kalan kişilerin çoğu kadın

olduğu düşünülürse şiddeti ortaya çıkaran nedenler arasında en büyük payın ataerkil toplum yapısında olduğu söylenebilir (Akıncı, 2019: 10).

Ataerkil toplum yapısında ekonomik, sosyal kültürel faktörler, eğitim gibi olgular şiddet ile ilişkilidir. Erkek açısından ekonomik yetersizlikler şiddete neden olmaktadır. Evin reisi olarak gücü elinde bulunduran erkeğin ekonomik açıdan güçlü olmaması onda kaygı, stres, öfke gibi durumlar yaratabilmekte ve kadına şiddet uygulayabilmektedir (Akıncı, 2019: 12). Ayrıca kadının kazancının erkekten yüksek olması gibi durumlar da kadına yönelik şiddete neden olmaktadır. Sosyo-kültürel faktörlere baktığımızda erkek, içinde bulunduğu toplumun değerleriyle yetiştiği için şiddeti normal bir durum gibi algılayıp büyüdüğünde şiddeti uygular, kadın ise toplumun değerleriyle büyüdüğü için ister istemez şiddeti normalleştirir. Bir diğer önemli faktör de kadının eğitim durumudur. Kadının eğitim seviyesinin düşük olması çalışma yaşamında yer almaması kadını toplumda daha güçsüz bir konuma itmiştir ve kadının şiddet görmesine neden olmuştur. Ayrıca yukarıda da belirttiğimiz gibi sadece eğitim seviyesi düşük olan kadınlar değil eğitim seviyesi yüksek olan kadınlar da şiddete maruz kalmaktadır. Tekin şiddetin model ve rol olarak öğrenilebilen bir olgu olduğunu belirtir ve “insanoğlu temiz doğar ancak toplum onu kirletir” sözünü destekler. Ona göre ataerkil toplum yapısından kaynaklı şiddetin nedenleri şu şekilde ele almıştır (Tekin, 2011: 19-20):

- “Sosyal ve toplumsal düzensizlikler,
- Olumsuz aile ortamı,
- Şiddetin erkekler için toplum tarafından mazur görülmesi,
- Medyanın olumsuz etkileri,
- Şiddet içeren programlar, filmler, bilgisayar oyunları,
- Ekonomik sıkıntılar,
- Eğitim sisteminde yaşanan sıkıntılar,
- Olumsuz okul ortamı,
- Uyuşturucu ve ateşli silahlara ulaşım kolaylığı,
- Akraba baskısı,
- Olumsuz arkadaş grupları”

Kadına yönelik şiddetin nedenlerini farklı başlıklar altında değerlendirmiş olsak da aslında birbirleriyle ilişkilidir.

2.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ

Kadına yönelik şiddet türlerinden genellikle fiziksel şiddet dışında diğer şiddet türlerini şiddet olarak görmeyen kitle çoğunluktadır. Şiddet kavramı çoğu toplumda eksik veya yanlış anlaşılmıştır. Şiddet kavramının net bir tanımı olmasa da sadece fiziksel şiddeti kapsamayacak ve diğer türleri de kapsayacak kadar geniştir. Kadına yönelik şiddet türleri o halde sadece fiziksel olmayıp psikolojik/duygusal şiddet, sözlü şiddet, ekonomik şiddet cinsel şiddet ve tek taraflı ısrarlı takip türlerini de kapsamaktadır. Ayrıca literatürde bu şiddet türlerine geniş bir şekilde yer verilmesine rağmen tek taraflı ısrarlı takip üzerine literatürde yeterince yer verilmemiştir. Aşağıdaki tabloda kadına yönelik şiddet türlerinin kapsamına kısaca değinilmiş ve kadına yönelik şiddet türleri alt başlıklar halinde geniş bir şekilde ele alınmıştır.

Tablo 2. Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet	Tokat atmak Vurmak Yumruklamak Hırpalamak Kesici ve vurucu aletlerle yaralamak
Kadına yönelik psikolojik/duygusal şiddet	Küçük düşürmek Korkutmak Kontrol altında tutmak Tehdit etmek
Kadına Yönelik Sözel Şiddet	Bağırmak Hakaret etmek Küfür etmek, alay etmek
Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet	Para vermemek veya kısıtlı para vermek Çalışmasına izin vermemek ya da istemediği işte çalışmasına zorlamak Emeğin sömürülmesi
Kadına Yönelik Cinsel Şiddet	İstenmeyen cinsel içerikli davranış ve saldırı Cinselliği tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak görülmesi
Tek Taraflı Israrlı Takip	İstenmeyen telefon aramaları Mesaj, mektup e-posta göndermek Takip etmek Sürekli karşısına çıkma

2.4.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet

Son yıllarda kadına yönelik şiddetin artmasının temelinde hem gelenekselliğin hem de modernliğin birlikte görülmesinin ortaya çıkardığı tezatlıklar olduğu ileri

sürülmüştür. Erkek modern toplumda geleneksel rolünü devam ettirmeyi sürdürmekte hem de geleneksel normlara göre davranmaktadır (Kılıç, 2019: 3). Toplumsal açıdan erkeğe göre edilgen olan kadının şiddetle karşı karşıya kalması muhtemel olup ve bu ataerkil toplum yapısında kadını dar kalıba sokarak şiddetin her türlüünü meşrulaştırmaya zemin hazırlamıştır (Karaboğa, 2013: 16). Kadına yönelik şiddetin en görünür olanı ise fiziksel şiddettir. Çünkü fiziksel şiddet adli süreçlerde en çok yansıyan şiddet türüdür (Bora, 2015: 34). Diğer şiddet türlerine göre de kanıtlanması en kolay olan ve en sık belgelenendir (Büyük Gök, 2007:3).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yaptığı bir araştırmasında fiziksel şiddeti; “ tokat atmak, tekmelemek, kolunu bükme, boğazını sıkma, bağlamak, saçını çekmek, kesici ve vurucu aletlerle yaralamak, kezzap ve kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürmek, ellerini ayaklarını ezmek, sakat bırakmak, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel zarar görmesine neden olmak gibi eylemler” olarak tanımlamaktadır (KSGM, 2008:7). Fiziksel şiddet hafif yaralanmalardan tutup en ağır yaralanmaya kadar sonuçları vardır. Kadına yönelik şiddet, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmadan töre namus cinayetlerine kadar uzanmaktadır (KSGM, 2016). Kadına yönelik fiziksel şiddetin en ağır biçimlerinden biri erkeğin, töre, namus olayının arkasına sığınarak kadına uyguladığı şiddettir. Ayrıca kadın cinayetlerinin birçoğunun ana nedeni olarak gösterilen namus kavramı kadına karşı tüm şiddet türlerini bir arada bulundurmakta ve kadını ölüme terk etmektedir. “Namussuzluk” yaptığı gerekçesiyle suçlanan kadın hem sözlü şiddete uğrayabilmekte hem de psikolojik olarak çöküş yaşayabilmektedir. Fiziksel şiddetin olduğu her yerde mutlaka psikolojik şiddet de gerçekleşmektedir. Fiziksel şiddet görüldüğü gibi bazı durumlarda tek başına gerçekleşmeyip diğer şiddet türleri ile de birlikte gerçekleşmektedir.

2.4.2. Kadına Yönelik Psikolojik /Duygusal Şiddet

Psikolojik şiddet aynı zamanda duygusal şiddet olarak da bilinmektedir. Psikolojik şiddet, “tehdit etmek, ailesiyle, akrabasıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüştürmemek, eve kapatmak, küçük düşürmek, korkutmak, hakaret etmek, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel

olmak gibi eylemler” olarak tanımlanmaktadır (KSGM. 2008: 8). Burada söz konusu olan kadının duygu ve düşünceleri görmezden gelinerek onun ezilmesine neden olmak ve böylece erkeğin kendi otoritesini ön plana çıkarmasıdır. Bu bağlamda kadının şiddete uğramasında toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olduğu görülmektedir (Pehlivan, 2018:45).

Psikolojik şiddetin doğurduğu sonuçların fiziksel şiddette olduğu gibi hemen fark edilmesi kolay değildir. Kadının düştüğü bu durum önemsenmemekte ya da görmezden gelinmektedir. Adli süreçlerde görevli kimseler bile kişinin psikolojik şiddete maruz kalıp kalmadığını tespit etmek için psikiyatrik inceleme ve muayene yapmak durumunda kalmaktadır (Bora, 2015: 35). Ayrıca kadına yönelik yapılan psikolojik şiddetin doğurduğu sonuçlar fiziksel şiddete göre daha kalıcı izler bırakmakta ve kadının ruhen zedelenmesine neden olmaktadır. Psikolojik şiddet sadece aile içinde görülmemektedir. Özel alanda olduğu gibi kamusal alanda da görülmektedir. İş yerinde psikolojik şiddet üstün alta yaptığı mobbing, zorbalık, taciz, günah keçisi olarak seçmek, gibi pek çok şekilde karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 2019: 4). Burks psikolojik şiddetin genel olarak kadınlar üzerindeki etkisini şu şekilde ifade etmektedir (akt. Akkaş ve Uyanık, 2016:38-39):

- Kadının kendisine olan saygısından azalma, kendine verdiği değerde azalma
- Sorumluluk almada gönülsüz davranması
- Duygusal ilişkilerde sıkıntı yaşaması
- Diğer bireylerle kurduğu ilişkilerde sorunlar yaşaması
- Kendi gelişimi ile ilgili konularda sıkıntılar yaşaması
- Kendini yetersiz ve bir işe yaramaz olarak görmesi
- İntihar etme eğilimlerinin artması
- Değersiz olduğunu kendine empoze ettirerek bedeniyle ilgili yanlış düşüncelere kapılmalar
- Kendine zarar verme ve yaralamada artış yaşanması
- Strese dayalı şikayetlerin artması.

Yukarıda da bahsedildiği gibi kadının uğradığı psikolojik şiddetin etkisi yadsınamayacak kadar büyüktür. Kadının hayatla olan bağlantısını tamamen koparmaya varacak kadar kötü sonuçlar yaratmaktadır.

2.4.3. Kadına Yönelik Sözlü Şiddet

Kadına yönelik sözel şiddet psikolojik şiddet türünün bir alt dalı veya yan dalı olarak da ifade edilebilmektedir. Bir toplumun kültürünü besleyen dil adeta ataerkil toplumda bütün otoriteyi elinde bulunduran erkek tarafından şekillenip anlam kazanmaktadır (Özkan, 2017:545). Bu ataerkil toplumda erkekler kendilerini ifade etmekte güçlük çektiklerinde sözel şiddete başvurmaktadır (Özçoban, 2018: 25). Kadına yönelik sözel şiddet; “bağırarak, hakaret etmek, küfür etmek iğneleyici ya da aşağılayıcı sözler sarf etmek, kadının kendisini kötü hissetmesine neden olan cümleler kullanmak kadını sürekli eleştirmek, sorguya çekmek, aşağılayıcı isim takmak, alay etmek, görüşlerini ve çalışmalarını küçümsemek, zaaflarıyla alay etmek, suçlamak kadının özgüveninin yitirmesine neden olmak gibi eylemler” olarak ifade edilmektedir (KSGM,2008:8). Örneğin kadına “sen zaten beceriksizsin, yapamazsın” gibi laflar söylemek sözel şiddet olarak nitelendirilebilir. Bazen erkek tarafından söylenen sözler kadınlar tarafından şakalaşmaya veya sevgiye yorulsa da zamanla kadını arka plana atan bir durum haline gelmiştir.

Sonuç olarak erkekler tarafından sözlü saldırılara maruz kalan kadınların söylenen sözleri sindirip kabullenmeleri, kendilerini savunamamaları, hak arayışı içine girmemeleri için partnerleri tarafından tehdit edilmeleri, kadınların özgüvenini daha da kaybetmesine neden olmaktadır (Pehlivan, 2018:42). Kadınlar sözel şiddete sessiz kaldıkça daha fazla sözel şiddete maruz kalacaktır ve bu oran gittikçe artacaktır. Sözel şiddet oranının artması diğer şiddet türlerine de zemin hazırlayacaktır. Kadınlar sözel şiddeti gerçekten ciddiye alıp şiddet olarak görüp farkına vardıklarında hem kendilerinin farkına varacak hem de şiddet oranlarında bir nebze olsun azalma meydana gelecektir. Kadınların sözel şiddete göz yumdukça daha ağır sonuçlarla karşılaşması muhtemeldir.

2.4.4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, maddi açıdan emeğin sömürülmesi olarak tanımlanmakta ve kadının ekonomik açıdan özgürlüğünün kısıtlanmasına neden olmaktadır (Damka, 2009: 6). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı’nda kadına yönelik şiddeti; “kadının para harcamasının kısıtlanması, çalışmasına izin verilmemesi ya da zorla çalıştırılması, ekonomik konuda kararların erkek tarafından tek başına alınması, kadının parasının elinden

alınması, iş yerinde olay çıkarmak suretiyle kadının işten kovulmasına sebep olmak, iş bulmasını kolaylaştırıcı becerilerinin geliştirilmesinin engellenmesi, ev ihtiyaçlarını karşılayacak maddi kaynaktan yoksun bırakmak, engelli kadını zorla dilendirme, kadını kontrol etme ve cezalandırma gibi kadını ekonomik bakımdan sınırlandırmak için yapılan eylemler “ olarak tanımlamıştır (KSGM, 2016: 5).

Ataerkil toplumda toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı kadın ve erkeğin üstlendikleri roller belirlenmiştir. Bu toplumda bütün gücü elinde bulunduran erkeğe evin reisi olarak çalışma, evi geçindirme sorumluluğu yüklenmiştir. Kadınlar ise çocuk bakmak, ev işleri gibi sorumlulukları üstlenmiştir. Erkekler genel olarak elinde bulundurdıkları gücü kadınla paylaşmayı istemedikleri için sürekli kadını kontrol etme çabaları içinde olmaktadır (Akıncı, 2019:7). Ekonomik şiddet sadece düşük gelirli ailelerde görülmemekte sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerde görülmektedir. Kadının çalışmasına rağmen banka hesaplarına el konulması, kadının farklı bir banka hesabı oluşturmasını engellemek, kadının mal edinmesini engel olmak, kadın ve erkeğin ortak edindikleri mal varlığının erkeğin yalnızca kendi üzerine yapması ekonomik şiddette fazla rastlanan durumlardır (Bora, 2015:40). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin getirdiği sonuçlar da ekonomik şiddeti doğurmaktadır. Eğitim alanındaki eşitsizlikler, işgücü piyasasındaki eşitsizlikler, siyasetteki karar mekanizmalarındaki eşitsizlikler, kadınları düşük gelirli işlere itmekte, ekonomik gücü elinde tutmasını engellemekte ve bu durum sosyoekonomik güvencesi olmayan kadını erkeğe bağımlı kılarak ekonomik şiddeti doğurmaktadır (Kılıç, 2019:5).

Kadına yönelik şiddet türlerinden ekonomik şiddet tıpkı psikolojik şiddet gibi kolayca fark edilmeyen ve ifade edilmeyen şiddet türüdür. Ataerkil toplumda birçok kadın ekonomik sorunların dışında tutuldukları için ekonomik şiddete maruz kalıp kalmadıklarının farkına bile varamamışlardır (Karabela, 2020: 17). Sonuç olarak birçok kadının ister sosyoekonomik düzeyi düşük ister yüksek olsun ekonomik haklarını bilmeden erkeğin ekonomik gücünü elinde bulundurmasını doğal karşılamaktadır.

2.4.5. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet

Ataerkil toplum yapısında kadının toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı ikinci plana atılması, kadının istek ve düşüncelerine önem verilmemesi, erkeğin isteklerini yerine getirmekle sorumlu olduğu ve kadının bu rolleri üstlenmesi gerektiği algısı

hem kadın hem de erkek tarafından olağan karşılanmaktadır. Kadınlara yüklenen bu rollerden dolayı kadının cinsiyeti üzerinden yapılan korkutma, cinsel organına zarar vermeye çalışmak gibi durumlar cinsel istismara neden olmaktadır (Pehlivan, 2018: 44). Bu nedenle kadına cinsiyetinden dolayı yüklenen roller erkeğin kadın üzerinde tahakküm kurmasına neden olmaktadır. Özellikle aile içinde erkek kadın üzerinde cinsel anlamda her hakkı kendinde bulmaktadır.

Mor Çatı'nın kadına yönelik cinsel şiddet tanımı; “kadını kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak, cezalandırmak olarak yapılan eylemler olarak tanımlanmaktadır. Kadına tecavüz etmek, cinsel ilişkiye zorlamak, istemediği cinsel pozisyonlara zorlamak, kadının rızası olmadığı halde hoyratça ve acıtarak cinsel ilişkiye girmek, zorla alkol veya uyuşturucu madde kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, istemediği şekillerde, istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye zorlamak ve cinsel bölgelerine dokunmak, cinselliği bir ceza veya ödül yöntemi olarak kullanmak, başka kişilerle cinsel ilişkiye girmeye zorlamak, seks işçiliğine zorlamak, başka kişilerle cinsel ilişkiye girerken seyretmeye veya seyredilmeye zorlamak, cinsel ilişki için kadının rızasını tehdit, korkutma gibi yollarla inşa etmeye çalışmak, cinselliği kendi zevkine yönelik yaşamak, kadının ihtiyaç ve beklentilerini görmezden gelmek, hem sözle hem de fiziksel yolla kadını taciz etmek, sürekli takip ederek teknolojik araçlarla cinsel içerikli materyaller ya da konuşmalarla rahatsız etmek, onay almadan çıplak cinsellik içeren görüntüler çekmek ve cinsel içerikli görüntüleri yaymak ve yaymakla tehdit etmek, kadın bedenini ve cinselliğini aşağılayacak şekilde konuşmak kadına yönelik bir cinsel şiddettir”¹ Dünya sağlık örgütü ise cinsel şiddeti; “cinsel eylemi gerçekleştirmek için yapılan girişim, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar ev ya da iş ortamında kadının cinselliğine yönelik zorlayıcı yaptırımlar” olarak tanımlamıştır (KSGM, 2016: 5). Cinsel şiddetin kadın üzerinde ağır sonuçları olmaktadır. Fiziksel zararların yanında psikolojik zararları da olmaktadır. Kadının topluma karışmasında zorluk çekmesi, kendisine zarar verme ve intihar etme girişimlerinde bulunmasına kadar yol açmaktadır (Özkan, 2017:544).

Cinsel şiddete uğrayan kadınların çoğu yaşadıkları bu kötü durumu gizli tutmaktadır. Toplumda tabu olan cinselliğin konuşulması ayıp sayıldığı için kadının yaşadığı bu kötü durumu anlatması kadın için çok güç olmaktadır. Bu durumun anlatılması kadın için ayıp ve utanılacak bir durum olarak görülmektedir. Yapılan

---

¹ <https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/> Erişim tarihi: 2022 Mayıs

araştırmalar neticesinde kadının cinsel şiddete uğrama oranlarının net olmadığı verilen oranlardan daha fazla kadının cinsel şiddete bilinmektedir. Sonuç olarak kadın için cinsel şiddeti dile getirmek fiziksel şiddet kadar kolay olmadığından dolayı edilen verilerde de eksiklik olması kaçınılmazdır.

2.4.6. Tek Taraflı Israrlı Takip

Israrlı takip Anglo-Amerikan hukukundan kaynağını almakta olup 1989 yılında kadar da hiçbir toplumda veya hukuksal sistemde suç olarak yer almamaktaydı. 1989 yılında Amerikan televizyon oyuncusu Rebecca Schaefferi'nin bir hayranı tarafından öldürölmesi sonucunda 1990 yılında suç olarak düzenlenmiştir (Way, 1994:383-384; aktaran, Özçoban, 2018: 26).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yaptığı araştırmasında tek taraflı ısrarlı takibi; “istenmeyen sürekli telefon aramaları yapılması, mesaj, mektup, ve e-posta göndermek mağdur istemediğı halde sosyal medyada onunla iletişim kurmaya çalışması, takip etmek ve gözetlemek, mağdurum iş yerinde veya yaşam alanının olduğu yerde beklemek, sebepsiz yere sürekli karşısına çıkmak, ona isteğı dışında hediye göndermek, mağdurum iletişim bilgilerini yaymak, mağdur hakkında asılsız dedikodular yaymak, mağdur adına mal ve hizmet siparişı vermek, mağdura görünmediğı durumunda intihar edeceği tehdidinde bulunmak gibi eylemler” olarak tanımlamıştır (KSGM, 2008: 9). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yaptığı bir diğeri araştırmada tek taraflı ısrarlı takip Türkçede sırnaşma, dadanma, musallat olma olarak ifade edilmekte olup 6824 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğı'nin 3. maddesinde içeriğı ne şekilde olursa olsun fiili, yazılı, sözlü her türlü iletişim aracı kullanılarak baskı altında tutulacak her türlü tutum ve davranış olarak nitelendirilmiştir (KSGM, 2021: 16).

Tek taraflı ısrarlı takip kadına sözlü ve yazılı olarak herhangi bir iletişim aracılığıyla kadını fiziksel ve psikolojik olarak çaresiz, korkmuş bir duruma sokmaya çalışmaktır. ² Yapılan araştırmalarda kadına yönelik şiddet türlerinden olan tek taraflı ısrarlı takip üzerinde yeterince durulmamıştır. Son zamanlarda gündemde yer alan kadına yönelik şiddet türlerinden olan ısrarlı takibe yönelik daha ağır yaptırımların

---

² <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/kadina-yonelik-siddet/>Erişim tarihi: 2022 Mayıs

uygulanacağı gündem konusu olmuştur. Türkiye’de ısrarlı takibin cezası 6 aydan 2 yıla kadar hapsolarak öngörülmüştür.

2.5. DÜNYA’DA KADINA YÖNELİK ŞİDDET DURUMU VE YAYGINLIĞI

Kadına yönelik şiddetin Dünya’da uzunca bir süre sorun olarak görülmemesinin nedeni kadına şiddetin aile içi bir mesele olarak görülmesi ve günlük hayatta hem erkeğin hem de kadının şiddeti aile dışına yansıtmamasından kaynaklanmaktadır (Kuş, 2018: 39). Hatta uluslararası kuruluşlarca yürütülen çalışmaları incelediğimizde kadına yönelik şiddet sorunu özele alana ait bir mesele olmasından dolayı arka plana atılmıştır. 1970’lerde kadına yönelik şiddetle mücadele baş göstermeye başlamış ve 1990lı yıllarda kamusal bir özellik kazanmıştır. Bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddet tüm Dünyada coğrafi sınır, ekonomik anlamda gelişmişlik ve öğrenim düzeyine bakılmaksızın bütün toplumlarda yaygın olarak görülmektedir (Akıncı, 2019: 21). Kadına yönelik şiddetin dili, dini, ırkı, kültürü olmadığı her toplumda görüldüğü aşikardır.

Kadına yönelik şiddete uluslararası arenada insan haklarına ilişkin en temel belge olan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları beyannamesinde doğrudan yer verilmemiştir. 1975-1985 “Kadın 10 Yılı” insan hakları kavramını gündemine almıştır. Bu 10 yıl içerisinde insan hakları ile kadın erkek eşitliğine vurgu yapan CEDAW 1979 Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş ve bu sözleşme kadına yönelik şiddetin engellenmesi amacını taşıyan bir nitelik kazanmıştır. Öteki taraftan birden fazla Dünya Kadın Konferansı gerçekleşmiştir. 2. Dünya Kadın Konferansı 1980’de Kopenhag’da, 3. Dünya Kadın Konferansı 1985 Nairobi’de, 4. Dünya Kadın Konferansı ise Pekin’de gerçekleşmiştir. Amaç “Kadın 10 Yılı” içinde belirlenen hedefe ulaşmaktır. CEDAW Komitesinin 1992 yılındaki 19 nolu tavsiye kararında kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı ayrımcılığın ve bu ayrımcılığın sürmesinin temel nedenlerinden biri olduğu gösterilmiştir. 19 nolu karardan sonra kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması bildirgesi kadına yönelik şiddetin tanımını yenilemiştir. 1995 yılında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu hazırlanmıştır. Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kız çocuklarını toplumsal anlamda konumlarını güçlendirmek için Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” kabul edilmiştir (KSGM, 2021). Kadına yönelik şiddetin, her türlü ayrımcılığın, eşitsizliğin, insan hakkı ihlalinin egemen olduğu

toplumda devletlerin katılım gösterdiği bu konferanslarda kadın sorunlarının ilk olarak gündeme alınması kadına yönelik şiddeti sorununun çözüme götürmede yeterli olmasa da önemli katkılar ortaya koymuştur (Güleker Törer, 2020: 48). Dünya da kadına yönelik şiddetin boyutunu incelemek için farklı gelişmişlik düzeyindeki, farklı kültürel anlayışa sahip toplumsal, ekonomik yapıları farklı olan ülkelerde kadınların uğradığı çeşitli türdeki şiddet boyutlarını ele almakta fayda vardır (Gürhan, 2015: 96).

Dünya Sağlık Örgütü'nün farklı yıllarda kadına yönelik şiddetin boyutlarını ele almak gerekirse; Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yaptığı bir araştırmada, Hollanda' da 989 kadının katıldığı bir araştırmaya göre şiddet türlerinden herhangi bir tanesine maruz kalmak sıklığı %21 olarak tespit edilmiş ve Mısır'da bu oran 7121 kadının katılımıyla %34 olarak saptanmıştır. (Akıncı, 2019: 23). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2005 yılındaki “Çok Ülkeli Kadın Sağlığı ve Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Raporu'na” göre kadınlar arasında yaşam boyu fiziksel şiddet görme sıklığı % 6-59 ve kadınların eşleri tarafından “yumruklanma tekmelenme yerden sürüklenme silahla tehdit etme gibi ağır şiddet şekillerinin uygulanma sıklığı %4- 49 arasında olduğu saptanmıştır. Ayrıca 2002 çalışmasında kadınların yaklaşık olarak %47'si ilk cinsel ilişkilerinin zorla olduğunu, cinayet kurbanlarının % 70'inin erkek partnerleri tarafından öldürüldüğü saptanmıştır. (DSÖ, 2005; akt. Çiftçi, 2011; 15). Kadına yönelik şiddetle mücadele (2007-2020) Ulusal Eylem Planı'nda Dünya Sağlık Örgütü tarafından 10 ülkede (Brezilya, Etiyopya, Bangladeş, Japonya, Sırbistan-Karadağ, Peru, Soma adaları, Namibya, Tayland, Tanzanya) 24 bin kadınla görüşülerek yapılan araştırmaya göre; fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %13 - 61, cinsel şiddete uğrayan kadınların oranı %6 - 59, duygusal şiddetle uğrayan kadınların oranı ise %20 - 75 aralığındadır (KSGM, 2007: 10). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 raporuna göre Dünya'da kadınların %35 i şiddete maruz kalmaktadır. Kadınların Afrika da %36,3, Amerika da %29,8, Avrupa 'da %25,4'ü Güneydoğu Asya'da %37,7'si eşleri tarafından şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir (WHO, 2013; akt, Başar ve Demirci, 2015: 45). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yaptığı bir araştırmada Dünya Sağlık Örgütü'nün 2021 yılında “Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlık Tahminleri” raporunda karşılaştırmalı olarak 161 ülke ve bölge üzerinde 2018 küresel tahminleri hesaplamıştır. Bu tahminlere göre yaşam boyu kadına yönelik şiddet yaygınlığının en yüksek olduğu bölge Güney Asya (%35), en düşük olduğu bölgenin ise Güney Avrupa (%16) olduğu saptanmıştır. Son 12 aylık döneme

baktığımızda şiddet yaygınlığı en yüksek oranın Sahra Altı Afrika’da (%20), en düşük oranın ise Avustralya ve Yeni Zelanda’da (%3) olduğu görülmektedir. Dünyada ise yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel cinsel şiddet yaygınlığı %27, son 12 ayda ise %13 olarak saptanmıştır (KSGM, 2021: 17). Dünya Sağlık Örgütü’nün en kapsamlı çalışmaları 2000-2018 dönemini kapsamakta olup kadına yönelik şiddetin koronavirüsün ortaya çıkmasıyla artış gösterdiğine dikkat çekilmiştir. Rapora göre her üç kadından birinin fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü raporunda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için kadın erkek arasında ayrımcılığın önlenmesi, kadın erkek arasındaki cinsiyet eşitliğinin sağlanması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Kadın sığınma evlerinin 100 kadınla yaptığı bir çalışmada kadınların yarısının çocuklarında anne- baba arasında veya ebeveynlerden çocuğa karşı şiddet olduğu bulunmuştur. Bu kadınların %71’inin sıklıkla sözle şiddete maruz kaldığı, %67’sinin eşinin problemlerinden sorumlu tutulduğu, %5’inin eşinin tüm parayı kontrolü altında bulundurduğu ve %14’ünün de zorla cinsel ilişki yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca kadınların %42’si itme, sarsma, tokat atma, gibi fiziksel saldırılara maruz kaldıklarını daha düşük bir oranı ise yılda yirmiden fazla kez ağır fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Martin ve mohr 2000; akt, Çetiner, 2006:62,65). Küçük’ün 2013 yılında yaptığı bir çalışmadaki aktarımına göre Kenya’da yapılan bir çalışmanın sonucuna göre çalışmaya katılan 733 kadından %42’sinin fiziksel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir (2013: 27). Yörük’ün yaptığı çalışmadaki aktarımına göre ise İsveç’te yapılan bir çalışmada kadına yönelik şiddetin %20 oranında arttığı belirtilmiştir. Ayrıca İsveç diğer ülkelerle kıyaslandığında kadın haklarına saygı duyan bir ülke olmasına rağmen kadına yönelik şiddet olayı burada da görülmektedir (2010:48). İsveç gibi Norveç, Finlandiya gibi ülkeler de kadın erkek arasında daha eşitlikçi tutum sergileseler de, kadına yönelik şiddet konusunda kat ettikleri yol beklenenin aşağısında olmaktadır.

Çetiner’in (2006: 62) aktarımıyla Pakistan’da çalışmayan kadınların % 99’u çalışan kadınların ise % 77’si şiddete maruz kalmaktadır. Moğolistan’da 1000 hanede 5500 kişiye uygulanan araştırmanın sonuçlarına göre araştırmaya katılan kadınların %37,7’si son altı ay içinde şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Kadınların maruz kaldığı şiddet türleri oranı duygusal %21,9, cinsel şiddet %10, ekonomik şiddet %6,9 olarak saptanmıştır (Oyuncibeg ve diğ. 2009; akt, Kaya. 2019:21). Yeni Zelanda’da

yapılan bir çalışmada kadınların %21'inin son 12 ayda ilişki halinde olduğu erkek tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya konulmuştur. Avusturalya'da da yapılan bu yönde bir çalışmada araştırmanın yapıldığı son on iki ay içerisinde kadınların %7'sinin şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Bolevin, 2016: 27).

Avrupa Kıtası'nın 2014 senesi verilerine göre herhangi bir sebeple şiddete maruz kalan kadınların yüzde olarak gösterimi şu şekildedir: En düşük %18 ile Polonya, en yüksek %48 ile Danimarka iken; cinsel şiddete maruz kalma oranı ise en düşük %4 ile Portekiz, en yüksek %9 ile Danimarka'dır. Yapılan çalışmada kadınların % 62'sinin sözel, % 57'sinin fiziksel, %53'ünün duygusal şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir (Ruqira, 2015:1 ; akt; Levent, 2019: 56). Avrupa'da kadınların yaşadığı şiddeti ortaya çıkarmak için Avrupa Birliği Temel Hakları Ajansı tarafından 28 Avrupa birliği üyesi ülkede 42 bin kadınla yapılan çalışmanın sonuçlarına göre kadınların % 22'sinin 15 yaşından itibaren fiziksel veya cinsel şiddete uğradıkları, %32'sinin psikolojik şiddete uğradıkları ve %33'ünün partnerleri tarafından fiziksel ve cinsel şiddete uğradıkları, partnerleri olmayan kişilerden şiddet gören kadınların ise %26'sının polise ve kurban destek organizasyonu gibi kuruluşlara başvurdukları görülmüştür (Yüksel Oktay, 2015: 78-79). Yani her 3 kadından biri 15 yaşından sonra şiddet gördüklerini belirtmişlerdir.

BM Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi İstatistik Bölümü tarafından yayınlanan “Dünyada Kadın: Eğilimler Ve İstatistikler-2020” raporunda dünyada son 12 aylık dönemde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %13 iken cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise %5 olarak belirtilmiştir. Son on iki aylık dönemde fiziksel şiddetin en yüksek Sahra Altı Afrika'da (%19), en düşük olarak ise Avrupa ve Amerika da görüldüğü tespit edilmiştir. Cinsel şiddet oranı ise en yüksek %9 ile Sahra Altı Afrika, en düşük %3 ile Avrupa ve Amerika'dır. BM Kalkınma Raporu'nun (UNDP) “2020 İnsani Gelişme Raporuna” göre orta gelişmiş ülkelerde fiziksel ve cinsel şiddet %30,5 iken düşük insani gelişmişlik düzeyinde %31,6 en az gelişmiş ülkelerde ise %38, 3 olarak hesaplanmıştır. Bölgesel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen kadına yönelik şiddet AB çapında bir araştırma olup AB bölgesinde her 5 katından 1'i yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Kadın cinayetlerine ilişkin hem küresel hem de ulusal düzeydeki verilere baktığımızda Dünya çapında her gün 137'ye yakın kadının partneri veya aile bireyi tarafından öldürüldüğünü görmekteyiz. Eşleri veya aile bireyleri tarafından

öldürölme riskinin en yüksek olduğu ölkeler Afrika ölkeleridir. BM Uyuşturucu Ve Suç Ofisi (UNODC) 2019 yılında yayımlanan küresel ölçekte kadın cinayetleri raporuna göre en yüksek oran %31 ile Afrika, en düşük oran ise %7 ile Avrupa olarak belirtilmiştir. Avrupa Birliğı İstatistik Ofisi de (Eurostat) 2017 yılında, failin aile ve akrabalarından biri olduğı cinayet sayısının en yüksek Almanya’da, 100 bin nüfusa oranla ise en yüksek Letonya’da olduğunu tespit etmiştir; aynı araştırmada failin yakın partner olduğı cinayet sayısının yine en yüksek Almanya’da, 100 bine oranla ise Finlandiya’da olduğı gösterilmiştir (KSGM, 2021: 19-22).

Ekonomik İşbirliğı ve Kalkınma Örgütü’nün (OECD) 2019 verilerine göre OECD’e üye 36 ölkede arasında kadına yönelik şiddette %38 oranla Türkiye zirvede yerini almaktadır. Türkiye’den sonra kadına yönelik şiddet yaygınlığı en fazla olan diğeri bir ölkede %37,4 oranla Kolombiya’dır. Amerika, Yeni Zelanda, Danimarka bunu takip etmektedir. Üye ölkeler arasında kadına yönelik en az şiddet uygulayan ölkede 1,9 oranla Kanada’dır. Kanada’dan sonra kadına yönelik şiddetin en az olduğı diğeri ölkede %6,7 oranla Şili’dir. İsviçre ve İspanya da bunu takip etmektedir. OECD verilerine göre Dünya’da kadına yönelik şiddetin en fazla olduğı ölkede %85 oranla Pakistan ve arkasında %80 oranla Afrika ölkesi olan Gine gelmektedir. Avrupa kıtasında kadına yönelik şiddetin en yoğun olduğı ölkede ise %45,5 oranla Moldova’dır. Moldova hem AB ölkesi veya aday ölkede olmadığında hesaba katılmamakta onun yerine Avrupa zirvesinde Türkiye yer almaktadır. Türkiye cinsiyet ayrımcılığının en fazla olduğı 129 ölkede arasında 26 sıradadır. Kadına yönelik şiddetin en yoğun olduğı bölgeler Asya, Ortadoğı ve Afrika bölgeleridir. Kadına yönelik şiddette en düşük oran ise Kanada’dır. Kanada’dan sonra Gürcistan, Singapur, Şili gelmektedir.³

Yapılan araştırmaların sonucunda yaşanan şiddetin boyutunun ölkelerin gelişmişlik düzeyi göz önüne alınarak değerlendirmek pek tutarlı olmamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ölkelerde de kadına yönelik şiddet olayları devam etmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde gösteriyor ki kadınların hayatların her döneminde şiddetin her türlüşüne maruz kalmıştır. Ataerki sistemin hâkim olduğı eril değerler kadına yönelik eşitsizlik, ayrımcılık gibi nedenlerden dolayı şiddet sürekli artış gösterecektir. Verilen istatistiki veriler tahmini olup gerçeğı tam anlamıyla yansıtmaktadır. Çünkü kadınların çoğı uğradıkları şiddeti, korku, utanma

³ <https://kronos35.news/tr/kadina-siddet-en-cok-hangi-ulkelerde-turkiye-oecd-ulkeleri-arasinda-zirvede/> Erişim tarihi: 2022 Mayıs

gibi nedenlerden ötürü dile getirmemektedir. Tüm dünyada kadınlara yapılan şiddet oranı tam anlamıyla ortaya konulmuş olsa ciddi oranda kaos ortaya çıkacaktır

2.6. TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET DURUMU VE YAYGINLIĞI

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin durumuna ve yaygınlığına baktığımızda uluslararası gelişmelerle hemen hemen benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadına yönelik şiddet öncelikle aile içi bir mesele olarak görülmektedir. İlerleyen zamanlarda kadına yönelik şiddetin görünürlüğünün artması yani kadınların sakat bırakılması, tecavüze maruz bırakılmaları ve de öldürülmeleri bu olgunun toplumsal bir mesele olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1980’lerden bu yana kadına yönelik şiddetle alakalı farkındalık artmış ve hem kamusal alanda hem de özel alanda kadına yönelik şiddet çözüme kavuşturulması gereken bir problem olarak kabul edilmiştir (Altınay ve Arat, 2008: 46). 1980’lerden itibaren kadına yönelik şiddet üzerinde önemli adımlar atılmıştır. Kadına yönelik şiddetle alakalı kampanyalar, eylemler, yürüyüşler ve farkındalığı artırmaya yönelik toplantılar yapılmıştır (KSGM, 2021: 33). Kadına yönelik şiddetin üzerinde durulduğu bu dönemde yapılan tartışmalar ve alınan önlemler kadın kuruluşları aracılığıyla küçük çaplı yapılmıştır (Ediz ve Altan, 2017: 408). 2000li yıllarda da yapılan yasal düzenlemelerle kadına yönelik şiddet daha makro boyutta ele alınmaya başlanmış hem de somutlaştırılmıştır (Levent, 2019: 64). CEDAW başta olmak üzere kadına yönelik şiddetle mücadelede topyekûn mücadele verilmeye başlanmıştır. Bu sözleşme tüm Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de büyük yankı uyandırmış ve Türkiye 1985 yılında sözleşmeye katılmıştır. Sözleşmenin maddeleri kadınların haklarının genişletilmesine imkân sağlıyordu. Bu sözleşmeye taraf olan ülkelerdeki kadınlar seçme seçilme hakkından, iş hayatına, medeni haklara kadar birçok konularda hak elde etmişlerdir (Kuş, 2018: 44). 1987 yılında “Dayağa Karşı Hayır” yürüyüşü başlatılmış ve buna paralel olarak “Mor Çatı Sığınma Vakfı” ve “Kadın Dayanışma Vakfı” kurulmuştur. Bu örgütlere başvuran kadınlara psikolojik, hukuki, iş bulma, meslek eğitimi gibi birçok konularda yardımcı olunmuş ve yol gösterilmiştir (Kuş, 2018: 45).

Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu gibi kanunlarda yapılan düzenlemelerde de kadın erkek eşitliği göz önünde bulundurulmuştur. 2002 yılında düzenlenen ve yürürlüğe konulan Türk Medeni Kanunu’nda yer alan aile reisi

kavramı kaldırılmış ve eşlerin birlikte ortaklaşa karar alabildiklerine dair düzenleme yapılmıştır. Kadının herhangi bir işte çalışması için kocasının rızası olması gerektiğine dair madde kaldırılmıştır (Kuş, 2018:45). Bu düzenlemeyle kadın erkek arasındaki eşitliğe vurgu yapılmıştır. 2005 yılında ise Türk Ceza Kanunu'nda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bakire ve bakire olmayan, evli-bekar gibi kadınlar arasında ayırım yapan maddeler değiştirilmiş, töre gerekçesiyle işlenen cinayetlerin ağırlaştırılmış müebbet hapis ile cezalandırılması öngörülmüş, evlilik içi tecavüz şikâyet suç kapsamına alınmış ve kadına karşı işlenen taciz ve tecavüz suçlarında zorla bekaret kontrolü suç kapsamında ele alınıp cezalandırılmıştır. Bir diğer ifade ile kadına yönelik şiddet türlerinin birçoğu yaptırıma bağlanmıştır. Diğer düzenlemede yerel yönetimlerin kadına yönelik şiddetle mücadele sığınakları açması olmuştur. 5393 sayılı Belediye kanununca Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelere, kadınlar ve çocuklar için sığınma evi açma yükümlülüğü getirilmiş fakat uygulamada birtakım sıkıntılar yaşandığı için bu kanun sivil kuruluşlar ve kadın örgütleri tarafından eleştirilmiş ve bunun sonucunda 2012 yılında yapılan düzenlemelerle yükümlülük ibaresi zorunluluk olarak değiştirilmiş ve nüfus 100.000 olarak artırılmıştır (Güleker Törer, 2020: 50-52). 8 Mart 2012 yürürlüğe giren 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. Kanun ırk, dil, din, cinsiyet, medeni hal, engel durumu ve hastalık gibi herhangi bir ayırım gözetmeden şiddete maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan tüm kadınları, çocukları, aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını içermektedir. Bu kanunun etkin uygulanması ve kadına yönelik şiddetle mücadelede uygulamadan kaynaklanan aksaklıkların giderilmesi için 17 Aralık 2019 tarihinde Adalet Bakanlığı tarafından Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun uygulanması konulu genelge ve 10 Ocak 2020 tarihinde ise İç İşleri Bakanlığı tarafından “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi” yürürlüğe koyulmuştur (KSGM, 2021: 34).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yapılan plan ve programlara baktığımızda 2019 yılında onaylanan 11. Kalkınma Planı (2019-2023) kadının insan haklarını geliştirmesi ve kadını her yönden güçlendirilmesi, her türlü şiddetin önlenmesine dair değerlendirmelere ve politikalara “Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum” bölümünde Kadın başlığı altında ele alınmıştır. 2021 yılında “Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında” kadına yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek amacıyla “Nitelikli İnsan Güçlü

Toplum” başlığına yer verilmekle birlikte 11. Kalkınma planından sonra yukarıda belirtilen tedbirlere yönelik birtakım projeler belirlenmiştir. 11. Kalkınma planında yer alan hedefler kapsamında yine bir insan hakları eylem planı hazırlanma süreci Adalet Bakanlığı koordinasyonunda yürütülmüştür. 2019- 2023 yılları arasında 6284 sayılı kanunun uygulanmasından kaynaklanan problemlerin giderilmesi kadına yönelik şiddet olaylarının soruşturulması ve kovuşturulması Yeni Yargı Stratejisi ile sağlanacaktır. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından ilgili tarafların katılımıyla hazırlanan Uyum Stratejisi Belgesi ve Ulusal Eylem Planı ile (2018-2023) farklı konumdaki kadınların haklarıyla ilgili bilgi sahibi olmasını sağlayacaktır (KSGM, 2021: 34-36).

2018 yılında hizmete giren KADES⁴ kadınların uğradığı şiddeti anında gerekli yerlere bildiren bir uygulamadır. Aynı anda hizmete giren elektronik kelepçe de birkaç ilde pilot olarak uygulandı, 2021 yılında ise bu uygulama 81 ile yayıldı.

Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması ve bakanlığa bağlı bir birim olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün kurulmuştur. Bu kurumlar kadına yönelik şiddet çalışmalarına destek vermektedir. Kadına yönelik şiddet konusunda yasalar çıkarılarak kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddet konusunda bilinçlendirilmesi ve yasalardan sorumlu tutulması sağlanmıştır. Sivil Toplum Örgütleri’nin kurulması ile de insanların topluma karşı bilinçlenmesi ve kadına yönelik şiddete şahit olduklarında kolluk kuvvetleri ile irtibata geçmeleri kadına yönelik şiddet konusunda verilen mücadelenin giderek arttığını göstermektedir (Kuş, 2018: 47). KSGM kadına yönelik şiddetle mücadelede bütün olumsuz durumları ortadan kaldırmaya yönelik ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında farkındalık yaratmak için çeşitli bakanlıklar ile birlikte iş birliği ve eğitim planları hazırlamaktır (Güleker Törer, 2020: 51). KSGM kadına yönelik şiddetle mücadele için günümüze kadar 4 eylem planı gerçekleştirmiştir. 1.si 2007-2010, 2.si 2012-2015, 3.sü 2016-2020 ve sonuncusu da 2021-2025 dönemlerini kapsamaktadır. Bu eylem planları genel olarak; mevzuat düzenlemesi, koruyucu ve önleyici hizmet sunumu, sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi, kurum ve kuruluşlar arası birliktelik sağlayarak politikalar oluşturmak, toplumsal anlamda farkındalık oluşturarak ataerkil zihniyeti dönüştürmeyi hedeflemektedir (Salman, 2020:104).

---

⁴ Kadın Destek Uygulaması

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı ile ilgili literatürde yaptığımız araştırma sonuçlarına göre genelde kadının aile içi şiddete uğradığını görmekteyiz. Uzmanlar tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarına göre kadına uygulanan şiddet türlerinin yıllara göre oranlarına yer vermek gerekirse; Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması TNSA-2013 verilerine göre çalışmaya katılan kadınların %13.2’si yemeği yakması, kocasına karşılık vermesi, parayı lüzumsuz yere harcaması, çocukların bakımını ihmal etmesi, cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi gibi durumlardan en az birinin gerçekleşmesinin, kocanın karısını dövmesi için bir gerekçe oluşturacağını belirtmiştir. TNSA-2018’de bu oran %9,8’e düşmüştür. TNSA-2018’e göre doğuda belirtilen durumlarda oran %17 iken batıda bu oran %6 olarak belirtilmiştir. TNSA-2013’e göre bu oran %5 düşüş göstermekte, batıda ise bu oran %4 düşüş göstermektedir. Eğitim seviyesi lise ve üzeri olanlarda bu oran %1 düşüş göstermekle birlikte eğitimi olmayan kadınlarda bu oran %6 olarak belirtilmiştir (TNSA-2013: 187; TNSA-2018: 191).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü 2008 ve 2014 yıllarında “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” gerçekleştirmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre her 10 kadından 4’ü partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre kadına yönelik şiddet her eğitim seviyesinden her bölge ve refah düzeyinden kadın için tehdit oluşturmaktadır. 2014 ve 2008 araştırma sonuçlarını kıyasladığımızda şu veriler elde edilmiştir:

Tablo 3. “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” 2008-2014 karşılaştırması:

Maruz kalınan şiddet türleri	2008 yılı şiddet oranları		2014 yılı şiddet oranları	
	Yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan şiddet oranları	Son 12 ayda maruz kalınan şiddet oranları	Yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan şiddet oranları	Son 12 ayda maruz kalınan şiddet oranları
Fiziksel/cinsel şiddet	%42	%14	%38	%11
Fiziksel şiddet	%39	%10	%36	%8
Cinsel şiddet	%15	%7	%12	%5
Psikolojik/Duygusal şiddet	%44	%25	%44	%26
Ekonomik şiddet	4 te 1	10 da 1	%30	%15

Bununla birlikte yaygın olan şiddet türlerinden ısrarlı takip de sürekli telefonla arama (%19), kısa mesaj, mektup veya e-posta gönderme (%8) ya da sosyal medya

aracılığıyla takip etme (%6) ile kadının çalıştığı ya da yaşadığı yere gelerek rahatsız etme (%6) olarak belirtilmiştir. Yukarıdaki tablodaki kıyaslamaya baktığımızda Psikolojik şiddetin 2014'teki verileri ile 2008'deki verilerinin paralellik gösterdiği ve diğer şiddet türlerinde bir düşüş görülmekle birlikte hala günümüzde şiddetin ciddi bir problem olduğu anlaşılmaktadır (KSGM,2021).

Dünya Af Örgütü'nün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 599 kadın ile yaptığı bir araştırmada kadınların %51'inin evlilik içi tecavüze maruz kaldığı, %57 sinin ise fiziksel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir (Çiftçi, 2011: 18). Hemen hemen kadınların yarısı fiziksel, yarısı cinsel şiddete maruz kalmıştır.

Altınay ve Arat'ın yürüttüğü "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet" isimli araştırma akademik alanda yapılan en ayrıntılı çalışmalar arasındadır. 1800 kadınla yapılan bu çalışmada kadınların dayacağı meşru görmedikleri, her 10 kadından 9'unun haklı dayak yoktur görüşünü savunduğu tespit edilmiştir (2007: 103). Acar'ın yaptığı araştırmada ise yaşam boyu fiziksel şiddet oranının %61,5, duygusal şiddet oranının %70,6, ayrıca son 1 yılda fiziksel şiddet görme oranının %57,8 ve duygusal şiddet oranının %62 olduğu görülmüştür. Araştırmanın diğer bir bulgusu toplumsal cinsiyet eşitliği sağlandıkça kadına yönelik şiddet davranışlarında azalma meydana geldiğidir (2019:79). Çiftçi'nin yaptığı anket sonucuna göre de kadınların %61,3'ü yaşamının herhangi bir döneminde şiddete maruz kaldığı saptanırken, bunlar arasında duygusal/sözel şiddet %56,4, cinsel şiddet oranı %14,8, ekonomik şiddet ise %37,7 oranında çıkmıştır (Çiftçi, 2011:89-90). Kuş'un 2018 yılında 30 kadınla yaptığı çalışmada, kadınların cinsel şiddeti kolayca dile getiremedikleri, bunu şiddet olarak değil de görev olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre şiddete uğrayan kadınların sadece ekonomik anlamda güçsüz ve çalışmayan kadınlar olmadığı, çalışan ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek kadınların da şiddete maruz kaldığı ve şiddete maruz kalmanın ekonomik durum ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir (2018:132). Yörük'ün 2010 yılında yaptığı bir çalışmada 319 kadından %64'ünün bütün şiddet türlerine maruz kaldığı belirtmiştir. Diğer şiddet türlerinin dağılımı da şu şekildedir: 65 kadının %20' si; fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, sözel şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddete maruz kalmıştır. 65 kadının %20 si, fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, sözel şiddet, ekonomik şiddete maruz kalmıştır. 48 kadının %15' i; ekonomik şiddet, sözel şiddet ve psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Sadece psikolojik şiddete 34 kadından %11'i

maruz kalmıştır. 16 kadından %5 i fiziksel ve psikolojik şiddet maruz kalmıştır. 12 kadının %4 ü cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Bilinmeyen ise 6 kişiden %2si olarak tespit edilmiştir. (2010:87). Kunur'un (2019) yılında yürüttüğü çalışmada kırdı kadına yönelik şiddet algısı sadece fiziksel şiddet ile sınırlı kalırken, kent yaşamında fiziksel şiddetin yanı sıra diğer ekonomik- psikolojik, cinsel şiddet türleri de bilinmektedir. Ediz ve Altan 2017 yılında 200 kadınla yüz yüze görüşme yapılarak veriler toplamış ve çalışmada en fazla şiddete maruz kalan kadınların orta yaş grubu (30-40) aralığı olduğu, bunun 41-50 yaş arası tarafından izlendiği gösterilmiştir. Çocuk yaş grubu ve 60 yaş üzeri yaş grubunda kadına yönelik şiddet oranının az olduğu görülmüştür (2017:408).

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Türkiye, kadına yönelik şiddetin en yaygın olduğu ülke olarak OECD'e üye ülkeler arasında zirvede yerini almaktadır. Türkiye maalesef ayrımcılığın en fazla oldu ülkeler arasındadır. OECD raporunda Türkiye'de kocasının ya da partnerinin eşini dövmesini normal bir davranış olarak kabul eden kadınların oranı %13,3'tür. Türkiye bu oran ile 152 ülke arasında 94. sırada yer almaktadır⁵.

Çalışmalar gösteriyor ki, kadına yönelik şiddet her ekonomik gruptan ve eğitim düzeyinde kişilerde gözlemlenebilmektedir. Görülen o ki, eğitim durumu şiddeti uygulamada ayırt edici olmamaktadır. Fakat şiddete maruz kalanlar içerisinde eğitim durumu ayırt edici olabilmektedir. Eğitim durumu daha iyi seviyede olanlar şiddete daha hızlı tepki verirken, eğitim durumu daha düşük olanlar şiddete daha zayıf bir tepki vermektedir (Pehlivan, 2018:90). Sonuç olarak tüm araştırmalar ve istatistiki veriler göstermektedir ki, kadına yönelik şiddet her geçen gün artış göstermektedir. Kadına yönelik şiddetin durdurulması için toplumsal barışın sağlanması, her yönden kadın erkek eşitsizliğinin giderilmesi, ataerkil zihniyetin dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun için de devlete, kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Moses'in (1996) dediği gibi "şiddet olaylarının meydana geldiği her toplum, belli bir süre sonra şiddete alışmakta ve şiddet olayları ile ilgili haberlere karşı duyarsızlaşmaktadır." (Moses, 1996'dan aktaran. Yalçın, 2018: 14). Hem toplumun hem de idarenin kadına yönelik şiddet konusunda daha duyarlı olması gerekmektedir.

⁵ <https://kronos35.news/tr/kadina-siddet-en-cok-hangi-ulkelerde-turkiye-oecd-ulkeleri-arasinda-zirvede/> Erişim tarihi: 2022 Mayıs

2.7. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖNLEMeye YÖNELİK HUKUKİ ALANDA YAPILAN MEVZUAT

Kadına yönelik şiddet, erkek ve kadınların eşitliği ile ilgili konulara birçok mevzuatta değinilmiştir. Kadın hakları başta 1982 anayasası olmak üzere TCK, TMK, 6284 sayılı kanunlarla koruma altına alınmıştır. Kadınların maruz kalmış oldukları şiddetin sorumluları uyguladıkları şiddetten dolayı bir takım yaptırıma bağlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin uygulanmasını önlemek için en etkin ve önemli faktör içinde yaşadığımız toplumun uyması gereken kuralları belirleyen yani mevzuat denilen yazılı hukuk kurallarıdır. Hukuksal alanda yapılan düzenlemelerle kadın erkek eşitliği ve kadınların korunması hakkında önemli adımlar atılmıştır. Fakat atılan adımlar günlük hayatta maalesef pek karşılığını bulamamakta ve kadına yönelik şiddet başta olmak üzere siyasi alandan istihdama kadar birçok alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanmasından epey uzakta olduğumuz bilinmektedir. Yani yapılan düzenlemeler teorik kısımda kalmakta pratikte pek öyle olmadığı görülmektedir.

2.7.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda doğrudan kadına yönelik şiddetle alakalı bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat kadın- erkek arasındaki iktidar ve güç ilişkilerini dikkate aldığımızda, şiddetin kaynağının bulunması bakımından eşitlik ilkesi ilgili anayasada yapılan düzenlemeler önemli olmaktadır. Eşitlik çerçevesinden baktığımızda 1982 anayasası ayrımcılığa karşı çıkmaktadır. 1982 anayasasının kadına yönelik şiddetten doğrudan bahsetmese de eşitlik ilkesi çerçevesinde bazı maddelerinde bu sonucu çıkarabiliriz. Anayasa da yer alan bazı maddeler şunlardır:

“Devletin Amaç ve Görevleri

Madde 5: Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” (2709 Sayılı Anayasa 1982: 5. Madde).

Yukarıdaki maddelerde açıkça belirtilmeyen ve bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddeti önlemek devletin sorumluluk alanına girmektedir.

“Kanun önünde eşitlik

Madde 10: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar” (2709 Sayılı Anayasa, 1982: madde 10).

Anayasasının 10 maddesine baktığımızda 2004 yılında kadın- erkek eşitsizliğine ilişkin düzenlemeler yapıldığı görmekteyiz. “kanun önünde eşitlik” başlığı altında kadın erkeğin eşit haklara sahip olduğu ve devletin bu eşitliğin yaşama geçirmesini sağlamakla yükümlü olduğu fıkrası eklenmiştir. 10nuncu maddesin 2. fıkrasında ise “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” cümlesi eklenerek bu cümleyle devletin kadın- erkek eşitliğini sağlama görevinin yanı sıra bunu gerçekleştirmek amacıyla yapacağı düzenlemelerin kadına yönelik pozitif eşitlik ilkesinin ihlali olarak değerlendirilemeyeceği apaçık bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Yani kısaca kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olduğu ve anayasa ile bunun güvence altına alındığı bu durumda devlete de eşitlik durumunun hayata geçirilmesi gerektiği sorumluluğu yüklenmiştir.

“Temel hak ve hürriyetlerin niteliği

Madde 12: Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder” (2709 Sayılı Anayasa, 1981: madde 12)

12. maddede kadının şiddet görmeden yaşamını devam ettirme hakkı güvence altına alınmaktadır.

“Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı

Madde 17: Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” (2709 Sayılı Anayasa, 1981: madde 17).

Anayasanın bu maddesinde hem fiziksel hem psikolojik yönden şiddet oluşumunu engellemektedir.

“Ailenin korunması ve çocuk hakları

Madde 41: Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. (2709 Sayılı Anayasa, 1981: madde 41).

Anayasanın 41 maddesinde yapılan düzenlemeyle ilk fıkrasına “Aile eşler arasında eşitliğe dayanır” cümlesi eklenmiştir. Bu madde ile bir kez daha kadın erkek arasındaki eşitliğe vurgu yapılmıştır.

“Çalışma şartları ve dinlenme hakkı

Madde 50: Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır.

Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir” (2709 Sayılı AY, 1981: madde 50).

Çalışma hayatında kadınların ve çocukların fiziksel ve ruhsal durumları göz önünde bulundurularak çalışma şartlarının bu şekilde hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bura da kadınların gebelik gibi durumları da göz önünde bulundurularak, erkeklerden farklı olarak pozitif ayrıcalık tanınmıştır.

Son olarak madde 90’ da usulüne uygun yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarda kanunların aynı konu üzerinde farklı

hükümler içermesi nedeniyle ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşmalar esas alınmakta ve bu durumda CEDAW'ı ulusal düzenlemelere üstün konuma getirmektedir.

Anayasanın yukarda bahsettiğimiz ilgili maddelerine baktığımızda genelinde kadın ve erkeklerin her konuda eşit olduğunu bazı konularda kadınlara pozitif ayrımcılık tanındığını ve devlete eşitliği sağlama konusunda aktif görev verildiğini görmekteyiz.

2.7.2. Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu'nda şiddetin cezalandırılmasına ilişkin yasalar bulunmaktadır. Şiddetin hukuki anlamda karşılığı TCK' de ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu konuda kanun maddeleri oluşturulmuştur. Yeni Türk Ceza Kanunu 2005' te yürürlüğe girmesiyle kadına yönelik yapılan şiddet kişilere karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirilerek cezalar ağırlaştırılmıştır. Bireye karşı işlenen cinsel, psikolojik, fiziksel şiddetin kanun da suç olduğu belirtilmiştir. TCK'ye göre bireye kasten ya da tedbirsizlik nedeniyle zarar vermek, bireye eziyet etmek, çocuk düşürmek, izin alınmadan kısırlaştırılması, bireyi zorla alıkoymak, çalışma özgürlüğünü engellemek, birden fazla evlilik, töre ve namus cinayetleri, hakaret etmek, tehdit etmek, kötü davranışta bulunmak, cinsel taciz ve saldırı, bekaret kontrolü, konut dokunulmazlığının ihlalinin yapılması suç kapsamına girmekte bu nedenlerle mahkemeye başvurulabilmektedir (KSGM, 2008). Bu çalışmada Türk Ceza Kanun'da kadına uygulanan fiziksel, psikolojik, ekonomik şiddetle alakalı birkaç maddeye yer verilmektedir.

“Kasten yaralama

Madde: 86: (3) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

e) Silahla, İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır” (5237 Sayılı TCK, 2004: madde 86).

5237 sayılı kanunun 86. Maddesinin 2. fıkrasına “Suçun kadına karşı işlenmesi halinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz” cümlesi eklenmiştir.

“Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama

Madde 87: (1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) *Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına, Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde beş yıldan az olamaz.*

“Taksirle yaralama

Madde 89: (1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Vücudunda kemik kırılmasına,

c) Konuşmasında sürekli zorluğa,

d) Yüzünde sabit ize,

e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

f) Gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına,

Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır.”
(5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: madde 89).

Türk Ceza Kanunu’nun 86. 87. 89’uncu maddelerinde kişinin vücut dokunulmazlığı göz önünde bulundurularak fiziksel şiddetin cezasının karşılığına yer verilmiştir. Ayrıca kanunda gebe kadına yönelik yapılan yaralanma ve öldürme

girişiminin sonucunda suçlulara ağırlaştırılmış ceza verilmektedir. Bu maddelerde kadının çocuk düşürme ve düşürtme olarak sadece kadınlara yönelik suçtan bahsedilmektedir. Bu maddelerde kadının bedeninde taşıdığı çocuğa yapılacak şiddete engel olunmaya çalışılmıştır.

Türk Ceza Kanunu'nda madde 84'te kişinin intihara yönlendirilmesi suç olarak tanımlanmıştır. Ayrıca madde 109' da psikolojik şiddetin cezasının karşılığı verilmekle birlikte ekonomik ve cinsel şiddetin karşılığı da verilmektedir.

“Cinsel saldırı

Madde: 102: (1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.

(3) Suçun;

a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

b) Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından,

d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,

e) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel saldırı için başvuru alan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(5) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur” (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: madde 102).

“Cinsel taciz

Madde 105: (1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkisinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

e) Teşhir suretiyle,

işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz” (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: madde 105).

Türk Ceza kanununda yer alan madde 102 ve 105 cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar başlığı altında yer verilmekte olup cinsel şiddetin ceza karşılığından bahsedilmiştir. Türk Ceza Kanun’unda cinsel suçlarla ilgili tanımlar artırılmış ve cinsel suçlarla ilgili cezalar daha da ağırlaştırılmıştır. Hatta evlilik için tecavüz suç olarak düzenlenmiş namus cinayetlerinde ceza indirimine yönelik hükümler mülga edilmiş edep, töre, ırz, namus, ayıp gibi ataerkil ayrımcı ifadeler kaldırılmış ve

kanunda kadın kız ayrımı evli bekar ayrımı gibi kadınlar arasında ayrımcılık yapılmamış ve taciz ve tecavüz vakalarında öngörülen ceza indirimleri kaldırılmış ve iş yerinde cinsel taciz suç olarak değerlendirilmiştir (Gürhan,2015: 131)

“Kişilerin huzur ve sükununu bozma

Madde 123: (1) Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikâyeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir” (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: madde 123).

“Israrlı takip

Madde 123/A: (1) Israrlı bir şekilde; fiziken takip etmek ya da haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaya çalışmak suretiyle bir kimse üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olan faile altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir” (5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 2004: madde 123).

Yapılan değişiklikle 5237 Sayılı Kanun’un 123 maddesinden sonra ısrarlı takip eklenmiştir. TCK’ da kadına karşı işlenen ısrarlı takibe uygulanacak yaptırım üzerinde durulmuştur.

Türk Ceza Kanunu’nun da yapılan bazı değişikliklerle kadına karşı işlenen suçlara uygulanan yaptırım ayrıntılı olarak değinilmiştir. Madde 94’te kadına karşı işkence yapılması durumunda cezanın alt sınırı 5 yıldan az olamaz ibaresi eklenmiştir. Madde 96’da kadına eziyet edilmesi halinde cezanın alt sınırı 2 yıl altı aydan az olamaz. Madde 106’da tehdit durumun kadına karşı işlenmesi halinde cezanın alt sınırı 9 aydan az olamaz. Kadına yönelik ekonomik, psikolojik cinsel ve tek taraflı ısrarlı takip gibi uygulanan şiddetin cezası belirtilmiştir. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar başlığı altında madde 102’ nin ikinci fıkrasında “filin eşe karşı işlenmesi halinde soruşturma ve kovuşturmanın yapılması eşin şikâyetine bağlıdır” ifadesine yer verilmesi ve bu durum şikâyete bağlı olduğundan şiddetin üstü kapatılmaktadır.

2.7.3. Türk Medeni Kanun

Yeni Türk Medeni Kanunu’nun yürürlüğü girmeden önce hayata geçirilen pek çok medeni yasa, kadın ve erkek arasındaki ruhsal ve biyolojik farklılıklarından

dolayı hem özel hayatta hem de kamusal alanda kadının ve erkeğin haklarının ve sorumluluklarının farklı olduğu gerekçesiyle hazırlanmıştır. Erkeğe evin geçimi ve aile reisi gibi sorumluluklar yüklenirken, kadına ise annelik görevi çocuk bakımı gibi sorumluluklar yüklenmiştir (Levent, 2019: 51). 2002 yılında Yeni Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kadın erkek arasındaki eşitsizliğe dayalı hükümler kaldırılmış yerine kadın erkek eşitliğine dayalı hükümler getirilmiştir. Kanunda hem biçim hem de içerik olarak değişiklikler yapılmıştır. Bu Türk Medeni Kanunu'nda kadınların hayatları hakkında söz sahibi olması açısından, ekonomik özgürlüğü açısından, kadına yönelik şiddeti önlenmesi açısından, olumlu şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca kanunda erkeğe verilen aşırı yükler azaltılmış kadına ise aile içinde sorumlulukları artırılmıştır. Çalışmamızda 2002 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'nda kadın erkek eşitliğine ve kadına yönelik şiddet konusunda yapılan düzenlemelere ilişkin bazı maddelere yer verilmektedir.

“Yaş

Madde 124: Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez.

Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir” (4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 2001: madde 124).

Bu yasada önce erkek için 17, kadın için 15 yaş şartı kaldırılmış yeni 2002 yılında yapılan düzenlemeyle kadın ve erkek için 17 şartı getirilmiştir. Bu madde ile kız çocuklarının küçük yaşta evlilik yapmalarının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

“Genel olarak

Madde 185: Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.

Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar” (4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 2001: madde 185).

Eski medeni kanunda yer alan “koca evlilik birliğinin reisidir” cümlesi kaldırılmış bu maddede evlenmeyle birlikte kadın ve erkek arasındaki sorumlulukların eşit şekilde paylaşılması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Türk Medeni Kanun'un 186. Maddesinde ailenin yaşayacağı konutu eşlerin birlikte karar vermesine yer verilmiştir. 187. maddede “eşlerin temsil yetkisine” yer verilmiştir. Temsil yetkisinin sadece erkekte olmaması eşlerden ikisine de verilmektedir.

“Eşlerin meslek ve işi

Madde 192: Eşlerden her biri, meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. Ancak, meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur. “(4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 2001: madde 192).

Kadının çalışmasının erkeğin iznine bağlı olmasından çıkarılmıştır. Bu madde ile kadının ekonomik özgürlüğü koruma altına alınmıştır. Hem de ekonomik şiddete izin verilmemektedir.

“Birlikte yaşamaya ara verilmesi

Madde 197: Eşlerden biri, ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.

Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hâle gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır” (4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 2001: madde 197).

Türk Medeni Kanunu'nun bu maddesinde kadının ekonomik özgürlüğünü güvence altına çalışılmış. Maddenin uygulanması ve yukarıda maddede öngörülen önlemlerin alınması için şiddete uğrayan eşin başvuru gerekmektedir.

Türk Medeni Kanunu'nun 202. maddesi ise ekonomik anlamda yapılan en önemli düzenlemelerde biri “eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması” olarak belirtilmiştir.

Yukarıda Türk Medeni Kanunu'nun birkaç maddesinde de gördüğümüz gibi kadın erkek arasındaki eşitsizliği önlemeye yönelik değişiklikler yapılmıştır. Kadın ve erkeğe eşit sorumluluklar verilmiştir. Yasada yapılan değişikliklerle kadının toplumsal yaşamdaki konumu gözden geçirilip kadın lehine düzenlenmiştir.

2.7.4. Belediye Kanunu

5393 sayılı Belediye kanunu ile belediyelere şiddet mağdurları kadınlara hizmet sunulması için yetki verilmiştir. Belediye kanununun 14/ a maddesinin son cümlesinde “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler” ifadesine yer verilmiştir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, 2005: madde 14). Böylelikle belediyelere şiddete uğrayan kadınların konforlarını sağlamak için konukevleri açma görev ve yetkileri verilmiştir. Yatılı hizmet kuruluşu olan konukevleri fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet ve sözlü şiddete uğrayan kadınların korunmasını sağlamakla birlikte kadınlara psikolojik destek, hukuki destek, danışmanlık, güvenlik hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca kadınlara mesleki gelişimleri için mesleki eğitim kursları da verilmektedir.

Türkiye’de kadın hakları konusunda hukuksal alanda mevzuat bulunmasına rağmen bunların hayata geçirilmesinde konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Belediyeler kadınların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak hizmet sunması gerekmektedir. Kadının tıpkı erkekler gibi hayatının her alanında söz sahibi olmasını, kadın bakış açısıyla politikalar oluşturulması, kadınların uğradıkları ayrımcılığa yönelik önlemler alınmasını sağlamakla yükümlüdür (Sabancı Vakfı, 2008: 79-80). Ayrıca yapılan projelerde kadınları da dahil ederek kadın girişimciliğini desteklemesine katkıda bulunulması gerekmektedir. Bir toplumun huzuru ve refahı ancak o toplumda kadının erkeklerle eşit haklara sahip olmasını, kadının özel alandan çıkarılarak kamusal alanda aktif duruma getirilmesi ve kadının üretime katkıda bulunulması ile sağlanmaktadır.

2.7.5. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

1998 tarihli 4320 Sayılı Kanunu’nun, kadına yönelik şiddet önleme konusunda yetersiz kalması üzerine 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 sayılı kanun

aile kurumunun yanı sıra kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacı taşımaktadır. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik kapsamı, amacı, yasala ile getirilen tedbirler şu maddelerde yer verilmektedir:

“Amaç,

Madde: 1 (1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki temel ilkelere uyulur:

a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.

b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.

c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.

ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 1).

Madde metninden anlaşılacağı gibi kanun kapsamına sadece şiddete uğrayan kadınlar girmemekte uğrama ihtimali bulunan kadınlar çocuklar, aile bireyleri, tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını da kapsamaktadır. Ayrıca İstanbul sözleşmesine uyum doğrultusunda çıkarılan yasaya rağmen Türkiye 20 Mart 2021 de sözleşmeyi feshetmiştir. Madde 1’den anlaşıldığı gibi koruma sahası İstanbul Sözleşmesi’ne göre daha dar kapsamlı olmaktadır.

“Tanımlar

Madde: 2: (1) Bu Kanunda yer alan;

a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,

b) Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşırsa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı,

d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,

e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri,

f) Şiddet önleme ve izleme merkezleri: Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esası ile yürüten merkezleri,

g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,

ğ) Tedbir kararı: Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülkî amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını, ifade eder” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 2).

Madde 2 de de ev içi şiddete yer vererek şiddetin sadece eşi kapsamadığı tüm bireyleri kapsadığı ifade etmekte ve şiddet mağduru kişiler için destek hizmeti verileceğine yer verilmiştir.

“Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

Madde 3: (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.

b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.

c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.

ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.

d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırk sekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 3).

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

Madde 4: (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) İşyerinin değiştirilmesi.

b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.

c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.

ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi ” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 4).

“Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

Madde 5: (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.

b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.

c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.

ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlanması ya da tümüyle kaldırılması.

d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.

f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.

g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.

ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması, sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmi dört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

(4) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir” ” (6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 2012: madde 5).

Madde 3, 4 ve 5'te yasa ile getirilen koruyucu ve önleyici tedbirlere yer verilmiştir. Madde 4'te yer alan mağdurun iş yerinin değiştirilmesi kişinin onayını alınarak yapılmakta ve şiddeti uygulayan kişinin ulaşmasını engellemek amacı taşımaktadır. Yine bu maddede yerleşim yerinin değiştirilmesi mağdur için küçük yerleşim yerlerinde tam korunma sağlanamamaktadır. Tapu kütüğü ile aile konut şerhi verilmesi şiddetin kadını hem ekonomik hem de fiziki yönden etkilediği için mağdurun isteği ve hâkim tarafından en kısa zamanda önlem alınması gerekmektedir. Madde 5'te şiddete uğrayan mağdur, şiddet uygulayan kişi tarafından nafakaya bağlanmamış ise kişi talep etmese dahi hâkim mağdurun yaşam düzeyini göz önünde

bulundurarak gerekli tedbiri alacaktır. Yasanın uygulanmasında yer alan kolluk kuvvetleri yasa çerçevesindeki hizmetler konusunda donanımlı olmalıdır.

Madde 14'te bakanlık, uzman personellerin yer aldığı özellikle kadın çalışanların bulunduğu, şiddetin önlenmesine yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi kurar ve madde 15'te verilecek olan destek hizmetlerinden bahsetmekte, madde 16'da kurumlar arası koordinasyon ve eğitime yer verilmiştir. Madde 17 ve 20 arası mali yükümlülükler incelendiğinde aylık net asgari ücret tutarında maddi yardım yapılmasına, nafakaya karar verilmesine, mağdurun genel sağlık sigortası sayılması ve bu giderlerin ilgili bakanlığın bütçesinden karşılanması gerektiğine yer verilmiştir.

Yukarıdaki maddeleri analiz etmemiz gerekirse; kadını yönelik şiddetle mücadelede önemli bir devrim olan 6284 Sayılı Kanun'da kadınların şiddete uğraması veya uğraması tehlikesi bulunması halinde kadınların korunması için konukevlerinin açılması, izleme merkezlerinin kurulması, kadına psikolojik destek sağlanması, şiddet uygulayan hakkında uzaklaştırma kararı alınması, ısrarlı takip suçu işleyenlere yaptırımların artırılması gibi pek çok tedbir alınmıştır. 6284 sayılı kanun her ne kadar kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik olsa da tıpkı diğer kanunlar gibi uygulamada sıkıntılar yaşanmaktadır. Kanun'da her kadına yönelik şiddetten bahsetmiş olsa da toplumsal cinsiyetten kaynaklı şiddete yer verilmediğini görmekteyiz. Kanunun kapsamının ve amacının daha da genişletilmesi gerekmektedir. Yaptırımlar konusunda daha caydırıcı kararlar alınması yönünden önemli adımlar atılmalıdır.

2.7.6. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Kadın haklarının güçlendirilmesini teşvik etmeyi amaçlayan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılmıştır. Türkiye Sözleşmeyi imzaya açıldığı tarihte imzalamıştır. İstanbul Sözleşmesi 14 Mart 2012 tarihinde onaylanmıştır. Sözleşme 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi ilk imzalayan ve ilk onaylayan ülkelerden birisi olduğu gibi yürürlükte olan kanunumuzun 1. maddesi de İstanbul Sözleşmesi'ni esas almaktadır. Sözleşmenin amacına madde 1'de yer verilmiştir. Amaç; kadınları şiddetin her türüne karşı korumak, kadına şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, ortadan

kaldırmak, her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve kadın erkek arasındaki eşitliği yaygınlaştırmaktır. Şiddet mağdurlarının korunması için kapsamlı bir çerçeve ve politikalar yürütmek, uluslararası iş birliğini yaygınlaştırmak, kuruluş ve kolluk kuvvetlerinin birbiriyle etkili bir biçimde iş birliği yapmalarını sağlamaktır (İstanbul Sözleşmesi, 2011: 4)

Sözleşmede kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık konusunda geniş kapsamlı tanımlara yer verilmiştir. İstanbul Sözleşmesi, “*toplumsal cinsiyeti*” tanımlayan ilk uluslararası belgedir. Sözleşmenin kapsamına madde 2’de yer verilmiştir. Aile içi şiddet dahil olmak üzere kadınları orantısız bir biçimde etkileyen ve kadınlara karşı her türlü şiddeti kapsamaktadır. Ayrıca sözleşme sadece kadınları kapsamamaktadır. Çocukları, LGBTİ bireyleri ve erkekleri de kapsamaktadır.

Madde 4’te hem kamusal alanda hem özel alanda kadının şiddete maruz kalmadan yaşama hakkını yaygınlaştırmak ve korumak için yasal tedbirlerin alınması şartı getirilmiştir. Madde 5’te devletin yükümlülüklerine değinilmiştir. Şiddet eylemlerinin önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması ve bu eylemler nedeniyle tazminat verilmesi konusunda taraf devletler yasal tedbirler alacaklardır. Madde 6’da toplumsal cinsiyet konusundaki hassasiyete yer verilmiştir. Madde 13’te farkındalığın artırılması, madde 14’te eğitime ilişkin hükümlere yer verilmiştir. İstanbul Sözleşmesi’nde ayıca zorla evlendirmelere karşı hukuki sonuçlara yer verilmiştir.

İstanbul Sözleşmesi onaylanmasından bu yana bazı kesimler tarafından tartışma konusu olmuştur. İlgili kesimler İstanbul Sözleşmesi’ni, geleneksel aile değerlerine ters düştüğü ve aile değerleriyle bağdaşmayan eşcinselliği normalleştirildiği yönünden eleştirmişlerdir. Ayrıca Sözleşme; İslam Hukuku çerçevesinde değerlendirildiğinde bu ilgili kesim toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, nikahsız birlikteliklerin normal kabul edilmesi, ailenin korunmasından ziyade dağıtılmaya çalışılması, şiddet kavramının çok geniş tanımlanması hususlarının İslâm Hukuku ile bağdaşmadığını ileri sürmektedirler (Dursun, 2020: 65).

Uluslararası bir belge olan İstanbul Sözleşmesi’nin 20 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye bakımından feshedilmesi kararı verildi. İstanbul Sözleşmesi’nin feshine ilişkin cumhurbaşkanı kararının iptali istemine gidildi.

Danıştay 10. Dairesi İstanbul Sözleşmesi'nin feshine ilişkin Cumhurbaşkanı kararının iptal istemini oy çokluğuyla reddetti. Daire 2'ye 3 üyenin aldığı oy çokluğu kararı ile reddetmiştir. Milletlerarası anlaşmaların feshedilmesi, sona erdirilmesi ve anlaşmalardan çekilme kararlarının Cumhurbaşkanı'nın "Türkiye Cumhuriyeti'nin Devlet Başkanı" sıfatıyla temsil yetkisi içerisinde olduğu yer almaktadır. Gerekçede 9 sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi'nin 3 maddesinde milletlerarası anlaşmaları sona erdirmenin Cumhurbaşkanı kararıyla olacağına yer verilmiştir. Dava konusunda hukuka aykırılık bulunmadığını ve davanın reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır⁶.

İstanbul Sözleşmesi hem kadın haklarını güvence altına alan hem de toplumsal cinsiyet eşitliğinden geniş kapsamlı söz eden uluslararası bir belgedir. Sözleşme hem aile içi şiddete hem aile dışı şiddete değinmekte olup şiddet mağduruna etkili koruma sağlamaktadır. Ayrıca şiddeti önlemek sadece bir kurumun sorumluluğunda değildir. Bütün kurum ve kuruluşların eş güdümlü bir şekilde hareket etmesini olanak tanıyan bir belgedir. Bu nedenle bu Sözleşme'nin feshi kararı tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

---

⁶ <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/danistaydan-istanbul-sozlesmesinin-feshine-iliskin-cumhurbaskani-kararinin-iptal-istemine-ret/2640374> Erişim Tarihi: Temmuz 2022.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Adana İlinin Seyhan, Yüreğir, Çukurova İlçesinde yaşayan kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konusunda tutum ve davranışlarını ele alan bu çalışmada literatür taramasına ve saha araştırmasının bulgularına yer verilmektedir. Araştırmanın teorik kısmında kadına yönelik cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konusunda daha önceden yayınlanmış tezler, makaleler, kitaplardan ve dergilerden yararlanılmıştır. Yapılan taramada toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddetin hem dünyada hem de Türkiye’de yayılışı ve mevzuat üzerinde durulmuştur. Anket araştırmasında ise kadınların hem toplumsal cinsiyet eşitsizliği hem de kadına yönelik şiddet konusunda tutum ve davranışları üzerinde durulmuştur.

Çalışmamız bilimsel araştırma yöntemine uygun bir şekilde yapılmıştır. Sosyal bilimlerde çalışmalar genelde nitel veya nicel araştırma yöntemiyle yapılmakta ya da her iki yöntem birlikte kullanılarak karma yöntem kullanılmaktadır. Çalışmamızda verilerin toplanması ve analizi nicel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Nicel araştırma, elde edilen verilerin gözlemlenebilir, ölçülebilen ve sayılarla ifade edilmesine imkân sağlayan araştırma yöntemidir (Kaya, 2019:56).

Araştırmanın amacına ve konusuna uygun olarak temel soruları ve buna bağlı olarak alt cümleleri şu şekildedir:

Temel sorular:

- Kadınların demografik durumu nedir?
- Kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konusunda tutum ve davranışları nasıldır?
- Kadınların şiddetin herhangi bir biçimine maruz kaldıklarında başvuracakları merkezler hakkında bilgileri var mıdır?

Alt sorular:

- Kadınların tutum ve davranışlarında eğitimin, istihdama katılımının etkisi var mıdır?

- Kadınların eğitilmiş olması, istihdama katılması şiddetin önüne geçebilmiş midir?

Çalışmamızda veriler anket formu ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler eğitim durumu, medeni durum ve istihdama katılım gibi değişkenler açısından analize tabi tutulmuştur.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Evren, araştırmanın sınırları çerçevesinde toplanacak verilerin analizi ile elde edilecek sonuçların yorumlanacağı kitle anlamına gelmektedir. Evrenin bir kısmından veri toplanmasına ise örneklem tekniği denilmektedir. Araştırmamızda evren içinde örneklem seçimi, “kolayda örneklem” yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. “Kolayda örneklem yöntemi” verilerin ana kütlede zahmetsiz, kolay ve hızlı bir şekilde toplanmasıdır.

Bu araştırmanın evreni Adana ilinin Seyhan, Yüreğir ve Çukurova ilçesinde yaşayan kadınlardan oluşmaktadır. Örneklem sayısı hesaplanırken Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) adrese dayalı nüfus kayıtlarına bakılmıştır. Seyhan ilçesinde 397.800, Yüreğir ilçesinde 202.250, Çukurova ilçesinde 202.147 kadın, toplamda 802.197 kadın yaşamaktadır (TÜİK, 2021). Örneklem tablosu göz önünde bulundurularak 384 kişilik bir örneklem grubuna ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sayıda bir örneklem güven seviyesi %95’e dayanmakta ve hata payı %5 olarak hesaplanmaktadır. Örneklem için verilen bu rakam minimum düzeyi belirlemektedir. Araştırmamızda bu rakamın ötesine geçilmeye çalışılmış ve anket 401 kişiye uygulanarak endişe yaratacak bir durumun önüne geçilmiştir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Çalışmamızda verilerin toplanması kadınların kişisel bilgilerini vermeden dolduracakları bir anket formuyla gerçekleştirilmiştir. Anket formunda yaş aralığı, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi vb. demografik sorularla birlikte araştırmaya ilişkin sorular yer almaktadır. Anket formu demografik sorular ile birlikte toplamda 36 sorudan oluşmaktadır. Sorular sade ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır. Anket formu doldurulurken toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadına yönelik şiddetle alakalı sorular hazırlanırken geniş bir literatür taraması yapılmış ve bu konularda daha önce yapılmış araştırmalardan ve konu hakkında bilgisi olan kişilerden yararlanılmıştır.

Araştırmamız için internet anketi kullanılmıştır. İnternet anketi için Google’nin geliştirdiği Google Forms programı kullanılmıştır. Google Forms’tan

hazırlanan anket için anket link oluşturulmuştur. Anket linki doldurulması istenen kesimlere internet, e-posta, whatsapp ve sosyal medya üzerinden yollanmıştır. Bu şekilde yayılım sağlanmıştır. Ayrıca anket çalışmamız interneti olmayan kişilerle yüz yüze yapılmıştır

Araştırma sürecinin analiz kısmında ise Google Forms üzerinde tamamlanan anket sonuçları *excele* aktarılmıştır. Google Forms'ta üç ilçenin verdiği toplam cevabın yüzdelik dilimleri program tarafından hesaplanmıştır. Excel programında ilçeleri ayrı ayrı değerlendirmek için excelde ayırma yöntemi kullanılmıştır. İlçede yaşayan kadınların her soruya verdikleri yanıtların toplamı ve ortalaması pivot table yardımıyla elde edilmiştir. Pivot table, excelde verilerin gruplanması ve görüntülenmesini sağlamaktadır. Buraya kadar olan süreçte anketin nasıl yapıldığı ve analiz sürecinin nasıl ilerlediği anlatılmıştır. Analiz sonucu elde edilen verilen bir sonraki bölümde değerlendirilecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

4.1. DEMOGRAFİK BİLGİLER

Araştırma doğrultusunda ankete 18 yaş ve üstü 401 kadın katılmıştır.

Tablo 4. Ankete katılan kadınların yaş aralığı

Yaş aralığı	Sayı	Yüzde
18-24	95	%23,7
25-34	112	%27,9
35-44	87	%21,7
45-54	75	%18,7
55+	32	%8

Çalışmaya katılan kadınların yaş aralıklarına bakıldığında birbirine yakın oranlarda dağılım gösterdiğini görmekteyiz. Sadece 55 yaş ve üstü katılım az sağlanmıştır

Tablo 5. Ankete katılan kadınların ilçelere dağılımı

İlçeler	Sayı	Yüzde
Seyhan	201	%50,1
Yüreğir	120	%29,9
Çukurova	80	%20
Toplam	401	%100,0

Araştırmanın kapsamı Seyhan, Yüreğir, Çukurova ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Çalışmaya katılanların ilçeleri sorulmuştur. Kadınların 201'i (%50,1) Seyhan ilçesinde, 120'si (%29,9) Yüreğir ilçesinde, 80'i ise (%20) Çukurova ilçesinde ikametgâh etmektedir.

Tablo 6. Ankete katılan kadınların eğitim durumunun ilçelere göre dağılımı

Eğitim	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
	Sayı/ Yüzde	Sayı/ Yüzde	Sayı/ Yüzde
İlkokul mezunu	45(%22,4)	35 (%29,2)	2(%2,5)
Ortaokul mezunu	17(%8,5)	19 (%15,3)	2(%2,5)
Lise mezunu	60(%29,9)	35 (%29,2)	21(%26,25)
Üniversite/ yüksekokul mezunu	74(%36,8)	28 (%23,3)	48(%60)
Lisansüstü	5(%2,5)	3 (%2,5)	7(%8,75)

Çalışmaya katılan kadınların toplam 82'si (%20,4) ilkokul mezunu, 38'i (%9,5) ortaokul mezunu, 116'sı (%28,9) lise mezunu, 150'si (%37,4) üniversite/yüksekokul mezunu ve 15'i (%3,7) lisansüstü mezunudur. İlçelerin eğitim durumunu incelediğimizde Çukurova ilçesinde çalışmaya katılan kadınların eğitim

seviyesinin daha yüksek olduğu; Seyhan ilçesinde çalışmaya katılan kadınlardan eğitim seviyesi yüksek olanların, eğitim seviyesi düşük olan kadınlara göre neredeyse iki kat fazla olduğu; Yüreğir ilçesinde ise eğitim seviyesi düşük olanlar ile eğitim seviyesi yüksek olanların oranının hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Ankete katılan kadınların çalışma durumu

Çalışma durumu	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
	Sayı/Yüzde	Sayı/ Yüzde	Sayı/ Yüzde
Öğrenci	30(%14,9)	25(%20,8)	14(%17,5)
Ev hanımı	67(%33,3)	41(%34,2)	9(%11,25)
Kamu sektöründe çalışıyorum	27(%13,4)	4(%3,3)	17(%21,25)
Özel sektörde çalışıyorum	46(%22,9)	27(%22,5)	28(%35)
İşsiz, iş arıyor	22(%10,9)	13(%10,8)	6(%7,5)
Emekli	9(%4,5)	10(%8,3)	6(%7,5)

Tabloda kadınların istihdam oranına baktığımızda toplamda 401 kadından 149'unun (%36) çalışma hayatında istihdam edildiği görülmektedir. Seyhan ilçesinde 201 (%50,1) kadından, 73'ü (36,3) çalışmaya hayatına katılmakta, 30'u (%14,9) öğrenci, 22'si (%10,9) işsiz-iş arıyor, 9'u(%4,5) emekli, 67'si ise ev hanımıdır. Yüreğir ilçesinde 120 (%29,9) kadından; 31'i (25.8) çalışma hayatına katılmakta, 25'i (20.8) öğrenci, 13'ü (%10,8) işsiz-iş arıyor, 10'u (%8,3) emekli, 41'i (%34,2) ev hanımıdır. Çukurova ilçesinde çalışmaya katılan 80 (%20) kadından; 45'i (%56,25) çalışmaya hayatına katılmakta, 14'ü(%17,5) öğrenci, 6'sı(% 7,5) işsiz-iş arıyor, yine 6'sı (%7,5) emekli, 9'u (%11,25) ise ev hanımıdır. Kadınların çalışma hayatında istihdam oranını ilçeler bazında katılım oranına göre karşılaştırdığımızda Çukurova ilçesinde ankete katılan kadınların istihdam oranının en yüksek olduğu, ikinci sırada Seyhan ve üçüncü sırada Yüreğir ilçesinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Genel olarak ele aldığımızda kadınların istihdam oranının pek yüksek olmadığını görmekteyiz.

Tablo 8. Ankete katılan kadınların medeni durumu

İlçe	Medeni durum		
	Evli	Bekar	Dul/Boşanmış/Ayrı
Seyhan	108(%53.7)	86(%42,8)	7(3,5)
Yüreğir	52(%43,3)	58(%48,3)	10(8,3)
Çukurova	39(48,75)	36(%45)	5(%6,25)

Çalışmaya katılan kadınların 199'u (%49,6) evli, 180'i bekar ve 22'si (%5) dul/boşanmış/ayrıdır. Evli ve bekar kadınların çalışmaya katılım oranı birbirine yakın olup, dul/boşanmış/ ayrı olan kadınların katılım oranı daha az olmaktadır.

Tablo 9. Ankete katılanların evlenme biçimi

İlçe	Evlenme biçimi			
	İsteyerek	Zorla	Kaçarak	Görücü usulü
Seyhan	59(%54,6)	4(%3,7)	11(10,2)	34(31,5)
Yüreğir	18(%34,6)	1(%1,9)	7(%13,5)	26(%50)
Çukurova	34(%87,2)			5(%12,8)

Kadınların evlenme biçimlerini incelediğimizde; Seyhan ilinde ankete katılan kadınların 59'u (%54,6) isteyerek, 4'ü (%3,7) zorla, 11'i (0,2) kaçarak, 34'ü (31,5) ise görücü usulü ile evlenmişlerdir. Yüreğir ilçesinde ankete katılan kadınların 18'i (%34,6) isteyerek, 1'i (%1,9) zorla , 7'si (%13,5) kaçarak, 26'sı (%50) görücü usulü ile evlenmiştir. Çukurova ilçesinde de ankete katılan kadınların 34'ü (%87) isteyerek, 5'i (%12,8) ise görücü usulü ile evlenmiş olup, zorla ve kaçarak evlenen kadın bulunmamaktadır. İlçeler bazında evlenme biçimine baktığımızda Seyhan ilçesinde isteyerek evlenen kadınların oranı fazla olup ikinci sırada görücü usulü ile evlenen kadınlar bulunmaktadır. Yüreğir ilçesinde görücü usulü ile evlenen kadınların oranı daha fazla olup ikinci sırada isteyerek evlenen kadınlar bulunmaktadır. Çukurova ilçesine baktığımızda ise isteyerek evlenen kadınların oranı görücü usulü ile evlenen kadınların oranından neredeyse yedi kat fazla olmaktadır.

4.2. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDA KADINLARIN TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Çalışmamızın bu bölümünde kadınların cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet eşitsizliğin doğurduğu şiddet konusundaki tutum ve davranışları ilçeler bazında ele değerlendirilecektir.

Tablo 10. Ankete katılan kadınların ekonomide sağlıkta, siyaset ve eğitim alanında eşitliğin sağlanıp sağlanmadığı sorularına verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Ekonomik		Sağlık		Siyaset		Eğitim	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Seyhan	49 (%24,4)	152 (%75,6)	130 (64,7)	71 (%35,3)	51 (%25,4)	150 (74,6)	86 (42,8)	115 (%57,2)
Yüreğir	32 (%26,7)	88 (73,3)	78 (%65)	42 (%35)	37 (%30,8)	83 (69,2)	60 (%50)	60 (%50)
Çukurova	12 (%15)	68 (%85)	42 (%52,5)	38 (47,5)	12 (%15)	68 (%85)	26 (%32,5)	54 (%65,5)

Tabloyu incelediğimizde ekonomik alanda kadın-erkek eşitliğinin sağlandığını düşünüyor musunuz sorusuna kadınların 308'i (76,8) sağlanmadığını, 93'ü (%23,2) ise sağlandığı yanıtını vermektedir. İlçeler bazında baktığımızda da üç ilçede de evet

diyen kadınların oranının, hayır diyenlerden daha düşük olduğu görülmektedir. Üç ilçede de verilen yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. “Sağlık alanındaki hizmetlerden kadınların en az erkekler kadar yararlandığını düşünüyor musunuz” soruna 250 (%62,3) kadın evet cevabını verilen, 151 (%37,7) kadın ise hayır cevabını vermektedir. Üç ilçeye baktığımızda hayır diyenlerin oranı evet diyenlerin oranından fazla olmaktadır. “Siyasette kadınların erkeklerle eşit oranda temsil edildiğini düşünüyor musunuz” sorusuna kadınların 301’i (%75,1) temsil edilmediği, 100’ü (24,9) ise temsil edildiği şeklinde yanıt vermektedir. Üç ilçede de eşit temsil edilmediğini düşünen kadınların oranı, eşit temsil edildiğini düşünen kadınlardan fazladır. Üç ilçe arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. “Eğitim hayatında kadın erkek eşitliğinin sağlandığını düşünüyor musunuz” sorusuna kadınların 229’u (%57,1) hayır cevabını verirken, 172’si ise evet cevabını vermiştir. Üç ilçeye de baktığımızda Çukurova ve Seyhan ilçesinde hayır diyen kadınların, evet diyen kadınlardan oran olarak fazla iken Yüreğir ilçesinde yarı yarıyadır. Sonuç olarak baktığımızda ekonomi, eğitim ve siyaset alanında kadınların çoğu eşitliğin sağlanmadığını düşünmekte olup, sağlık alanında ise kadınların geneli eşitliğin sağlandığı düşüncesindedir.

Tablo 11. Ankete katılan kadınların “Toplumda kadının rolü (annelik, çocuk bakımı), erkeğin rolü (evin reisi, çalışan) gibi kalıplaşmış yargıları doğru buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Kadının rolü-erkeğin rolü gibi kalıplaşmış yargıları doğru buluyor musunuz?	
	Evet	Hayır
Seyhan	60(%29,9)	141(70.1)
Yüreğir	34(%28,3)	86(71,3)
Çukurova	7(%8,75)	73(%91,25)

Tabloyu incelediğimizde kadınların 300’ü (%74,8) kalıplaşmış yargıları doğru bulmadıklarını, 101’i (%25,2) ise kadının rolü-erkeğin rolü gibi kalıplaşmış yargıları doğru buldukları yanıtını vermişlerdir. Üç ilçede de kalıplaşmış yargıları doğru bulmayan kadınların oranı doğru bulan kadınların oranından fazladır. Sonuç olarak baktığımızda kadınların çoğunun kadın rolü-erkek rolü gibi kalıplaşmış tanımları reddettiklerini görmekteyiz.

Tablo 12. Ankete katılan kadınların, “Kadın erkek arasındaki eşitsizliği gidermek için yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Kadın-erkek arasındaki eşitsizliği gidermek için yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?	
	Evet	Hayır
Seyhan	52(%25,9)	149(%74,1)
Yüreğir	21(%17,5)	99(%82,5)
Çukurova	5(%6,25)	75(%93,75)

Tabloyu incelediğimizde kadınların 323’ü (%80,5) kadın-erkek arasındaki eşitsizliği gidermek için yapılan çalışmaları yeterli bulmadıklarını, 78’i (%19,5) ise kadın erkek arasındaki eşitsizliği gidermek için yapılan çalışmaları yeterli bulduklarını beyan etmişlerdir. Üç ilçede de ayrı ayrı incelediğimizde çalışmaları yeterli bulmayanların oranı, çalışmayı yeterli bulanların oranlarından daha fazla olmaktadır. Üç ilçe arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 13. Ankete katılan kadınların, “Kadınlar için en çok kaygı duyduğunuz durum nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

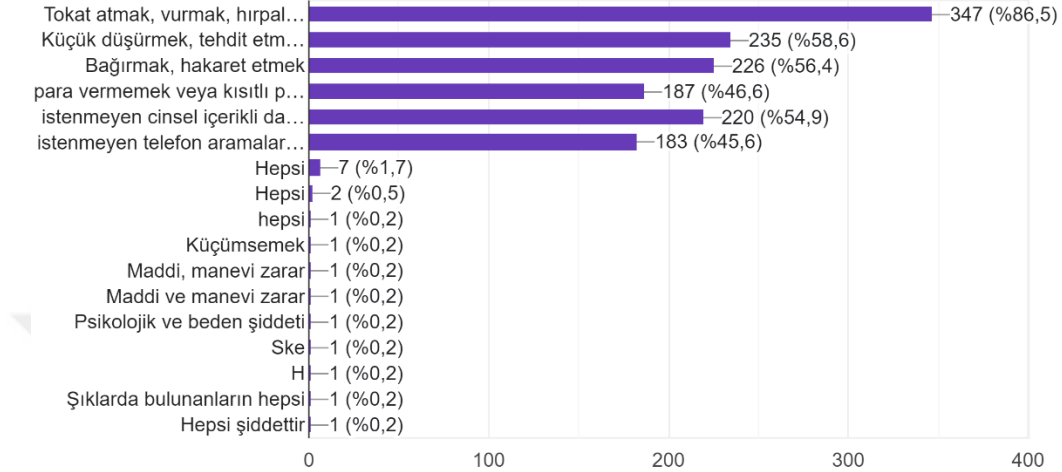
İlçeler	Kadınların en çok kaygı duyduğu durum				
	Eğitim	Ekonomik özgürlük	Sağlık	Şiddet	Diğer
Seyhan	17(%8,5)	20(%10)	7(%3,5)	153(%76,1)	4(%2)
Yüreğir	7(%5,8)	13(%10,8)	3(%2,5)	96(%80)	1(%0,8)
Çukurova	4(%5)	16(%20)	2(2,5)	56(%70)	2(%2,5)

Tabloyu incelediğimizde kadınların “en çok kaygı duydukları duruma” verdikleri yanıt 305 (%76,1) ile şiddettir. Şiddetten sonra ikinci sırada ekonomik özgürlük 49 (%12,2) olup, sonra sırasıyla eğitim 28(%7), sağlık 12 (%3) ve diğer 7 (%5,3) gelmektedir. İlçeler bazında baktığımızda üç ilçede de şiddetin birinci sırada yer aldığını görmekteyiz. Ardından ekonomik özgürlük, eğitim ve sağlık gelmektedir.

Tablo 14. Ankete katılan kadınların, “Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti doğurduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti doğurduğunu düşünüyor musunuz?	
	Evet	Hayır
Seyhan	139(%69,2)	62(30,8)
Yüreğir	83(%69,2)	37(%30,8)
Çukurova	74(%92,5)	6(%7,5)

Ankete katılanların 296'sı (%73,8), kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik durumunun şiddete neden olduğu düşünmekte, 105'i (%26,2) ise kadın erkek arasındaki eşitsizlik durumunun şiddete neden olmadığını düşünmektedir. Üç ilçe bazında baktığımızda kadınların çoğunluğunun toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti doğurduğu görüşüne katıldıklarını görüyoruz.

Grafik 1. “Sizce kadına yönelik şiddetin göstergesi olduğunuzu düşündüğünüz davranışlar hangileridir?” sorusuna kadınların verdikleri yanıt

Tabloyu incelediğimizde, katılımcıların kadına yönelik şiddetin göstergesi olduğunu düşündükleri davranış biçimi; tokat atmak, vurmak, hırpalamak (%86,5), küçük düşürmek, tehdit etmek, korkutmak (%58,6); bağırarak, hakaret etmek (%56,4); istenmeyen cinsel içerikli davranış ve saldırı (%54,9); para vermemek veya kısıtlı para vermek (%46,6); istenmeyen telefon aramaları ve takip etmek (%45,6) olarak sıralanmaktadır. Yani kadınların çoğu kadına yönelik şiddetin göstergesini fiziksel şiddet olarak görmektedir. Bunların birlikte şiddetin sadece fiziksel olmadığını psikolojik, sözlü, cinsel, ekonomik ve ısrarlı takip çeşitlerinin de şiddet olduğunu düşünenlerin de bulunduğunu görmekteyiz.

Tablo 15. Ankete katılan kadınların, “Şiddete maruz kaldınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Kadınların şiddete maruz kalma durumu	
	Evet	Hayır
Seyhan	122(60,7)	79(39,3)
Yüreğir	56(46,7)	64(53,3)
Çukurova	34(42,5)	46(57,5)

Tabloyu incelediğimizde; kadınların 212'si (%52,9) şiddete maruz kaldığını, 189'u (%47,1) ise şiddete maruz kalmadığını ifade etmektedir. Kadınların hemen hemen yarısı şiddete maruz kaldığını dile getirirken, yarısı da şiddete maruz kalmadığını dile getirmektedir. İlçeler bazında baktığımızda Seyhan ilçesinde şiddete maruz kaldınız mı sorusuna evet yanıtı verenlerin, hayır yanıtı verenlere göre daha fazla olduğu, Yüreğir ve Çukurova ilçesinden ise evet diyen kadınların oranının hayır diyen kadınlar ile birbirlerine yakın oldukları görülmektedir. Anket sonuçları başka çalışmalarda yapılan anket sonuçları gibi gerçekliği tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü kadınların çoğu kadına yönelik şiddeti sadece fiziksel şiddet olarak algılayıp diğer şiddet türlerini şiddet olarak görmemektedirler. Ayrıca kadınların verdikleri cevapların başkaları tarafından görülebileceğini düşünmeleri ve bundan korkmaları korkularından nedeniyle ankete verdikleri cevaplar gerçek oranları tam olarak vermemektedir.

Tablo 16. Ankete katılan kadınların, “Kim/ kimler tarafından maruz kaldınız?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Şiddete maruz Kaldığını kişi veya Kişiler	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
Eş	41(%33,6)	28(%50)	12(%35,3)
Çocuk	6(%4,9)	4(%7,1)	2(%5,9)
Kardeş	9(%7,4)	1(%1,8)	4(%11,8)
Anne/baba	32(%26,2)	9(%16,1)	3(%8,8)
Kayınvalide/kayınpeder	11(%9)	9(%16,1)	4(%11,8)
Partner	19(%15,6)	4(%7,1)	9(%26,5)
Diğer	4(%3,2)	1(%1,8)	-

Tabloyu incelediğimizde kadınların 81'inin (%38,2) evlendikten sonra eşleri tarafından şiddete maruz kaldığını görmekteyiz. Çukurova ilçesinde kadınların eğitim seviyelerinin ve istihdama katılma oranlarının daha yüksek olmasına rağmen şiddetin önüne geçilemediğini görmekteyiz. Ayrıca tabloya baktığımızda kadınların evlendikten sonra sadece eşleri tarafından değil kayınvalide/kayınbaba tarafından da şiddete maruz kaldıklarını tespit etmekteyiz.

Tablo 17. Ankete katılan kadınların, “Hangi şiddet biçimine maruz kaldınız?” sorusuna verdiklerin yanıtların dağılımı

Maruz kalınan şiddet biçimi	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
Fiziksel şiddet	52(%42,6)	31(55,4)	3(%8,8)
Psikolojik şiddet (duygusal şiddet)	27(%22,1)	8(%14,3)	11(%32,4)
Sözlü şiddet	28(%23)	6(%10,7)	12(%35,3)
Ekonomik şiddet	6(%4,9)	5(%8,9)	4(%11,8)
Cinsel şiddet	6(%4,9)	6(%10,7)	2(%5,9)
Tek taraflı ısrarlı takip	3(%2,5)	-	2(%5,9)

Seyhan ve Yüreğir ilçesindeki kadınların hangi şiddet biçimine maruz kaldınız sorusuna çoğunluğu fiziksel şiddet yanıtını vermekte olup ardından psikolojik ve sözlü şiddet verenlerin cevabı gelmektedir. Çukurova ilçesinde ise çoğunluk sözlü ve psikolojik şiddet yanıtını vermekte olup fiziksel şiddete maruz kalma yanıtını verenler ise daha az olmaktadır. Sonuç olarak baktığımızda Çukurova ilçesinde eğitim seviyesi ve çalışma oranı yüksek olmasına rağmen şiddetin önüne geçilememiştir. Fakat kadınların şiddeti sadece fiziksel şiddet olarak algılamadığını aynı zamanda da diğer şiddet türlerinin de bir şiddet olduğunun bilincinde oldukları görülmektedir. Seyhan ilçesinde ise eğitim seviyesi ve kadınların çalışma yaşamında istihdama katılma oranı orta seviyelerde olup verdikleri yanıt çoğunluğu fiziksel şiddet olmasına rağmen diğer şiddet türlerinin de bir şiddet türü olduğunun bilincinde oldukları tespit edilmektedir. Yüreğir ilçesinde ise kadınların eğitim ve istihdam oranlarının düşük olup, şiddet türleri hakkındaki farkındalıklarının da yetersiz olduğu görülmektedir.

Tablo. 18. Ankete katılan kadınların, “Uğradığınız şiddet biçimine ne sıklıkla maruz kaldınız?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Şiddete maruz kalma sıklığı		
	Ara sıra	Sık sık	Her zaman
Seyhan	72(%59)	37(%30,3)	13(%10,5)
Yüreğir	23(%41,1)	23(41,1)	10(%17,8)
Çukurova	22(%64,7)	8(%23,5)	4(%11,8)

Tabloyu incelediğimizde Seyhan ve Çukurova ilçesinde kadınların çoğunluğu şiddete maruz kalma sıklıklarını “ara sıra” olarak tanımlarken, Yüreğir ilçesinde kadınların “ara sıra” ve “sık sık” sıklıklarına eşit şekilde yanıt verdiklerini görmekteyiz.

Tablo 19. Ankete katılan kadınların, “Şiddete maruz kalan kadınların şiddete maruz kalma nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Şiddete maruz kalma nedeni	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
Psikolojik nedenler	58(%47,5)	15(%26,8)	19(%55,9)
Ekonomik nedenler	35(%28,7)	31(%55,4)	2(%5,9)
Toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı nedenler	26(%21,3)	10(%17,8)	13(%38,2)
Diğer	3(%2,4)	-	-

Tabloyu incelediğimizde Seyhan ve Çukurova ilçesindeki kadınların şiddete maruz kalma nedeni sorusuna çoğunlukla psikolojik, Yüreğir ilçesinde ise ekonomik nedenler olarak yanıt verdiklerini tespit etmekteyiz.

Tablo 20. Ankete katılan kadınların, “Kimlerden veya nerelerden yardım talebinde bulundunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Yardım talebinde bulunulan kişi veya yerler	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
Komşu	1(%6,7)	5(%41,7)	-
Akraba	10(%66,7)	3(%25)	7(%70)
Kolluk kuvvetleri	3(%20)	1(%8,3)	1(%10)
Sosyal hizmetler	-	2(%16,7)	-
Hastane	-	1(%8,3)	2(%20)
Kadın sığınma evleri	-	-	-
Diğer	1(%6,7)	-	-

Tabloyu incelediğimizde Seyhan ve Çukurova ilçesinde kadınların kimlerden veya nerelerden yardım talebinden bulundunuz sorusuna çoğunluğu akraba cevabı vermekte olup Yüreğir ilçesinde ise çoğunluğu komşu yanıtını vermektedir.

Tablo 21. Ankete katılan kadınların, “Hayır ise yardım istememe nedeniniz nedir?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Şiddete maruz kalan kadınların yardım istememe nedeni	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
Utanma, çekinme	29(%27,1)	15(%34,1)	8(%33,3)
Korku	30(%28)	10(%22,7)	2(%8,3)
Başkası duymasın diye	37(%34,6)	14(%31,8)	13(%54,2)
Nereye başvuracağımı bilmediğim için	11(%10,3)	5(%11,4)	1(4,2)

Tabloyu incelediğimizde şiddete maruz kalan 212 kadından sadece 37’sinin (17,5) herhangi bir yerden yardım talebinde bulunduğu (Tablo 4.17), 175’inin ise (%82,5) herhangi bir yerden yardım talebinden bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kadınlar genelde başkalarının duymasından çekindikleri ve de utandıkları için yardım istememektedirler.

Tablo 22. Ankete katılan kadınların, “Kadına yönelik şiddet konusunda yeterli hukuki destek sağlandığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Kadına yönelik şiddet konusunda hukuki destek sağlanıyor mu?		
	Evet	Hayır	Fikrim yok
Seyhan	10(%5)	136(%67,7)	55(%27,4)
Yüreğir	8(%6,7)	35(%29,2)	77(%64,2)
Çukurova	5(%6,25)	69(%86,25)	6(%7,5)

Tabloyu incelediğimizde kadınların 282’sinin (%70,3) kadına yönelik şiddet konusunda hukuki destek sağlanmadığını, 23’ünün (%5,7) hukuki destek sağlandığını düşündüğünü, 96’sının (%23,9) ise hukuki destek sağlanıp sağlanmadığı konusunda fikrinin olmadığını görmekteyiz. Hukuki destek konusunda kadınların ilçeler bazında verdikleri cevaplara bakılırsa diğer ilçelere oranla çoğunlukla Yüreğir ilçesindeki 120 kadından 77’sinin bu konu hakkında fikrinin olmadığını görmekteyiz.

Tablo 23. Ankete katılan kadınların, “İstanbul Sözleşmesi’nin fesih kararı ile kadınların şiddete karşı koruma sağlaması gereken devlet mekanizmalarına güvenin azaldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	İstanbul Sözleşmesi’nin feshi kararı ile devlet mekanizmalarına olan güvenin azaldığını düşünüyor musunuz?		
	Evet	Hayır	Fikrim yok
Seyhan	75(%72,1)	12(%11,5)	17(%16,3)
Yüreğir	32(%74,4)	7(%16,3)	4(%9,3)
Çukurova	7(%11,9)	45(%76,2)	7(%11,9)

Tabloyu incelediğimizde 206 (%51,4) kadının İstanbul sözleşmesi hakkında bilgi sahibi olduğu ve Seyhan ile Yüreğir İlçesindeki kadınların çoğunluğunun İstanbul sözleşmesinin feshi ile devlet mekanizmalarına olan güvenlerinin azaldığı görülmüştür. Çukurova ilçesindeki kadınların çoğu ise İstanbul sözleşmesinin feshi kararı ile devlet mekanizmalarına olan güvenlerinin azalmadığı yanıtını vermektedir.

Tablo 24. Ankete katılan kadınların, “İstanbul sözleşmesinin feshi kararı ile geçen sürede kadına karşı ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	İstanbul sözleşmesinin feshi kararı ile kadına karşı ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz?		
	Evet	Hayır	Fikrim yok
Seyhan	71(%68,3)	13(%12,5)	20(%19,2)
Yüreğir	33(%76,8)	5(11,6)	5(11,6)
Çukurova	39(%66,1)	10(%16,9)	10(%16,9)

Tabloyu incelediğimizde üç ilçede de İstanbul sözleşmesinin feshi kararı ile geçen sürede kadına karşı ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz sorusuna çoğunluğun evet yanıtını verdiğini görüyoruz. Çukurova ilçesine baktığımızda kadınların çoğunluğunun İstanbul Sözleşmesi’nin feshi ile devlete olan güvenin azalmadığını fakat ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını; Seyhan ve Yüreğir ilçesindeki kadınların ise İstanbul Sözleşmesi’nin feshi kararı ile hem devlete olan güvenin azaldığını hem de ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını düşündüklerini anlıyoruz.

Tablo 25. Ankete katılan kadınların “6284 Sayılı Kanun kapsamında şiddet mağduru kadına sağlanan destek ve koruma hizmetlerini yeterli buluyor musunuz” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

İlçeler	Evet	Hayır
Seyhan	11(%15,9)	58(%84,1)
Yüreğir	10(%29,4)	24(%70,6)
Çukurova	10(%19,2)	42(80,8)

Tabloyu incelediğimizde 6284 sayılı kanun hakkında 155 (%38,7) kadının bilgi sahibi olduğunu ve üç ilçede de kadınların çoğunluğunun 6284 sayılı kanun kapsamında şiddet mağduru kadına sağlanan destek ve koruma hizmetlerini yeterli bulmadıklarını görmekteyiz.

Tablo 26. Ankete katılan kadınların, “Şiddete maruz kalmadıysanız ve kalma durumunuzda kimlerden veya nerelerden yardım talebinde bulunursunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Şiddete maruz kalma durumunda başvurulacak yerler	Seyhan	Yüreğir	Çukurova
Komşu	3(%1,5)	6(%5)	2(%2,5)
Akraba	13(%6,5)	13(%10,8)	13(%16,25)
Kolluk kuvvetleri	124(%61,7)	51(%42,5)	39(%48,75)
Sosyal hizmetler	27(%13,4)	14(%11,7)	6(%7,5)
Hastane	4(%2)	2(%1,7)	1(%1,25)
Kadın sığınma evleri	28(%13,9)	26(21,7)	16(%20)
Diğer	2(%1)	8(%6,7)	3 (%3,75)

Tabloyu incelediğimizde kadınların 214’ü (%53,4) şiddete maruz kalma durumunda kolluk kuvvetlerinden yardım alacaklarını, 70’i (%17,5) kadın sığınma evlerinden yardım alacaklarını, 47’si (%11,7) sosyal hizmetlerden yardım alacaklarını, 39’u (%9,7) akrabadan yardım alacaklarını, 11’i (%2,7) komşudan yardım alacaklarını, 7’si (% 1,7) hastaneden yardım alacaklarını söylerken, 13’ü de (%3) diğer seçeneğini tercih etmişlerdir. Sonuç olarak baktığımızda üç ilçede de kadınların çoğunluğu şiddete maruz kalma durumunda kolluk kuvvetlerinden yardım alacaklarını ifade etmiştir.

Tablo 27. Ankete katılan kadınların “Kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi merkezlerinden haberdar mısınız” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı

Bilgi merkezleri	Seyhan		Yüreğir		Çukurova	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Kades	153 (%76,1)	48 (%23,9)	75 (%62,5)	45 (%37,5)	71 (%88,75)	9 (%11,25)
Açık kapı uygulaması	66 (%32,8)	135 (%67,2)	38 (%31,7)	82 (%68,3)	46 (%57,5)	34 (%42,5)
Kadının talebi üzerine kendi ve diğer aile bireylerinin bilgileri 3. Şahıslarını erişimi engellenmektedir	80 (39,8)	121 (%60,2)	44 (%36,7)	76 (63,3)	52 (%65)	28 (%35)
Emniyette aile şiddet ve kadına şiddet büro amirliklerinin bulunması	112 (%55,7)	89 (%44,3)	67 (%55,8)	53 (%44,2)	65 (%81,25)	15 (%18,75)

Tabloyu incelediğimizde kadına şiddet ile ilgili bilgi merkezlerinden Seyhan, Yüreğir ve Çukurova ilçesinde; KADES uygulamasından ve emniyette aile şiddet ve büro amirliklerinin bulunmasından haberdar olan kadınların oranı, haberdar olmayan kadınların oranından yüksektir. Seyhan ve Yüreğir ilçesinde açtığımız hizmetlerinden ve kadının talebi üzerine kendi ve diğer ile bireylerinin bilgileri 3. Şahısların erişimine engellenmesinden haberdar olan kadınların oranı haberdar olmayan kadınların oranından düşüktür. Çukurova ilçesinde ise kadınların çoğunluğu haberdardır. Sonuç olarak baktığımızda kadınların belli bir kesimi şiddete maruz kaldıklarından nereye başvuracaklarının bilincindeyken belli bir kesimi ise bunun bilincinde değildir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm dünya ülkelerinde insan hakkı ihlallerinden biri olan şiddet; yaş, kimlik, ırk, dil, din fark etmeksizin yaygın bir şekilde görülmektedir. Şiddetin her türlüsüne maruz kalan kesimin kadınlar olması şiddetin, toplumsal cinsiyet temelli bir olgu olduğunu göstermektedir. Ataerkil sistemin hâkim olduğu toplum yapısında kadının cinsiyetinden ötürü ikincil konuma itilmesi cinsiyet eşitsizliğini doğurmaktadır. Bu eşitsizlik kaçınılmaz olarak şiddeti körükleyecektir. Literatürde kadına yönelik şiddete toplumsal cinsiyet perspektifinde bakıldığında aile içi bir mesele olarak algılanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sadece aile içinde görülmediği için kadına yönelik şiddetin sadece aile içi bir mesele olmadığını iddia etmekteyiz. Çalışmamızda toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet aile içi ile sınırlandırılmamış ve bütün olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmamız Adana ilinin Seyhan, Yüreğir, Çukurova ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Bu ilçelerin Adana'nın en büyük ilk üç ilçesi olması Adana ilinin temsil oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmamız geniş kapsamlı olmasa da bu üç ilçedeki kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ve davranışları hakkında ipucu verebilecek niteliktedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara incelediğimizde, “En çok kaygı duyduğunuz durum nedir?” sorusuna kadınların büyük çoğunluğu şiddet yanıtını vermektedir. Geçmişe kıyasla kadınlar kaygılarını daha açık ve net bir şekilde dile getirmektedir. Bir başka soruda ise “Kadına yönelik şiddetin göstergesi olan davranış nedir?” sorusuna kadınların çoğu tokat atmak, tekmelemek cevabını vermektedir. Burada çıkarılacak sonuç kadınların çoğunluğu kadına yönelik şiddeti, fiziksel şiddet olarak algılamaktadır. Şiddetin sözel, psikolojik ekonomik vs. boyutlarının da olduğunun farkında değillerdir. Bu durum şiddet algısının büyük oranda fiziksel şiddet olduğunu gösteren diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir (Kaya, 2019; Kunur, 2019; Erdoğan, 2018). Araştırmada kadınların, “Şiddete kimler tarafından maruz kaldınız?” sorusuna verdikleri yanıt genellikle “eşleri” olmaktadır. Yanıtlardan anlaşıyor ki, kadınların çoğunluğu aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Kadınların en fazla aile içi şiddete maruz kalması hem hipotezimiz de ulaştığımız veriler hem de kadına yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmaları desteklemektedir (WHO, 2002; Görücü, 2018; Kaya, 2019). Ayrıca kadınların yüksek eğitim seviyesine sahip olması, çalışma yaşamına aktif katılımın kadınları şiddete karşı korumadığını ortaya koymuştur. Bu

durum kadınların şiddete maruz kalmasının eğitim seviyesinden ve çalışma yaşamına aktif katılımdan bağımsız olduğunu göstermektedir. Yani kadın, sosyoekonomik düzeyi ne olursa olsun şiddete maruz kalmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, çalışmanın bulguları kadınların şiddete maruz kalmasını sosyoekonomik bakımdan inceleyen çalışmaların bulguları ve hipotezimizle örtüşmektedir. (Akıncı, 2019; Yörük, 2010; Güleker Törer, 2020). Kadınların şiddete maruz kaldıklarında ilk başvuracakları yerin kolluk kuvvetleri olması yapılan diğer çalışmalarla da örtüşmektedir (Görücü, 2018). İstanbul Sözleşmesi'ni iç hukuku uyarlayan 6284 Sayılı Kanun hakkında bazı kesimler bilgi sahibi iken bazı kesimler bu bilgiden yoksundur. Ayrıca gelir ve eğitim seviyesi yüksek olanlar haklarının farkında olup, onları etkin bir şekilde kullanmaktadırlar ve bu sonuç doğrultusunda hipotezimiz desteklenmiştir. Sosyoekonomik bakımdan gelişmemiş, eğitim seviyesi düşük kesim ise haklarını bilmediği için haklarını etkin kullanmada sorunlar yaşamaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlara baktığımızda, kadınların çoğunluğu toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet konusunda yeterli hukuki destek sağlanmadığını düşünmektedir ve hipotezimiz de desteklenmiştir. Ayrıca sadece kadınlar için düzenlenen 6284 Sayılı Kanun, kadın hakları açısından önemli bir yere sahiptir. Bu kanun hakkında bilgi sahibi olan kadınlar, kanunun şiddeti önlemede sağlanan destek ve koruma hizmetlerini yeterli bulmadıklarını ifade etmektedirler.

Bu bulgulardan yola çıkarak, kadına yönelik şiddetin önüne geçilebilmesi için bir dizi öneri sunuyoruz:

- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, kadına yönelik şiddet konusunun ve bunları gidermek/önlemek için düzenlenen mevzuatın ele alınarak ayrıntılı bir şekilde müfredata konulması gerekmektedir.
- Toplumun sosyoekonomik bakımdan düşük kesimindeki kadınların, haklarına erişimde ve etkin kullanmada sıkıntı yaşamaları çalışmaların bu kesime ağırlık vermesi gerektiğini göstermektedir. Bu kadınların sempozyumlar, paneller, seminerler düzenlenerek haklarının neler olduğu konusunda bilinçlenmesi sağlanmalıdır.
- Evliliğe yeni adım atacak kişiler için resmi nikahtan önce evlilik birliği içinde haklarının neler olduğu konusunda bilgilendirme amaçlı formlar verilmelidir.

- Kadınların ilk başvuracakları yer kolluk kuvvetleri olduğu için kolluk kuvvetlerine kadınlara nasıl yardımcı olacakları konusunda seminerler düzenlenmelidir.
- Kadına yönelik şiddet, ataerkil toplum yapısından kaynaklanmaktadır. Ataerkil toplum yapısının cinsiyet eşitsizliğini doğurduğu aşıkardır. Bu nedenle cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için kadınların eğitim, siyaset ve ekonomi alanında yaşadıkları sorunlara yönelik kalıcı çalışmalar yapılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet konusunda ayrıca yaptırım ve cezai müeyyidelerin daha caydırıcı olması gerekmektedir. Bu durumda kurum ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir.
- Sosyoekonomik bakımdan düşük kesimdeki kadınlar ekonomik nedenlerden ötürü şiddete maruz kalmaktadır. Bu yüzden ekonomik şiddetin önlenmesi için kadın istihdam oranının artırılması gerekmektedir.
- Belli kesimdeki kadınlar psikolojik nedenlerden ötürü şiddete maruz kalmaktadır. Bunun için atılacak en önemli adımlardan biri her aileye, aile danışmanlığı atanmalıdır.
- Kadınların şiddeti genellikle fiziksel şiddet olarak algılamaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin önlenmesindeki en önemli adımlardan biri kadının şiddet kavramını sorgulaması gerektiğidir.
- Kadınların genelinin eşleri tarafından maruz kaldığını ifade etmesi, çalışmaların ailenin korunmasından ziyade ev içi şiddetin önlenmesi şeklinde yürütülmelidir.
- Aile içindeki şiddetin önlenmesi ve kadın haklarını güvence altına almak için atılan en önemli adımlardan biri olan İstanbul Sözleşmesi'nin feshi kararı tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Yapılan çalışmalar teoride kaldığı sürece ataerkil zihniyetin değişmesi güç olacaktır. Bu zihniyet değişmedikçe kadına yönelik şiddet olaylarında azalma olmayacaktır. Akademik alanda bu ve benzeri çalışmalar şiddet olayı son bulmadıkça devam edecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (2019). Erkeklerde Kadına Yönelik Şiddet Davranışları ve Toplumsal Cinsiyet Tutumu; Bolu İli Kıbrıscık Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Acar, F. Ve Altunok, G. (2013). Türkiye’de Kadınlara Yönelik Şiddet. Türkiye’de Cinsiyet Eşitliğine Elverişli Ortamın Oluşturulması BM Ortak Programı.
- Acar, F., Ayeta, A., Ecevit, Y., Saktanber, A., Altınok, G., Aybars, A.İ., Çorbacıoğlu, G., Sarıtaş Eldem, C.T. (2013). Türkiye’de Cinsiyet Eşitliğine Elverişli Ortamın Oluşturulması BM Ortak Programı. Taslak Rapor.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. (2012). T.C. Resmî Gazete, 28239, 20.03.2012.
- Akın Acuner, Ş. (2021). Tüketici Satın Alma Karar Sürecinde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Etkisi: X, Y ve Z Kuşakları Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz. Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Akıncı, S. (2019). Nevşehir’de Yaşayan Kadınların Kadına Yönelik Şiddet Algısı. *Yüksek Lisans Tezi*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Akkaş, ve Uyanık Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1):32-42.
- Aktaş, C. (2018). Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı (Oğuzeli Belediyesi Örnek Olayı), Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Altınay, A. G. Arat, Y. (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Altınay, A. G. Arat, Y. (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. (2. Baskı). İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Altınova Hancı, H. (2020). Türkiye’de Kadınların Siyasete Katılımı ve Temsili: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

- Atabey, G. (2017). Siyasal Katılım ile Siyasal Yeterlik, Toplumsal Cinsiyet, Sistemi Meşrulaştırma ve Dini Yönelim Değişkenlerinin İlişkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aytekin, B. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Kuramı: Türkiye’de Kadın Emeginin Etkinlik Çözümlemesi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Başar, F., Demirci, N. (2015). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet. *KASHED*, 2(1): 41-52.
- Başar, F., Demirci, N. (2015). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet. *Kashed*, 2(1): 41-52.
- Başçı, B., Giray, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Çok Değişkenli İstatistiksel Tekniklerle Analizi. *Journal Of Life Economics*. 117-142.
- Belediye Kanunu. (2005). T.C. Resmî Gazete, 25874, 13.7.2005.
- Berktaş, F. (2003). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(I), 108-114.
- Bolevin, S. (2016). Kadına Yönelik Şiddette Devletin Hukuki Sorumluluğu. *Yüksek Lisans Tezi*, Yaşar Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bora, A. (2012). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışma Birimi*.
- Bora, A. (2015). Evlilikte Kadına Yönelik Şiddet: Tutum, Yaşantı Ve Yasal Farkındalık Açısından Cinsiyetler Arası Karşılaştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükgök, D. (2007). Eşler Arası Şiddet: Belirleyicileri ve Ruh Sağlığına Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Can, C. (2019). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Bölgesel Karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Cengiz, A. (2013). Kadın ruh sağığı ve toplumsal cinsiyet; Antalya ilinde bir klinikte uygulama (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Coşkun, A., Özdilek, R. (2012). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğı: Sağığı Yansıması ve Kadın Sağığı Hemşiresinin Rolü. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9 (3): 30-39
- Çağlar, N. (2011). Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.3, S.4. S.56-79.
- Çakmak, Ö. (2008).” Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 33-41.
- Çetiner, Ş. G. (2006). Aile İçi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar ve İntihar Olasılığı, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sağık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiftçi, S. (2011). Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler, *Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi, Sağık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Çolak, Z. (2021). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğı-Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Ekonometrik Analiz. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1095-1105.
- Damka, Z. (2009). Sığınma Evinde Kalan Şiddet Mağduru Kadınlar: Anksiyete Duyarlığı, Travmaya Bağlı Suçluluk, Travma Sonrası Stres Bozukluğı ve Psikolojik Belirtiler, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir Göz, B. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğıne Genel Bakış. *KASHED*, 1(1), 15-28.
- Demir, D. (2019). Kadına Yönelik Şiddet Ve Toplumsal Cinsiyet: Evli Kadın Ve Erkeklerde Algı, Tutum Ve Yaşantıların İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağık Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Doğrucan, A., Yıldırım, Z. (2020). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 122-138.

- Dökmen, Z.Y. (2010). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dursun, A. (2020). İstanbul Sözleşmesi'nin İslam Hukukuna Göre Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 19, Sayfa: 41-68.
- Ecevit, Y. Ve Eldem, C. T. S. (2013). Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı. Türkiye'de Cinsiyet Eşitliğine Elverişli Ortamın Oluşturulması BM Ortak Program.
- Ediz, A., Altan, Ş. (2017). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması. *TBMM Dergisi*.
- Erdoğan, V. (2018). Kolluk Görevlileri ve Mahalle Sakinlerine Göre Kadına Yönelik Şiddet. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergil, D. (2001). Şiddetin Kültürel Kökenleri. *Bilim ve Teknik*. Sayı 399. Şubat. S.40-41.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 209-230. Erişim adresi: <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt19/sayi2/209-230.pdf>
- Erten, Y. Ve Ardalı, C. (1996). Saldırganlık Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları. *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar. S.143-164.
- Genç Tarih, B. (2019). Genç Yetişkinlerde Öğrenilmiş Çaresizlik ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Gök, F. A. (2013). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi. TBMM Kanunlar ve Kararlar Müdür Yardımcısı, 6-59.
- Gökdemir, B. (2020). Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle İş Ve İş Dışı Dengesi Arasındaki İlişki: Bir Kamu Kurumu Örneği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Yaşam Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Gökkaya, B. (2009). Türkiye’de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 167-179.
- Gölcük, E. (2011). Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Roller ve Namus Kavramı ve Bu Kavramlar Analizinde Yazılan ‘Makas’ Filmi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Gönüllü, M. ve İçli, G. (2001). Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), 81-100.
- Görücü, M. (2018). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yasal Mevzuat, Emniyet Birimlerindeki Uygulama ve Antalya Örneği. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Güleker Törer, E. (2020). Kadına Yönelik Şiddet: Diyarbakır İl Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Gültekin, M. (2014). Bilimsel Araştırmalarda Kadın-Erkek Farklılıkları. Bursa: *Aile Akademisi Derneği*.
- Gündoğmuş, R. (2020). Kadına Yönelik Şiddet Ve Ev İçi Şiddetin İlgili Uluslararası Sözleşmeler Ve 6284 Sayılı Kanun Çerçevesinde Değerlendirilmesi *Yüksek Lisans Tezi*, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gürhan, O. (2015). Tarihsel Süreç İçerisinde Ve Günümüzde Kadına Yönelik Şiddet. *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O., Budak, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Tematik Yazılar, Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), 51-70.
- http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/453_1.pdf
- http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/64_1.pdf
- <https://kronos35.news/tr/kadina-siddet-en-cok-hangi-ulkelerde-turkiye-oecd-ulkeleri-arasinda-zirvede/>
- <https://morcati.org.tr/siddet-bicimleri/>
- <https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=11956>

<https://rm.coe.int/1680462545>

Kaçar, Ö. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye'de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.

Kadılar, E. (2012). *Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Rollerini*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW)

Kadindayanismavakfi.org.tr/kadina-yonelik-siddet/

Karabela, A. (2020). Kadına Yönelik Şiddet Ve İletişim Becerileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Karaboğa, I. (2013). Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Psikolojik Belirtiler: Kişisel Özellikleri Ve Sosyal Dest Algısı Açısından Bir İnceleme, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karakaya, H. (2018). Toplumsal Cinsiyet Algısı, Din ve Kadın. *Journal Of Analytic Divinity*, 2(2), 36-62.

Karasu, B.T. (2019). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine İlişkin Bakış Açılarının Belirlenmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kaya, E. (2019). Kisecik Köyü Kadınlarının Aile İçindeki Kadına Yönelik Şiddete Bakış Açıları. *Yüksek Lisans Tezi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Kılıç, G. (2019). Kadın Akademisyenlerin Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet Algısı: Düzce Üniversitesi Örneği. *Muhakeme Dergisi/Journal*, 2(1), 1-33.

Kocacık, F. (2011). Şiddet Olgusu Üzerine. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1), 1-7.

KSGM (2008). Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadınlar İçin Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, Ankara.

KSGM. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008- 2013. T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

- Kunur, S. (2019). Kadına Yönelik Şiddetin Mekânsal Görünümleri (Muğla Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Kuş, D. (2018). Sosyo-Ekonomik Düzey Ve Kadına Yönelik Şiddet: Gaziantep İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Küçük, N. (2013). Polislerin Kadına Yönelik Şiddete Ve Bu Tip Şiddette Mesleki Role İlişkin Tutumları. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Levent, G. (2019). Aile İçi Şiddeti Önlemede Yasaların Önemi: 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Mavili Aktaş, A. (2007). Türkiye’de Kadın Sağlığını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler ve Yoksulluk. Aile ve Toplum Yıl: 9 Cilt: 3.
- Meriç, E.N. (2021). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadına Yönelik Şiddet İlişkisinde Öğretmenlerin Tutumlarının İncelenmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Mimir, A. ((2017). Kadının Hak Arama Rehberi. (1. Baskı). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık.
- Mutlu, F. (2006). Aile İçi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Öğüt, A. (2006). Türkiye’de Kadın Girişimciliğin ve Yöneticiliğin Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu. Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, 1, (1), 56-78.
- Özalp, H. (2016). Toplumsal Cinsiyet ve Siyaset İlişkileri (Kadınların Siyasette Aday Olması ve Seçilmesinin Önündeki Engeller Ve Çözüm Önerileri). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112.

- Özçoban, A.D. (2018). Kadına Yönelik Şiddet Olaylarının Önlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, Z., Noyan Yalman, İ., Bayrakdar, S. (2012). Kadın İstihdamı ve Ekonomik Kalkınma: Geçiş Ekonomileri Örneği. *Büyüme ve Gelişme* 1, 115-122.
- Özkan, G. (2017). Kadına Yönelik Şiddet - Aile İçi Şiddet Ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 533–564.
- Öztürk, Ö. (2011). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pehlivan , M. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Algısı. *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Pehlivan, V. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497-521.
- Pekel, E. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Kadının ve Çalışma Hayatındaki Konumu. Namık Kemal Üniversitesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimsel Dergisi*, 05(01), 30-39.
- Pekin Deklarasyonu (Pekin 5 Raporu)
- Pınar, R. (2019). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Kapsamında Yürütülen Halkla İlişkiler Uygulamalarına Yaklaşımı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Reed, E. (2012). *Kadının Evrimi* (1).(3. Basım). (çev. Y. Şemsa). İstanbul. Payel Yayınları.
- Sabancı Vakfı. (2008). Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler. İşleri Bakanlığı, 1-97.
- Salman, T. (2020). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kamu Politikası Analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sarıtepe, M. (2019). Kadın Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi ve Etkileyen Etmenler. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Sayılan, F. (2012). Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim: Olanaklar ve Sınırlar, Dipnot, Ankara
- Sezgin, D. (2015). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Sağlık Ve Tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* ,18, 153-186.
- Solmaz, A. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Medyada Sunum Şekli ve Şiddet Gören Kadınların Yasal Farkındalığı: Nitel Bir Çalışma. *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Şahin, Ö. (2019). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyete Bağlı Eşitsizliği Önlemeye Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Şaşman Kaylı, D. (2007). *Kadın Bedeni ve Özgürleşme*. İzmir: İlya İzmir Yayınevi Matbaası.
- Şavran, G. (2014). Sağlıkta Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri: Eskişehir’de Kırsal ve Kentsel Alanlarda Kadın Sağlığı, *Fe Dergi: Feminist Eleştiri* Cilt 6, Sayı 1, 97-110.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı 2021-2025. Ankara. 2021: 1-210.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Aile Şiddetle Mücadele Eylem Planı 2007-2010. Ankara. 2007: 1-36.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı2016-2020. Ankara. 2016: 1-87.
- Tekin, Ü. (2011). *Şiddet*. (1. Baskı). Ankara: Orient Yayınları.
- Touraine, A. (2007). *Kadınların Dünyası*. (1. Baskı). İstanbul: Kımızı Yayınları.
- Turgut, Ş. Türkiye’deki Gelir Eşitsizliğinin Toplumsal Cinsiyet, Kadının İstihdamı ve Kadın Yoksulluğu Açısından Değerlendirilmesi. *KOSBED*, 38, 315 – 329.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). T.C. Resmî Gazete, 25611, 12.10.2004.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). T.C. Resmî Gazete, 24607, 08.12.2001.

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1981). T.C. Resmî Gazete, 17863, 09.11.1982
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara, Türkiye. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2018/rapor/2018_TNSA_Ozet_Rapor.pdf
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, (2013). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı, T.C. Sağlık Bakanlığı, TÜBİTAK, KAMAG, Ankara, Türkiye.
- Uluocak, Gökulu G, ve Bilir O. (2014)Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Stratejik Bir Başlangıç Noktası: Partner Şiddeti. *International Journal Of Human Sciences*, 11(2): 362-387.
- Utkan, M. (2019). Kars İlinde Yaşayan Erkeklerin Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Kafkas Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Ünal Erzen, M. (2019). Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number:8, Summer, p. 21-32.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito*. Sayı 6-7. Kış-Bahar. S.29-36.
- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Dergipark*, (35).
- Yalçın, H. (2018). Kadına Şiddeti Önlemeye Yönelik Bir Eğitimin Etkisi: Karaman (Aile Hekimliği Birimleri) Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karaman.
- Yıldırım, S. (2016). Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik, *Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yılmaz, C. (2019). Toplumsal Cinsiyet Algısının Kadınların Çalışma Yaşamı Üzerindeki Etkileri; Artvin Örneği. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yörük, S. (2010). Kadına Yönelik Şiddet: Antalya Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Yüksel Oktay, E. (2015). Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet.
Akademik Araştırmalar Dergisi, (64), 57-118.

EKLER

Ek -1 Anket Formu

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma bilimsel bir çalışmaya katkı sağlamak için yürütülmektedir. Çalışmanın hedef kitlesi sadece kadınlardır. Elde edilen sonuçlar sadece eğitim amaçlı kullanılacak, kesinlikle hiçbir yerde paylaşılmayacaktır. Ayrıca çalışmada kişisel bilgileriniz kullanılmayacaktır.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Yaşınız?

18-24

25-34

35-44

45-54

55+

2. Eğitim durumunuz?

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite/yüksekokul mezunu

Lisansüstü

3. Çalışma durumunuz?

- ☐ Öğrenci
- ☐ Ev hanımı
- ☐ Kamu sektöründe çalışıyorum
- ☐ Özel sektörde çalışıyorum
- ☐ İşsiz iş arıyor
- ☐ Emekli

4.haneye gelir getiren kişinin eğitim durumunu belirtir misiniz? (Eğer yalnız yaşıyorsanız kendiniz olarak işaretleyiniz)

- ☐ İlkokul mezunu
- ☐ Ortaokul mezunu
- ☐ Lise mezunu
- ☐ Üniversite/yüksekokul mezunu

- Lisansüstü

5. haneye gelir getiren kişinin mesleğini belirtir misiniz? (Eğer yalnız yaşıyorsanız kendiniz olarak işaretleyiniz)

- Ücretli çalışan işçi
- Ücretli çalışan memur
- Kendi hesabına çalışan esnaf
- Nitelikli meslek sahibi (avukat, doktor, muhasebeci vb.)
- Emekli
- İşsiz
- Diğer

6. medeni durumunuz?

- Evli
- Bekar
- Boşanmış/dul /ayrı

7. Evli iseniz evlenme biçiminiz?

- İsteyerek
- Zorla
- Kaçarak
- Görücü usulü

8. İkametgah ettiğiniz ilçe?

- Çukurova
- Seyhan
- Yüreğir

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Kadınların Tutum ve Davranışları

9. Sizce ekonomik alanda kadın erkek eşitliğinin sağlandığını düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

10. Sizce sağlık hizmetlerinden kadınların da en az erkekler kadar yararlandığını düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

11. Sizce siyasette kadınların erkeklerle eşit oranda temsil edildiğini düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

12. Sizce eğitim hayatında kadın erkek eşitliğini sağlandığını düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

13. Toplumda kadının rolü (annelik, çocuk bakımı), erkeğin rolü (evin reisi, çalışan) gibi kalıplaşmış yargıları doğru buluyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

14. Kadın erkek arasındaki eşitsizliği gidermek için yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

15. Kadınlar için en çok kaygı duyduğunuz durum nedir?

- ☐ Eğitim
- ☐ Ekonomik özgürlük
- ☐ Sağlık
- ☐ Şiddet
- ☐ Diğer

16. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti doğurduğunu düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

17. Sizce kadına yönelik şiddetin göstergesi olduğunu düşündüğünüz davranışlar hangileridir?

- ☐ Tokat atmak, vurmak, hırpalamak
- ☐ Küçük düşürmek, tehdit etmek, korkutmak
- ☐ Bağırarak, hakaret etmek
- ☐ para vermemek veya kısıtlı para vermek
- ☐ istenmeyen cinsel içerikli davranış ve saldırı
- ☐ istenmeyen telefon aramaları, takip etmek

- diğ er

18. Şiddete maruz kaldınız mı? (Hayır cevabı verenler 19-25 arası soruları cevaplamayacaktır.)

- evet
- hayır

19.Evet ise kim/ kimler tarafından maruz kaldınız?

- Eş
-  ocuk
- Kardeş
- Anne/baba
- Kayınvalide/kayınpeder
- Partner
- Diğ er

20. Hangi şiddet biçimine maruz kaldınız?

- Fiziksel şiddet
- Psikolojik şiddet (duygusal şiddet)
- Sözlü şiddet
- Ekonomik şiddet
- Cinsel şiddet
- Tek taraflı ısrarlı takip

21. Uğradığınız şiddet biçimine ne sıklıkla maruz kaldınız?

- Ara sıra
- Sık sık
- Her zaman

22. Şiddete maruz kalma nedeniniz?

- Psikolojik nedenler
- Ekonomik nedenler
- Toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı nedenler
- Diğ er

23. Şiddete maruz kaldığınızda herhangi bir yerden yardım talebinde bulundunuz mu?

- evet
- hayır

24. Evet ise kimlerden veya nerelerden yardım talebinde bulundunuz?

- ☐ Komşu
- ☐ Akraba
- ☐ Kolluk kuvvetleri
- ☐ Sosyal hizmetler
- ☐ Hastane
- ☐ Kadın sığınma evleri
- ☐ Diğer

25. Hayır ise yardım istememe nedeniniz nedir?

- ☐ Utanma, çekinme
- ☐ Korku
- ☐ Başkaları duymasın diye
- ☐ Nereye başvuracağımı bilmediğim için

26. Kadına yönelik şiddet konusunda yeterli hukuki destek sağlandığını düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fikrim yok

27. Uluslararası sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi) hakkında bilginiz var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

28. Evet ise İstanbul Sözleşmesi'nin fesih kararı ile kadınların şiddete karşı koruma sağlaması gereken devlet mekanizmalarına güvenin azaldığını düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fikrim yok

29. İstanbul Sözleşmesi' nin feshi kararı ile geçen sürede kadına karşı ayrımcılık ve şiddet olaylarının arttığını düşünüyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır
- ☐ Fikrim yok

30. 6284 sayılı kanun hakkında bilgi sahibi misiniz? (Ailenin korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun)

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

31. Bilgi sahibi iseniz kanun kapsamında şiddet mağduru kadına sağlanan destek ve koruma hizmetlerini yeterli buluyor musunuz?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

32. Şiddete maruz kalmadıysanız ve kalma durumunuzda kimlerden veya nerelerden yardım talebinde bulunursunuz?

- ☐ Komşu
- ☐ Akraba
- ☐ Kolluk kuvvetleri
- ☐ Sosyal hizmetler
- ☐ Hastane
- ☐ Kadın sığınma evleri
- ☐ Diğer

Aşağıda yer alan kadına şiddetle ilgili bilgi merkezlerinden haberdar mısınız?

33. Telefona indirilebilen KADES (Kadın Acil Destek) uygulamasından haberdar mısınız?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

34. Valilik ve Kaymakamlık aracılığıyla ya da elektronik olarak ulaşabilecek Açık Kapı uygulamasından haberdar mısınız?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

35. Şiddet mağduru kadının talebi üzerine kendisinin ve diğer aile bireylerinin kimlik ve adres bilgileri 3. şahısların erişimine engellenmektedir. Bu bilgidan haberdar mısınız?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

36. Emniyette aile içi şiddet ve kadına şiddet büro amirlikleri bulunduğundan haberdar mısınız?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

